

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL TİCARET ALANLARININ
GÜNCEL KULLANIM SORUNLARI: AKHİSAR
DOMBAYCIOĞLU HANI ÖRNEĞİ

Fatma KOCABIYIKOĞLU

Mart, 2014

İZMİR

**GELENEKSEL TİCARET ALANLARININ
GÜNCEL KULLANIM SORUNLARI: AKHİSAR
DOMBAYCIOĞLU HANI ÖRNEĞİ**

**Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı**

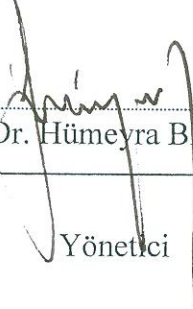
Fatma KOCABIYIKOĞLU

Mart, 2014

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

FATMA KOCABIYIKOĞLU, tarafından DOÇ. DR. HÜMEYRA BİROL AKKURT yönetiminde hazırlanan “GELENEKSEL TİCARET ALANLARININ GÜNCEL KULLANIM SORUNLARI: AKHİSAR DOMBAYCIOĞLU HANI ÖRNEĞİ” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

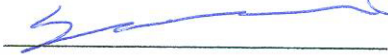

Doç. Dr. HümeYra BİROL AKKURT

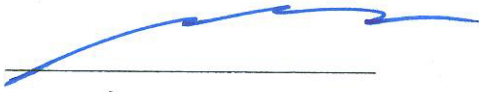
Yönetici

Doç. Dr. Mine Tanıç Zeren

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Senem Daydik

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Ayşe OKUR

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜRLER

Yüksek Lisans öğrenimim boyunca hem mesleki hem de manevi desteğini ve mesleki deneyimlerini benden esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Hümeysra BİROL AKKURT' a özveri ve sabrından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca hayatım boyunca her zaman destekçim ve yardımcım olan annem Rabiye KOCABIYIKOĞLU, babam Mehmet KOCABIYIKOĞLU ve katkıları için kardeşim Cihan KOCABIYIKOĞLU'na teşekkür ederim.

Fatma KOCABIYIKOĞLU

GELENEKSEL TİCARET ALANLARININ GÜNCEL KULLANIM SORUNLARI: AKHİSAR DOMBAYCIOĞLU HANI ÖRNEĞİ

ÖZ

Geleneksel Ticaret Alanları, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarından çevresel etki değerine sahip yapılar grubunda değerlendirilmektedir. Bulunduğu çevrenin mimari ve kentsel nitelikleriyle sosyal yaşam izlerini günümüze aktaran bu alanlar halen kullanılıyor olmalarıyla da kullanımın sürekliliğinin sağlanması anlamında değerlidirler. Ancak tarihi yapılar gibi tarihi yerleşimler de oluştukları dönemlerin ihtiyaçlarına göre şekillenmiştir ve günümüzün ihtiyaçlarını karşılamakta zaman zaman yetersiz kalmaktadırlar. Bu bağlamda tarihi yapının ve tarihi çevrenin kullanımının sürdürülmesi, yapıların günümüz yaşamına entegrasyonunun sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Koruma ilkeleri doğrultusunda yapılacak uygulamalar, yapının ve alanın güncel yaşama entegrasyonunu hedeflerken mimari ve kentsel niteliklerinin günümüze aktarılmasını da sağlamalıdır.

Yapılan tez çalışmasında öncelikle Akhisar özelinde geleneksel ticaret alanlarının günümüzdeki kullanım sorunları incelenmiştir. Merkez Çarşı'nın kullanım değerinin artırılması hedefiyle Dombaycıoğlu Hanı odak alınarak Çarşı ve hana yönelik sağlıklılaştırma ve işlevlendirme önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Geleneksel ticaret alanı, han, yeniden işlevlendirme.

THE CURRENT USAGE PROBLEMS OF THE TRADITIONAL COMMERCIAL DISTRICTS: THE CASE OF DOMBAYCIOĞLU KHAN, AKHİSAR

ABSTRACT

Traditional Commercial Districts are considered within the group of buildings which have the environmental effect value out of immovable cultural assets that need to be protected. The fact that these areas which carry the traces of social life with the architectural and urban characteristics of their locations are still in use is valuable in terms of maintaining their usage continuity. However, historical buildings have also been shaped in accordance with the needs of the periods they have been built and they are insufficient to meet the needs of our day from time to time. In this context, maintenance of the usage of historical building and environment would be possible by the integration of them to today's life. Applications to be made in line with the protection principles should also ensure the transfer of their architectural and urban characteristics while aiming their integration to today's life.

In this study, firstly analyzed the contemporary problems of traditional commercial districts incase of Akhisar. With the goal of sustainability of usage for Merkez Çarşı, Dombaycioğlu Hanı had been chosen as focus for improving suggestions of adaptations.

Keywords: Traditional commercial districts, khan, adaptation.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU	ii
TEŞEKKÜRLER	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
BÖLÜM BİR-GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	3
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	4
BÖLÜM İKİ- AKHİSAR TARİHİ KENT MERKEZİ	6
2.1 Akhisar'ın Tarihi Gelişimi	8
2.2 Akhisar Tarihi Kent Merkezindeki Önemli Yapılar ve Alanlar	12
2.2.1 Arkeolojik Alanlar	12
2.2.1.1 Tepe Mezarlığı	12
2.2.1.2 Eski Hastane Höyüğü	13
2.2.2 Camiler	13
2.2.2.1 Ulucami	14
2.2.2.2 Köfönlü Karam Mehmet Camii	15
2.2.2.3 Emetli Camii	15
2.2.2.4 Aynalı Camii	16
2.2.2.5 Hashoca Camii	17
2.2.2.6 Efendi Camii	18
2.2.3 Diğer Anıt Yapılar	19
2.2.3.1 Zeynelzade Kütüphanesi	19
2.2.3.2 Sasabey Hamamı	20

2.2.3.3 Sarı Ahmet Paşa Külliyesi	21
2.2.3.4 Yeni (Gülruh Sultan) Camii Ve Külliyesi	23
2.2.4 Konut Yapıları	24
2.2.5 Ticaret Yapıları	25
2.2.6 Kamu Yapıları	27
2.2.6.1 Eski Kasap Hali Binası	27
2.2.6.2 Belediye Eski Hizmet Binası	28
2.2.6.3 Kız Meslek Lisesi Binası	29
BÖLÜM ÜÇ – MERKEZ ÇARŞI VE DOMBAYCIOĞLU HANI	30
3.1 Akhisar Geleneksel Ticaret Merkezi: Merkez Çarşı	30
3.1.1 Akhisar Geleneksel Ticaret Merkezinin Mimari ve Kentsel Nitelikleri ..	34
3.1.2 Akhisar Geleneksel Ticaret Merkezinin Güncel Kullanımı	39
3.2 Dombaycıoğlu Hanı	40
3.2.1 Dombaycıoğlu Hanı Mimari Kurgusu	43
3.2.2 Dombaycıoğlu Hanının Mimari Gelişimi	55
3.2.3 Dombaycıoğlu Hanı Koruma Sorunları	57
3.2.4 179 Numaralı Yapı Adasında Konumlanan Diğer Yapılar	60
3.3 Toplum-Yer İlişkileri: Kentlinin Alana İlişkin Görüşleri	61
BÖLÜM DÖRT – MERKEZ ÇARŞI VE DOMBAYCIOĞLU HANININ KORUMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	67
4.1 Çarşıya Yönelik Kararlar	67
4.2 Hana Yönelik Kararlar	69
4.2.1 Hanın Sağıklaştırılmasına Yönelik Kararlar	70
4.2.2 Dombaycıoğlu Hanının Yeniden Kullanımına Yönelik Müdahale Önerileri	77
4.2.2.1 Özgün Kullanımın Sürekliliği: Hanın Konaklama ve Ticaret Kullanımına Yönelik Yeniden Düzenlenmesi	78

4.2.2.2 Özgün Mekân Kurgusunun sürekliliği: Hanı’ın Ticaret Kullanımına Yönelik Yeniden Düzenlenmesi	82
4.2.2.3 Çevre Etki Değerinin Güçlendirilmesi: Han’ın Gastronomi Kullanımına Yönelik Yeniden Düzenlenmesi	84
BÖLÜM BEŞ- DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR	88
KAYNAKLAR	94
EKLER	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1 Akhisar ilçesi ulaşım haritası	7
Şekil 2.2 Ulucami ön cephesi.....	14
Şekil 2.3 Köfönlü Cami giriş kapısı.....	15
Şekil 2.4 Emetli Cami mihrab cephesi.....	16
Şekil 2.5 Aynalı Cami giriş cephesi.....	17
Şekil 2.6 Hashoca Cami giriş cephesi.....	18
Şekil 2.7 Efendi Cami giriş cephesi	19
Şekil 2.8 Zeynelzade Kütüphanesi yan cephesi	20
Şekil 2.9 Sasabey Hamamı ön cephesi.....	21
Şekil 2.10 Paşa Cami mihrab cephesi	22
Şekil 2.11 Yeni (Gölrüh Sultan) cami	24
Şekil 2.12 Geleneksel konut yapılarına örnekler	25
Şekil 2.13 Geleneksel ticaret dokusuna ait işyerlerine örnekler	27
Şekil 2.14 Eski Kasap Hali binası giriş cephesi.....	28
Şekil 2.15 Belediye Eski Hizmet Binası	29
Şekil 2.16 Kız Meslek Lisesi	29
Şekil 3.1 Merkez Çarşı kadastral paftası	32
Şekil 3.2 Merkez Çarşı mülkiyet durumu paftası	33
Şekil 3.3 Merkez Çarşı kat adetleri paftası	35
Şekil 3.4 Yapı malzemesi analizi paftası	37
Şekil 3.5 Ulaşım durumu paftası	38
Şekil 3.6 Merkez Çarşıdaki dükkanlara örnekler.....	40
Şekil 3.7 Merkez Çarşı kullanım analizi	42
Şekil 3.8 Dombaycıoğlu Hanı plan şeması	44
Şekil 3.9 Avlu odalarının han kesiti içindeki yerleşimi	44
Şekil 3.10 Hanın 127 Numaralı Sokak kesiti	45
Şekil 3.11 Hanın avlu kesiti	46
Şekil 3.12 Hanın kuzey cephesi	46
Şekil 3.13 Hanın çatı örtüsü	47
Şekil 3.14 Hanın kuzey kanadındaki odanın sokak cephesi	48

Şekil 3.15 Hanın kuzey kanadındaki kahvehane	49
Şekil 3.16 Hanın avlu odaları	49
Şekil 3.17 Batı cephesinde yer alan dükkanlar	50
Şekil 3.18 Hanın batı kanadındaki kahvehane ve dükkan	51
Şekil 3.19 Hanın güney kanadındaki yapı	52
Şekil 3.20 Hanın güney cephesindeki dükkan dizisi	53
Şekil 3.21 Hanın doğu kanadındaki mahal dizilimi	54
Şekil 3.22 Dombaycıoğlu Hanı'nın mimari gelişim şeması	57
Şekil 3.23 179 numaralı ada üzerindeki yapıların dağılımı	61
Şekil 3.24 127 Numaralı Sokak kesiti	61
Şekil 4.1 Hanın sağlıklılaştırılmasına yönelik müdahale kararlarını gösteren plan şeması	74
Şekil 4.2 Hanın sağlıklılaştırılmasına yönelik müdahale kararlarını gösteren kesit şeması	75
Şekil 4.3 Hanın sağlıklılaştırılmasına yönelik müdahale kararlarını gösteren cephe şeması	76
Şekil 4.4 Dombaycıoğlu Hanı'nın mevcut plan şeması	81
Şekil 4.5 Özgün işlevin sürekliliğinin sağlanmasına yönelik restorasyon önerisi	81
Şekil 4.6 Özgün plan şemasının sürekliliğinin sağlanmasına yönelik restorasyon önerisi	84
Şekil 4.7 Çevresel etki değerinin arttırılmasına yönelik restorasyon önerisi	87

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1 Ticari birimlerin mekânsal yeterliliğine dair kentlinin görüşleri	62
Tablo 3.2 Mevcut kullanımların ticari ve sosyal yönden yeterliliğinin kentli tarafından değerlendirilmesi.....	63
Tablo 3.3 Merkez çarşının tarihi kimliğinin korunması konusunda kentlinin görüşleri	63
Tablo 3.4 Günümüz koruma mevzuatı ve yükümlülüklerinin kentli tarafından değerlendirilmesi	64
Tablo 3.5 Çarşı içindeki sokakların trafiğe kapalı olması durumunun kentli tarafından değerlendirilmesi	64
Tablo 3.6 Dombaycıoğlu Hanının korunmasının kentli tarafından değerlendirilmesi	65
Tablo 3.7 Dombaycıoğlu Hanı için işlevlendirme önerileri	66

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

Koruma kuramının temelini oluşturan en önemli sorular neyi koruduğumuz ve neden koruduğumuz sorularıdır. Neyi koruyoruz sorusuna Özgönül ve Madran kültürel varlık, tabiat varlığı, kültürel miras, korunması gerekli tescilli yapı ve sit alanı gibi sözcüklerin içeriğinin aktarılmasıyla kültürel ve doğal değerleri tanımlayarak cevap vermektedir (Madran ve Özgönül, 2005).

Kültür varlığı tanımı 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasasının 3. maddesinde “Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya sualtındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır” şeklinde aktarılmaktadır (Kültür Bakanlığı, 1983). Tanımlama Kültür Varlıkları’nı temelde taşınır ve taşınmaz olarak ikiye ayırmaktadır. Özgönül ve Madran taşınmaz kültür varlıklarının alt başlığında korunması gerekli tekil yapıların neler olduğunu tanımlamıştır.

“Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 660 sayılı ilke kararı, korunması gerekli tekil yapıları iki ana grupta ele almıştır. Buna göre ilk grupta ‘kendi başlarına bir tarihi ve estetik değer taşıyan’ yapılar, ikinci grupta ise ‘kentlerin tarihi kimliğini oluşturan kentsel sitlerin öğeleri’ olarak tanımlanan yapılar yer almaktadır. Koruma kamuoyunda bu ayrım birinci grup için ‘anıtsal yapılar’ ikinci grup için ‘çevresel değerli yapılar’ olarak yapılmaktadır.”

“Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararı, 2. grup yapıları ‘Kent ve çevre kimliğine katkıda bulunan kültür varlığı niteliğindeki yöresel yaşam biçimini yansıtan yapılar’ olarak tanımlar. Gerek bu tanım, gerekse uygulamadaki yaklaşımlar değerlendirildiğinde 2. grup yapıların çok büyük bir bölümünü geleneksel konutların oluşturduğu kolayca anlaşılmaktadır. Bu yapı türünün yanı sıra geleneksel tarihi/ticari

merkezlerde yer alan ve bir anıtsal yapıya bağlı olmayan sıra dükkanlar da bu grupta değerlendirilmektedir (Madran ve Özgönül, 2005, s.11)

Yapılan tanımlar tarihi kentlerin odağını oluşturan geleneksel ticaret merkezlerinin, taşınmaz kültür varlıklarından çevresel etki değerli yapılar grubunda değerlendirildiğini belirtmektedir. Bu tanımlar neyi koruduğumuz konusuna ışık tutmaktadır. Neden koruduğumuz sorusuna ise Madran ve Özgönül ulusal ve uluslararası toplantılardan derledikleri başlıklarla cevap vermektedirler. Oluşan başlıklardan kültürel varlıklarla ilgili olanlar şu şekildedir:

- Kültürel miras, yaşam kültürünün zenginliğinin ve geçmişte varılan teknik düzeyin belgesidir.
- Kültür varlıklar birçok değere sahiptir. Bu değerlerin yitirilmemesi için onların korunması gerekir.
- Korunması gerekli geleneksel özelliklere sahip kent ve kasabalarımızı diğerlerinden farklı kılan bazı olumlu noktalar vardır.
- Mevcut yapı stokunun ve bunun çok önemli bir bölümü olan geleneksel konutlar günümüzün birçok gereksinimi karşılayabilecek potansiyele sahiptir (Madran ve Özgönül, 2005).

Kültür varlıklarını korunmaya değer kılan pek çok değer ölçütü vardır. Tarihi yapıların ve alanların günümüz yaşamında da kendine yer bulması ve halen kullanılıyor olması kullanımın sürekliliği değeriyle tanımlanmaktadır. Kullanımın sürekliliği aynı zamanda koruma ilkelerinde “kullanılarak korunma” ilkesinin de karşılanmasını sağlamaktadır.

Tarihi yapıların ve alanların günümüzde kullanılmaya devam etmesi bazı koruma sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Geleneksel yöntemler ve malzeme kullanılarak inşa edilen yapılar inşa edildikleri dönemlerin ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Bu durum güncel ihtiyaçların aynı yapılar bünyesinde karşılanması isteği ortaya çıktığında yapının mimari niteliklerinin korunmasını

güçleştirmektedir. Bununla birlikte kullanım değerinin sürekliliğinin sağlanması yeniden işlevlendirme kavramını da beraberinde getirmektedir. Ahunbay “Yeniden işlevlendirme eski binaların yıkımdan kurtarılması için bir araçtır” diye belirtmektedir (Ahunbay, 2007, s.97). Yeniden işlevlendirme tek bir yapının işlevlendirilmesi olduğu kadar bir alanın işlevlendirilmesi ve böylelikle korunmasının sağlanması hedefini de taşıyabilmektedir.

Tez kapsamında Dombaycıoğlu Hanı odak alınarak Akhisar Merkez Çarşı Geleneksel Ticaret Alanı, çevresel etki değeri olan kültürel varlıkların değerlendirilmesinde örnek alan olarak seçilmiştir. Akhisar’ın tarih boyunca ticari faaliyetlerin yoğun gözlendiği bir yerleşim olması ve geleneksel ticaret merkezinin günümüzde halen kullanılıyor olması bu bölgenin çalışma alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Çalışma kapsamında Dombaycıoğlu Hanı ve Merkez Çarşının mimari ve kentsel nitelikleri incelenmiş, koruma bağlamında sorunları ortaya konulmuş, kentlinin han ve çarşı ile ilgili görüş ve beklentileri alınarak bu görüş ve beklentiler doğrultusunda han ve çarşı için sağlıklaştırma işlevlendirme önerileri hazırlanmıştır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Akhisar Tarihi Kent Merkezi ilk yerleşim gösterdiği çağlardan günümüze kadar bölgenin önemli ticaret merkezlerinden biri olma görevini üstlenmiştir.

Süregelen zaman içerisinde yerleşimin merkezini değiştirmemesine karşın zamanla değişen yaşamın ihtiyaçları kentin farklılaşmasına neden olmuştur. Koruma bilincinin yeterince gelişmiş olmaması da tarihin izlerinin yapılar ve kent üzerinden büyük oranda silinmesiyle sonuçlanmıştır.

Günümüzde tarihi kent merkezinde geçmiş dönemlere ait çok az eser bulunmaktadır. Günümüze ulaşmayı başaran yapılar 1994 yılında yapılan çalışmalar kapsamında tescillenmiş ve ilgili kanunlarla koruma altına alınmıştır. Merkez Çarşı olarak adlandırılan alan, 17.09.2003 tarih ve 12001 sayılı karar ile kentsel sit alanı

olarak ilan edilmiş, koruma amaçlı imar planı ise 28.10.2011 tarih ve 184 sayılı kararlar onaylanmıştır.

Ancak kentsel sit alanı olarak ilan edilen bölge, kullanıcıların taleplerine cevap vermekte zorlandıkça kullanıcılar alanı terk etmeye başlamıştır. Bu da tarihi kent merkezinin köhneleşmesini gündeme getirmiştir.

Tez çalışması doğrultusunda Akhisar Merkez Kentsel Sit alanı içerisinde yer alan Dombaycıoğlu Hanı odak alınarak çarşı ve han için yeniden işlevlendirme önerileri hazırlanarak alanın güncel yaşama entegrasyonunun sağlanması amaçlanmaktadır. Han için geliştirilen önerilerin hanın güncel yaşamda kullanılır hale getirilmesini ve bu kullanımın çarşının hareketliliğine ivme kazandırması hedeflenmektedir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışma kapsamında Merkez Çarşı için alanın güncel yaşama entegrasyonunun sağlanması yönünde iyileştirme önerileri geliştirilmiştir. Bunu takiben Dombaycıoğlu Hanı odak alınarak han ve çarşının birlikte değerlendirilerek kullanım değerinin sürekliliğinin sağlanması hedefiyle işlevlendirme önerileri sunulmuştur.

Çalışma kapsamında Akhisar'ın konumu ve tarihsel gelişimi aktarılmış, tarihi yapıları ve alanlarına dair özelliklere değinilmiştir. Geleneksel ticaret dokusunu oluşturan Merkez Çarşı'ya dair alan analizleri yapılmış ve kullanıcılar, esnaf ve idarecilerden oluşan kentlinin alana, alanın değerlendirilmesine ve hana yönelik görüşleri değerlendirilmiştir.

Alan analizleri kapsamında Akhisar Geleneksel Ticaret dokusunun mimari ve kentsel nitelikleri, güncel kullanımına dair veriler aktarılmıştır. Takip eden başlıklarda Dombaycıoğlu Hanının konumu, mimari özellikleri, koruma sorunlarına değinilmiştir. Akhisar'da günümüze ulaşmayı başarmış iki adet kent içi hanı bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Paşa Hanı 2003 yılında Senem DOYDUK tarafından hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasının konusu olmuştur. Akhisar'da

günümüze ulaşabilen diğer kent içi han yapısı Dombaycıoğlu Hanı'dır. Dombaycıoğlu Hanı konum itibarıyla Merkez Çarşının geleneksel konut alanlarıyla sınır teşkil ettiği noktada bulunmaktadır. Dombaycıoğlu Hanı Merkez Çarşının kullanım değerinin sürekliliğinin sağlanmasında değerlendirilmesi gereken bir konumda olması nedeniyle çalışma kapsamında odak alınmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise merkez çarşının güncel yaşamda kullanıma yönelik iyileştirme önerileri sunulmuş ve çalışmanın odağı olarak alınan Dombaycıoğlu hanı için yeniden işlevlendirme önerileri geliştirilmiştir. Hazırlanan üç farklı öneride üç farklı hedef doğrultusunda çalışmalar gerçekleştirilmiştir. İlk öneri kapsamında Dombaycıoğlu Hanı'nın özgün kullanımının sürekliliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda Dombaycıoğlu hanı için konaklama ve ticaret işlevleri önerilmiş ve mekân kurgusu yüklenen işlevlerin gerektirdiği biçimde şekillendirilmiştir. İkinci önermede Dombaycıoğlu Hanı'nın özgün mekân kurgusunun sürekliliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Bu bağlamda geliştirilen öneri doğrultusunda mekân kurgusunun korunması, yapı topluluğunun ticaret işleviyle yüklenmesini beraberinde getirmiştir. Üçüncü önermede Dombaycıoğlu Hanı'nın çevresel etki değerinin artırılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmada Han ve çevresindeki yapılara yüklenecek işlevin Merkez Çarşının güncel yaşama entegrasyonuna katkı sağlaması amacı temel alınmıştır. Gastronomi ve ticaret işlevleri yüklenen yapı topluluğunda yüklenen işlevin ihtiyaç duyduğu mekân düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi önerilmiştir.

BÖLÜM İKİ

AKHİSAR TARİHİ KENT MERKEZİ

Akhisar İlçesi, Ege Bölgesi'nde, Manisa İlinin kuzeyinde yer alır. Deniz seviyesinden 60 metre yükseklikte konumlanan yerleşim batı yönünde Saruhanlı, kuzeyde Kırkağaç, Soma ve Balıkesir'in Sındırgı İlçesi, doğuda Gördes ve güneyde Gölarmara İlçeleri ile komşudur. “Ulaşımın çoğunlukla 1955 yılında açılan karayoluyla yapıldığı ilçe Manisa'ya 52 km, İzmir'e 90 km, Balıkesir'e 86 km uzaklıktadır” (Satış, 1994, s.11). Kara yoluna ilaveten 1890 yılında inşa edilen İzmir demiryolu hattı da kent için stratejik önem taşımaktadır. Bu demiryoluyla 1912 yılında Bandırma ve İstanbul'a bağlantı sağlanmıştır (Satış, 1994).

Akhisar, Akdeniz ikliminin hakim olduğu bir yerleşimdir. Ova zemininde konumlanan yerleşim iklimin ve ova yerleşimin getirdiği avantajlar sayesinde tarihi boyunca önemli bir tarım merkezi olmuştur. İklimin getirdiği avantajla zeytin ve zeytinyağı üretiminde yurt içinde önemli bir yer edinmiştir.

2.1 Akhisar'ın Tarihi Gelişimi

Akhisar'ın tarihi gelişimi farklı kaynaklardan aktarıldığı üzere M.Ö. 3000 yıllarına kadar uzanmaktadır. “Bölgeye dair ilk araştırmalar 1959 yılında D. H. French tarafından yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda bölgede Prehistorik-Protohistorik buluntu merkezi tespit edilmiştir” (Akdeniz, 2011, s.13). Sonraki süreçte düzenli bir kazı çalışması yapılamamış ancak 2007 yılından bu yana Adnan Menderes Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Engin Akdeniz'in başkanlığında düzenli biçimde yürütülen çalışmalar kapsamında çevrede yüzey ve sondaj kazıları, kent merkezinde ise arkeoloji kazıları gerçekleştirilmektedir. Prof. Dr. Akdeniz başkanlığında yürütülen Tepe Mezarlığı ve Hastane Höyüğü kazı çalışmaları günümüzde devam etmektedir.

“Akhisar'ın güneybatısında, Karahöyük Tepesinin kuzeyinde yer alan Akhisar Höyüğünde Neolitik Çağ, Son Kalkolitik Çağ, İlk Tunç Çağı ve Son Tunç Çağına ait eserler bulunmuştur” (Akdeniz, 2011, s.15). Dr. Baki Satış da Diodoros'dan alıntılanarak Akhisar'ın Amazonlar tarafından Thyateira adıyla M.Ö. XIV yüzyılda kurulduğunu belirtmektedir. Bu ismin kraliçe Myrina'nın ünlü bir komutanına ait olduğu düşünülmektedir. Bilinen ilk adı ise “su geçidi” anlamına gelen “Pelopeia” dır (Satış, 1994, s.32, 33, 34).

Kent tarih boyunca Luwiler, Pelasglar, Lelegler, Maionialılar, Etrüskler, İonlar, Hititler, Phrygialılar, Lydialılar, Persler olmak üzere pek çok medeniyete ev sahipliği etmiştir. Helenistik Dönemde Büyük İskender'in ani ölümünden sonra Thyateira halefi Anigonos'un yönetimine giren yerleşim, Roma dönemine kadar iç karışıklıklar ve işgaller nedeniyle pek çok kez farklı topluluklarca yönetilmiştir. Roma Döneminde kent sınırlı otonomi derecesi korunmuş, Roma valisine itaat edip vergi ödemek koşuluna bağlanmıştır (Satış, 1994, s.100).

Bizans Döneminde ise kent Asya'daki ilk yedi kiliseden birini barındıracak kadar önem kazanmıştır. Bizans Dönemine ait en önemli kalıntılar Thyateira ve Hastane

Höyüğü Kazı alanlarında yoğunlaşmaktadır. İzdem ve Satış'ın belirttiği üzere Bizans Dönemini takip eden süreçte kent Türk Beyliklerinin yönetimine girmektedir.

“1072 yılında Türklerin Anadolu'ya girişiyle başlayan süreçte, Anadolu topraklarının hızla Türk topluluklarının egemenliğine geçtiği bilinmektedir. Akhisar için kesin bir tarih verilemese de 11. Yüzyılın son çeyreğinde Türk hakimiyeti altına girdiği düşünülmektedir” (Satış, 1994, s.126). “Stratejik öneme sahip olan kent Türkler ve Bizanslılar ile Haçlılar arasındaki savaşlar süresince defalarca el değiştirmiştir. İzdem kentin 1307 yılında kesin olarak Saruhan Bey tarafından Türk hakimiyetine alındığını belirtmektedir” (İzdem, 1944,). Kilisenin yıkılmasıyla yerine inşa edilen Ulucamii ve Köfünlü Kara Mehmet Camii Saruhanoğulları döneminden kalan yapılardır. Beyliğin önemli kazalarından biri olmasına karşın Akhisar'ın bu döneminden günümüze fazla yapı ulaşamamıştır.

“1390 yılında Yıldırım Bayezid Saruhanoğulları beyliğin topraklarını hakimiyetine almıştır” (Gökçen, 1946, s.34). “1402 yılında ise Osmanlıların Ankara savaşında Timur'a yenilmesinden sonra Akhisar Timur'un oğlu Emirşah tarafından yağmalanmıştır” (Karakuyu, 2012, s.32; Müderrisoğlu, 1956, s.335). İzdem Akhisar'ın II. Murad döneminde kesin olarak Osmanlı'ya bağlandığını belirtmektedir (İzdem, 1994).

“Osmanlı dönemi kentte sosyolojik ve fiziksel açıdan en fazla iz bırakan dönem olmuştur. XVI. Yüzyılın ilk yarısına gelindiğinde Akhisar, 17 mahallesiyle 3500 nüfusa sahip bir kazadır”(Karakuyu, 2012, s.32).

XVII. yüzyılda şehir önemli kervan yollarının üzerinde bulunmasının avantajlarını yaşamıştır. Bu dönemde kentin ekonomisi tarım ve ticarete dayanmaktadır. Karakuyu'nun farklı kaynaklara dayandığı bilgiler doğrultusunda dönemin en iyi pamuğunun Akhisar ve Kırkağaç'ta üretildiği, bu doğrultuda da Akhisar dokumacılığının ün kazandığı belirtilmektedir (Karakuyu, 2012). “Akhisar bu tarihe kadar sadece Müslümanların yaşadığı bir şehir iken tarım faaliyetlerinin

artmasıyla Ege adalarından çalıştırılmak için getirilen Rumların yerleşmesiyle farklı etnik grupların yaşadığı bir şehir konumuna gelmiştir” (Karakuyu, 2012, s.35).

XVIII. yüzyılda kentin ticaret faaliyetleri hız kazanmıştır ve günümüze ulaşmayı başarmış pek çok eser bu yüzyılda inşa edilmiştir. Zeynelzade Kütüphanesi ve Dombaycıoğlu Hanı da bu eserlerdendir. Özellikle ticaret yapılarının sayısı bu yüzyılda artış göstermiştir.

“XIX. yüzyıla gelindiğinde en önemli değişiklik 1877 yılında daha önce Kütahya vilayetine bağlı olan Saruhan Sancağının bir kazası iken Merkezi İzmir olan Aydın Vilayetine bağlanması olmuştur. Cumhuriyet dönemine kadar da bu konumunu korumuştur”(Karakuyu, 2012, s.37). “1881-1893 yıllarında gerçekleştirilen Osmanlı nüfus sayımı verilerine göre Akhisar Saruhan sancağının üçüncü büyük kazası konumundadır” (Doyduk, 2003, s.28). Emecen’ e göre XIX. Yüzyılın sonlarına doğru Akhisar’ın nüfusu 12.000 civarındadır. Bu dönemde 8 büyük camisi, çarşıları ve eğitim kurumlarıyla kent bir cazibe merkezi haline gelmiştir (Emecen, 1989). XIX. Yüzyıldaki önemli gelişmelerden biri de İzmir-Kırkağaç ve Bandırma demiryollarının inşa edilmesidir. Bu sayede kervan yollarının üzerinde kurulan kentin stratejik önemi daha da artmıştır. XIX. Yüzyılda gelişmeyi durduran ise ülke genelindeki savaşlar olmuştur. Karakuyu’nun Baykara’ya dayandırdığı tespitine göre XIX. Yüzyılda tarım ve tütün işletmeciliği Fransızların idaresine geçmiştir.

Karakuyu’nun aktardığı üzere XX. yüzyılın başlarında kent ekonomisi çoğunlukla gayrimüslimlerin elindedir. “En önemli sorun ise sağlık kurumlarının yeterli olmamasıydı”(Karakuyu, 2012, s.44).

“1. Dünya savaşı sonrasında İzmir’i işgal eden Yunanlılar Akhisar’a kadar ulaşmış ancak Yusuf İzzet Paşanın müdahalesiyle 10 Haziran 1919’ da Manisa’ya geri çekilmişlerdir” (Karakuyu, 2012, s.49). “Bu çekilme Rumların paniğe kapılmasına ve Türklerin de silahlı direniş için örgütlenmesine sebep olmuştur.

Sonuç olarak önemli bir cephe haline gelen kent 22 Haziran 1920'den 6 Eylül 1922'ye kadar Yunan işgalinde kalmıştır" (Gökdemir, 1990, s.38).

"Cumhuriyetin ilanının ardından tüm ülkede olduğu gibi Akhisar'da da kentleşme ve ekonomik gelişim hızla gerçekleşmiştir. Cumhuriyet Döneminde Akhisar Manisa merkezden sonra idari sınır büyüklüğü ve ekonomik büyüklük olarak ilin ikinci büyük merkezi olmuştur" (Karakuyu, 2012, s.57). Kasap hali, Kız Meslek Lisesi, Tayyare Sineması, Florya Oteli ve Otobüs Garajı gibi binalar Cumhuriyetin ilk yıllarında kente inşa edilen yapılarıdır.

"Kent Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar sürekli bir gelişim göstermiştir. Buna paralel olarak kentin fiziksel gelişimini belirleyen imar ve planlama uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Yerleşimi konu alan ilk imar planlaması Tirelizade İsmail Bahri Bey tarafından 1926-1928 yılları arasında yaptırılmıştır" (Karakuyu, 2012, s.80). "Bunu 1931 yılında imar encümeni tarafında hazırlanan beş yıllık imar programı izlemiştir. 1934 yılında Harita Mühendisi Sait Erer tarafından Akhisar'ın haritası ve imar planı hazırlanmıştır" (Karakuyu, 2012, s.84). Bunu takip eden ikinci imar planı 1958 tarihlidir. Son olarak 1986 yılında yapılmıştır. 2003 yılında İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 17.09.2003 tarih ve 12001 sayılı kararla Kentsel Sit Alanı belirlenmiştir. Alana ait Koruma Amaçlı İmar Planı 28.10.2011 tarih ve 184 sayılı kararla onaylanmıştır. 2012 yılında başlanan yeni imar planı revizyonu ise 2013 yılının şubat ayında askıya çıkmıştır. Ancak daha önce inşa edilmiş olmaları sebebiyle emsal gösterilebilen yapıların ve 18. Madde uygulamalarının gerçekleştirilmiş olma yoğunluğu plan revizyonunda büyük değişiklikler yapılmasının önüne geçmiştir. Çünkü kanunen bir defa 18. Madde uygulaması görmüş bir parselin tekrar aynı uygulamaya uğraması mümkün değildir. Bu nedenle yapılan itirazlar sonucunda plan 1986 yılında hazırlanan plandan uzaklaşmamıştır. Bununla birlikte planlamayı en fazla etkilemesi beklenen karar, yapılan revizyonda Akhisar Tarihi Kent merkezini oluşturan alanda, Kentsel Sit Alanını çevreleyen 48 hektarlık bölgenin Kentsel Dönüşüm alanı ilan edilmesi olmuştur.

2.2 Akhisar Tarihi Kent Merkezinde Yer Alan Tarihi Yapılar ve Alanlar

Akhisar Tarihi Kent Merkezi M.Ö. 3000 yılına kadar uzandığı düşünülen pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış bir yerleşimdir. Yerleşimde, bu medeniyetlerin izlerinin pek çoğu yitirilmiş olsa da, ait oldukları dönemin izlerini taşıyan bazı yapılar halen gözlenmektedir. Akhisar tarihi kent merkezinde farklı dönemlerin izlerine sahip pek çok yapı günümüze ulaşmakla birlikte bazı yapıların hangi dönemlere ait oldukları kesin çizgilerle belirlenememektedir. Bilimsel çalışmalarda çoğunlukla kullanılan dönemlere ayırarak inceleme yöntemi Akhisar tarihi kent merkezi örneğinde sağlıklı kurgulanamamaktadır. Çalışma kapsamında Akhisar tarihi kent merkezinde yer alan tarihi yapılar ve alanlar tipolojik olarak gruplandırılacaktır.

2.2.1 Arkeolojik Alanlar

Akhisar'da arkeolojik alan olarak değerlendirilecek ve Bizans dönemine tarihlenen iki önemli nokta bulunmaktadır. Bunların biri Tepe Mezarlığı olarak bilinen bölge diğeri ise Eski Hastane Höyüğüdür.

2.2.1.1 Tepe Mezarlığı

İlçe merkezinde 1 numaralı sokak üzerinde bulunan kazı alanı Tepe Mezarlığı olarak bilinmektedir. Söz konusu alanda daha önce toprak bir tepelik mevcut iken bu alan kent içinde mezarlık olarak kullanılmaktaydı. 1962 ve 1968 yıllarında yapılan kazılarda yapıyı örten molozun büyük bir kısmı kaldırılmıştır. Kuzey-güney doğrultulu apsisli yapının batı yönünde dörtgen formlu odalar bulunmuştur. Tuğla hatıllı moloz taş duvarlı yapının uzunluğu yaklaşık 40 metredir. Yapının bir kısmı bugünkü caddenin altında kalmış ya da caddenin açılması sırasında yok edilmiştir. Kazı alanında İ.Ö. 2. Yy'a ait bir Roma sikkesi dışında Roma devrinden daha eski eserlere rastlanmamıştır (Satış, 1994, s.152).

Bu güne kadar yapılan kazılar sonucunda ulaşılan kalıntılar güneybatı Anadolu antik kentlerinde benzerlerine rastlanan iki tarafı sütun sıralarıyla çevrili bir cadde ve bunun etrafındaki dükkânlardan oluşan bir yapı grubunu oluşturmaktadır. Kazı alanında çalışmalar halen devam etmektedir. Günümüzde kazılar Prof. Dr. Engin Akdeniz başkanlığında yürütülmektedir

2.2.1.2 Eski Hastane Höyüğü

Kethüda Mahallesi 26 sokak üzerinde bulunan ve Akhisar Eski Devlet Hastanesi olarak kullanılan alan, Hastane Höyüğü olarak adlandırılmaktadır. Satış 1994 yılında yayınlanan kitabında alanda yapılan temel kazıları sırasında İ.Ö. 3000 yılına tarihlenen kap kacak örneklerine rastlandığını belirtmektedir. Bunlarla birlikte Manisa müzesinde korunan bazı lahitler ve altın objeler de bulunmuştur. Buluntular bu alanın Helenistik dönemde kentin nekropolü olduğunu göstermektedir (Satış, 1994, s.151) .

Alan 2011 yılına kadar Hastane kompleksi olarak kullanılmış ancak 2011 yılında 1. Derece Arkeolojik alan olarak onaylanmasıyla hastane kompleksi buradan taşınmıştır. 2011 yılının Haziran ayında ilk etabı başlayan kazı çalışmalarının 2012 yılı Temmuz ayında da ikinci etabı başlamış ve Eylül ayında kazılara ara verilmiştir. Thyateira ve Hastane Höyüğü kazı alanlarındaki çalışmalar Manisa Valiliği, Adnan Menderes Üniversitesi ve Akhisar Belediyesi arasında imzalanan protokol doğrultusunda, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izniyle Prof. Dr. Engin Akdeniz başkanlığında sürdürülmektedir.

2.2.2 Camiler

Akhisar tarihi kent merkezinde yer alan camilerin büyük çoğunluğu Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devleti Dönemlerine tarihlenmektedir. Yapıların anıt yapı özelliğinde olmaları günümüze ulaşmalarında büyük etkindir. Ancak camilerin güncel kullanım koşullarının değişmesi ve nüfus artışı paralelinde cemaatin sayıca

artması, söz konusu yapılara pek çok fiziksel müdahalenin ve özellikle ek mekân inşasına neden olmuştur. Ne yazık ki çoğunluğu 15.yy yapısı olan camilerde gerçekleştirilen müdahalelerin büyük kısmı niteliksiz ektir. Tamamı konut bölgesinde konumlanan camilerin bazıları yıkılmış ve yerlerine yenileri inşa edilmiştir.

2.2.2.1 Ulucami

Ulucami adını verdiği Ulucami Mahallesinde konumlanmakta konut bölgesi içinde bulunmaktadır. Yerleşimin en eski camisi olan yapı, 15. Yüzyılda inşa edilmiştir. Yığma kâgir sistemle inşa edilmiş olan yapının sharim kısmı tek kubbeye, son cemaat mahalli ise alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülüdür. Son cemaat mahallinin üstü örtülü etrafı açıktır. Kadınlar mahfilinin de yer aldığı camiinin minaresine erişim avludan tek kollu merdivenle sağlanmaktadır. Günümüzde Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetinde olan Cami ve haziresi İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 1996 tarihinde 1. Grup yapı olarak tescillenmiştir. Şekil 2.2 de Ulucami'nin son cemaat mahalli görülmektedir.

Şekil 2.2 Ulucami ön cephesi

2.2.2.2 Köfünlü Karamehmet Cami

Cami Ulucami Mahallesinde konumlanmaktadır. Devşirme sütunların sınırlandığı son cemaat mahalli özgün kurguda açık iken kemerlerin arasının tuğla duvarla örülmesiyle kapalı hale getirilmiştir. Kadınlar mahfiline son cemaat mahallindeki ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Kadınlar mahfili taşıyan dörtgen kesitli dört adet dikme bulunmaktadır. Caminin cephesinde yapım tarihi 1337 yazılıdır. Ancak Satış yapım tarihinin 1316 olduğunu yazmaktadır. (Satış, 1994, s.243) Müderrisoğlu da caminin haziresinde mezarı bulunan ve 1448 yılında ölen Pir Ahmet tarafından yaptırıldığını söylemektedir (Müderrisoğlu, 1956, s.48). Şekil 2.3 caminin girişini göstermektedir.

Şekil 2.3 Köfünlü Cami giriş kapısı

2.2.2.3 Emetli Cami

Emetli Camisi Şeyh İsa Mahallesinde yer almaktadır. Kare planlı harim kısmı kiremit kaplı bir kubbeye örtülüdür. Son cemaat kısmı ise kiremit kaplı kırma çatıyla örtülmüştür. Harim kısmının kubbesinde kalem işi süslemeler bulunmaktadır.

Kadınlar mahfili ahşaptır ve son cemaat kısmından tek kollu ahşap bir merdivenle ulaşılmaktadır. Yapının inşa kitabesi yoktur ancak Ünalın 15.yy yapısı olduğunu belirtmektedir (Ünalın, 1998, s.13). Şekil 2.4 caminin sokaktan görünümünü aktarmaktadır.

Şekil 2.4 Emetli Cami mihrab cephesi

2.2.2.4 Aynalı Cami

Cami Efendi Mahallesi 69 numaralı sokakta bulunmaktadır. Satış caminin 1958 yılında yapıldığını söylemektedir. Bu günkü yapının yerinde daha önce başka bir cami varken onun yıkılmasıyla yerine inşa edilmiştir (Satış,1994,s.347). Yeni inşa edilen yapı kagir yığmadır ve harim kısmının üstü sekizgen kasnak üzerine oturan bir kubbeye örtülüdür. Caminin avlusunda devşirme malzemeler bulunmaktadır. Caminin doğu yönünde bir haziresi vardır (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 Aynalı Cami giriş cephesi

2.2.2.5 Hashoca Cami

Hashoca Cami Hashoca Mahallesiinde bulunmaktadır. Kagir yığma, kare planlı harim kısmı kiremit kaplı kırma çatıyla örtülüdür. Son cemaat mahalli sonradan yapılan müdahalelerle kapalı hale getirilmiştir. İlavelerle cami hacminin büyütülmesi sağlanmıştır. Kadınlar mahfili ahşaptır ve son cemaat mahallinden ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 Hashoca Cami giriş cephesi

2.2.2.6 Efendi Camisi

Efendi Camisi Efendi Mahallesinde 83 numaralı sokak üzerinde bulunmaktadır. Kagir yığma yapı marsilya kiremit kaplı kırma çatı ile örtülüdür. Dikdörtgen planlı harim kısmına sonradan ilave edilen son cemaat mahallinden ulaşılmaktadır (Şekil 2.7). İki katlı olan son cemaat mahallinin üst katı kadınlar mahfili olarak kullanılmaktadır. Mevcut yapının kitabesinde 1960 tarihi yazılıdır. Ancak Ünalın orijinal yapının bir 15.yy yapısı olduğunu ve mevcut yapının sonradan yapıldığını yazmaktadır. Ünalın'a göre yapının sadece minaresi orjinaldir (Ünalın, 1998, s.51).

Şekil 2.7 Efendi Cami giriş cephesi

2.2.3 Diğer Anıt Yapılar

Yerleşimde Osmanlı Dönemi anıt yapılarında camilerin yanı sıra bir adet kütüphane ve üç adet hamam, bir aşevi ve biri Dombaycıoğlu Hanı olmak üzere iki han yapısı bulunmaktadır.

2.2.3.1 Zeynelzade Kütüphanesi

Zeynelzade Kütüphanesi Hashoca Mahallesinde bulunmaktadır. Yer aldığı yapı adasının köşesinde yer alan yapıya avludan giriş sağlanmaktadır. Yapının kitabesinde 1797-1798 yıllarında Hacı Ali Bey tarafından yaptırıldığı yazmaktadır (Restorasyon Projesi Raporundan).

Kare planlı ve kubbeli okuma mekanına dikdörtgen planlı bir giriş sahanlığından geçilmektedir. Doğal taş kaplamalı giriş sahanlığının üstünde alaturka kiremit kaplı bir kırma çatı bulunmaktadır. Giriş sahanlığının çatısı zemine oturan 4 adet kolonla

taşınmaktadır. Kubbe kurşun kaplamadır ve sekizgen bir kasnakla kare plana oturtulmuştur. Yapının tüm duvarları sıva kaplıdır. İç duvarlarda kalem işleri bulunmaktadır (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 Zeynelzade Kütüphanesi yan cephesi

2.2.3.2 Sasabey Hamamı

Sasabey (Şehir) Hamamı Akhisar ilçesi Ulu Camii Mahallesinde bulunmaktadır. Konut bölgesinde bulunan yapı 47 ve 50 numaralı sokakların köşesinde konumlanmaktadır.

Kitabesi bulunmayan yapının inşa tarihi Müderrisoğlu tarafından M.1427 (H.830) olarak belirtilmiştir. Müderrisoğlu aynı eserinde hamamın Paşa Ali Bey'in oğlu Sasa Bey tarafından yaptırılıp M. 1436'da vakfedildiğini belirtmiş ancak vakfiyenin hangi yapıya ait olduğu açıklanmamaktadır (Müderrisoğlu, 1956, s. 17).

Çifte hamam olarak inşa edilen yapının kadınlar kısmının büyük bir bölümü yıkılmış, kalan kısımları da kullanılmamaktadır. Erkekler kısmı ise sıcaklık kısımlarına yapılan müdahalelerle halen işletilmektedir (Şekil 2.9).

Şekil 2.9 Sasabey Hamamı ön cephesi

2.2.3.3 Sarı Ahmet Paşa Külliyesi

Külliye'nin günümüze ulaşan kısımları cami, hamam, han ve imareten ibarettir. Sarı Ahmet Paşa'nın ölüm tarihinin 1488 olması nedeniyle yapıların 15. yüzyılın ikinci yarısında inşa edildikleri düşünülmektedir (Doyduk, 2003, s. 80-95).

Külliye'ye ait cami yapısı tek kubbeye örtülü kagir yığma harim ile düz ahşap tavanlı son cemaat mahallinden oluşmaktadır. Son cemaat mahallinin üst örtüsü mermer kolonlarla taşınmaktadır (Şekil 2.10) .

Çifte hamam olarak inşa edilen hamam yapısının erkekler kısmı yakın zamana kadar kullanılmaktayken günümüzde işler durumda değildir. Erkekler kısmı

soğukluk, ılıklik ve üç halvetli sıcaklık bölümlerinden oluşmaktadır. Ilıklık kısmında tuvalet ve usturalık mahalleri de bulunmaktadır. Kadınlar kısmı soyunmalık, aralık, ılıklik ve iki halvetli sıcaklık bölümlerinden oluşmaktadır.

Külliyeye ait han yapısı orta avlulu şehir içi hanlarına örnektir. Orta avlu etrafına sıralanmış odalar ve dış cephedeki dükkanlardan oluşmaktadır. Hanın sokak cephesi iki katlı diğer bölümleri tek katlı kagir yığmadır.

İmaret yapısı özgün plan şeması ve konumunda bulunmasına rağmen yakın zamanda yıkılıp yeniden yapılmıştır. Konumlandığı sokak hattını takip eder vaziyette yarım hilal şeklinde bir plan şemasına sahiptir. Kagir yığma olan yapının cephesi taş görünümlü çimento esaslı malzemeye kaplanmış ve özgünlüğünü yitirmiştir. İmaret günümüzde halen özgün işleviyle kullanılmaktadır.

Sarı Ahmet Paşa Külliyesi Senem DOYDUK' un 2003 yılında tamamladığı yüksek lisans tez çalışmasında detaylı olarak aktarılmıştır.

Şekil 2.10 Paşa Cami mihrab cephesi

2.2.3.4 Yeni (Gülruh Sultan) Camisi Ve Külliyesi

Cami ve Külliyesi Hashoca Mahallesinde konumlanmıştır. Konumu gereği kentin merkez camisi niteliğini taşımaktadır. Kentlinin hac ve umre uğurlama ve karşılama etkinliklerine bu cami ev sahipliği yapmaktadır.

Caminin inşa tarihi Vakıflar Bölge Müdürlüğündeki kayıtlarında bulunan formda 15. Yy olarak belirtilmektedir. Bununla birlikte giriş cephesinde bulunan mermer plaka üzerinde 1503 yılı ibaresi bulunmaktadır.

Cami yapısının tescil fişinde kare planlı bir harimin sekizgen yüksek tonozlu bir kubbe ile örtüldüğü belirtilmektedir. Bunun yanı sıra kare kaideli minaresi ve üç kubbeye örtülü bir son cemaat mahallinden bahsedilmektedir. Ancak son cemaat mahalli günümüzde kubbeye değil kurşun kaplı, üç akıntılı kırma çatıyla örtülüdür.

Kaynaklarda ve bilgi formunda camiinin bir külliyesi olduğundan bahsedilmektedir. Ancak günümüze yalnızca Yeni Hamam adıyla bilinen bir hamam yapısı ulaşmıştır.

Gülruh Sultan Camisi ile aynı dönemde inşa edildiği tahmin edilen Yeni Hamamın kitabesi bulunmamaktadır. Hamam yapısı Gülruh Sultan külliyesine aittir ve cami ile aynı sokak üzerinde konumlanmaktadır.

Kareye yakın dikdörtgen plan şemasına sahip yapı moloz taş ve tuğla yığmadır. Çifte hamam olarak inşa edilen yapının erkekler kısmının girişi doğu cephesinin güney ucunda, kadınlar kısmının girişi ise güney cephesinin batı ucundadır. Erkekler kısmı halen çalışır durumdadır.

Şekil 2.11 Yeni (Gülruh Sultan) Cami giriş cephesi

2.2.4 Konut Yapıları

Kent içinde günümüze ulaşmayı başarmış konut yapıları genellikle Osmanlı Devletinin son yılları ile Cumhuriyet'in ilk yıllarında inşa edilmiş yapılardır. Konut yapıları çoğunlukla gayrimüslim yapılarıdır. Genellikle orta ya da yan sofalı plan tipine sahip yapılar bodrum katlarla birlikte iki ya da üç kattan oluşmaktadır. Yapıların tümünde yarısı yol kotunun altında kalan birer bodrum bulunmaktadır. Bodrum katlar hem binanın havalandırılması için hem de depo ya da kiler olarak kullanılmaktadır.

Zemin katlar genelde sokak kotundan birkaç basamak yükselerek doğrudan servis almaktadır. Bu yapılar çoğunlukla levanten konutlarında gözlenen plan şemasına sahip yapılardır. Plan şemasının en iyi korunduğu örnekler arasında 132 sokakta bulunan Tuna evi ve 130 sokakta bulunan Onasis evi sayılabilir. Zemin katın bahçeden servis aldığı yapılar için ise 80 sokaktaki Göksurat evi ve 92 sokakta bulunan konut örnek verilebilir. Bahçeden servis alan yapılar genellikle Rum

yapılarıdır. Tek katlı yapılara verilebilecek örneklerden bazıları da Işıklar Caddesindeki Şair Nedim Yücel evi ile 115 sokakta bulunan konutlardır. Günümüze çok az sayıda ulaşabilen Batı Anadolu’da Müslümanlara ait Geleneksel Konut tipindeki yapılara da 65 sokaktaki Erduğan evi ile 54 numaralı sokaktaki Kütahyalı evi örnek verilebilir.

Şekil 2.12 Geleneksel konut yapılarına örnekler

2.2.5 Ticaret Yapıları

Ticaret yapılarının tümü Merkez Çarşı Kentsel Sit alanı ve Tahir Ün Caddesinde konumlanmaktadır. Özellikle Merkez Çarşıda bulunan yapılar tek katlı dükkanlardan oluşmakla birlikte zemin katı dükkan, üst katı konut olarak kullanılan yapılar da

bulunmaktadır. Bunlardan başka diğerk bir ticaret yapısı grubu da otel olarak kullanılan yapılardır.

Tek katlı dükkanların tamamı Merkez Çarşı içerisinde bitişik nizamda inşa edilmişlerdir. Alaturka kiremit kaplama kırma ya da beşik çatılar genellikle gizli çatı şeklindedir. Bazı yapılarda gizili çatıyı oluşturan parapet duvarı ön cephede geometrik formlara sahiptir. Bu yapılara 5 numaralı sokaktaki Ağarlı dükkanı örnek verilebilir.

İki katlı ticaret yapılarının ikinci katına genellikle içerden portatif ya da tek kollu basit bir merdivenle ulaşılmaktadır. Zemin katta cephe boyunca açıklıkları bulan yapıların üst katlarında 2/3 oranında tek ya da çift pencere bulunmaktadır. Bu yapılar da 184 ada, 1,2,3 numaralı parseller ve 108 ada, 6 parseldeki yapılarla örneklenebilir. İki katlı ve üst katı konut olarak kullanılan yapıların konut kısımları cephede 120 cm'den geniş olmayan bir girişten ve tek kollu bir merdivenden servis almaktadır. Bu yapılara Tahir Ün Caddesi 130 ada, 1 parseldeki, 137 ada, 25 parseldeki yapılar örnek verilebilir.

Otel olarak inşa edilen yapıların günümüze ulaşmış en iyi örneği Tahir Ün caddesindeki Florya Otelidir. Üç katlı yapının zemin katında dükkanlar üst katlarında ise odalar bulunmaktadır.

Şekil 2.13 Geleneksel ticaret dokusuna ait işyerlerine örnekler

2.2.6 Kamu Yapıları

Kamu yapılarından günümüze ulaşabilenler genellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında inşa edilen yapılardır. Bu yapılar Eski Kasap Hali, Belediye Eski Hizmet Binası ve Kız Meslek Lisesi Binasıdır.

2.2.6.1 Eski Kasap Hali Binası

Yapı tek katlı haçvari plan şemalı kagir bir yapıdır. Tek katlı olmasına rağmen yaklaşık üç kat yüksekliğindeki yapının orta aksında boyunca yükselen bir çatı feneri bulunmaktadır. Mülkiyeti belediyede olan yapının restorasyonu 2012 yılında tamamlanmıştır ve zeytin müzesi ve kafeterya olarak işletilmek üzere özel bir firmaya kiralanmıştır (Şekil 2.12).

Şekil 2.14 Eski Kasap Hali binası giriş cephesi

2.2.6.2 Belediye Eski Hizmet Binası

Tescilli olmayan yapı iki katlı ve haçvari plan şemalı bir yapıdır. Ön cepheyi ortalayan ana giriş yol kotundan birkaç basamak yükselerek servis almaktadır. Girişin üzerinde saçak işlevini üstlenen konsol üst katta balkon olarak kullanılmaktadır. Yapı günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil 2.13).

Şekil 2.15 Belediye Eski Hizmet Binası giriş cephesi

2.2.6.3 Kız Meslek Lisesi Binası

Eğitim yapısı olarak inşa edilen yapı Cumhuriyet Dönemi yapılarındandır. İki katlı kagir yığma yapı U formundaki bir plan şemasından oluşmaktadır (Şekil 2.14).

Şekil 2.16 Kız Meslek Lisesi giriş cephesi

BÖLÜM ÜÇ

MERKEZ ÇARŞI VE DOMBAYCIOĞLU HANI

Bu bölümde çalışmaya konu olan Akhisar Geleneksel Ticaret Merkezini oluşturan Merkez Çarşı ve Dombaycıoğlu hanı detaylı olarak incelenmektedir. Çalışma, Çarşının ve hanın fiziksel ve sosyal yönleriyle aktarılması ve kullanıcılar bağlamında değerlendirilmesi yöntemiyle aktarılmaktadır.

3.1 Akhisar Geleneksel Ticaret Merkezi: Merkez Çarşı

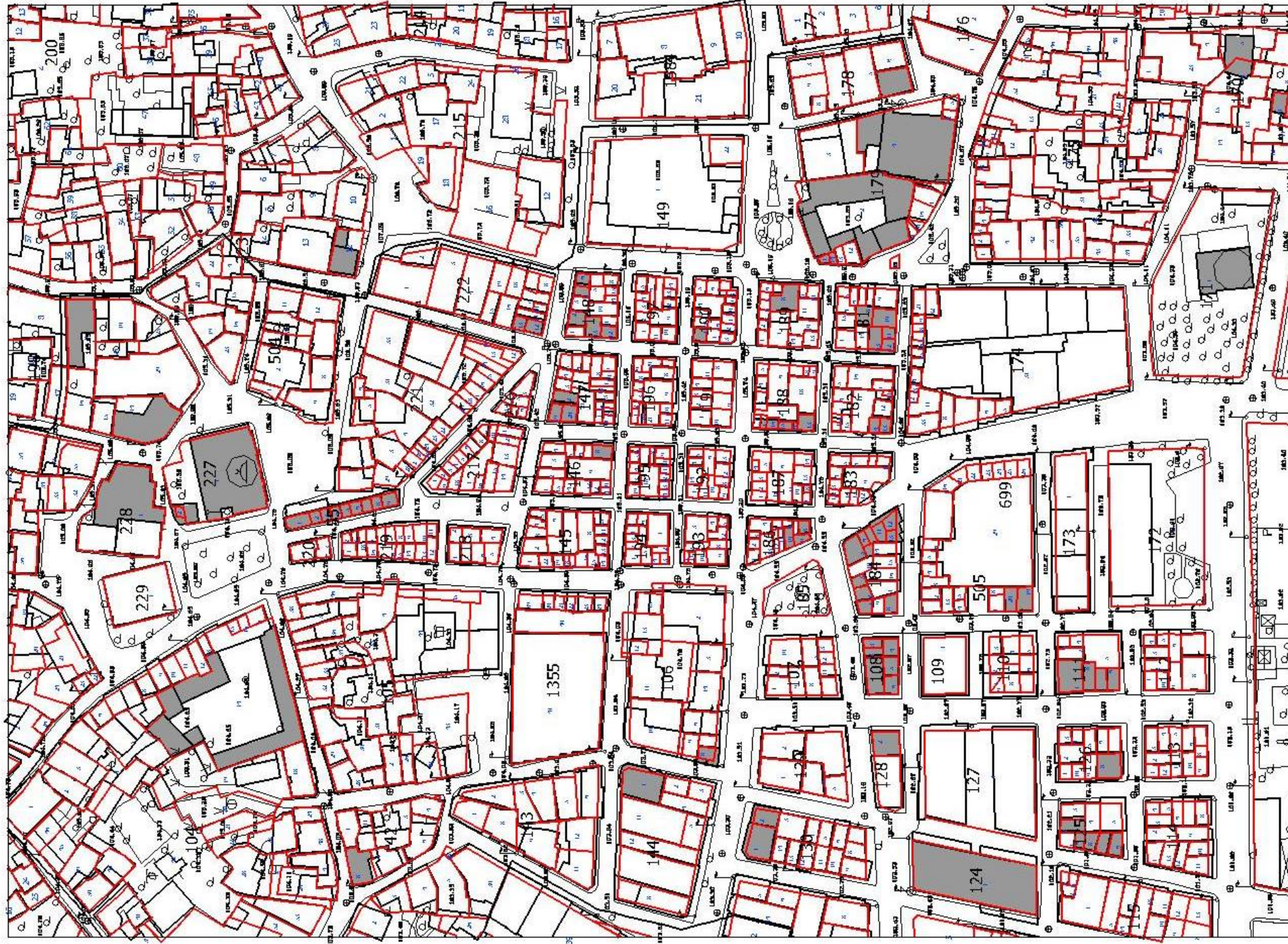
Merkez Çarşı Akhisar tarihi kent merkezinin odağı konumunda, Paşa ve Hashoca Mahallelerinin kesiştiği noktada yer almaktadır. Tarihi kent kimliğinin korunduğu bölgeler merkez çarşayı yarım daire şeklinde sarmakta ve böylece çarşı günümüz yerleşimleri ile tarihi yerleşimler arasında bir sınır teşkil etmektedir. Çarşı Akhisar Kentsel sit alanının da odağı konumundadır. Yapıların büyük kısmı 19. Yüzyıla ait olmakla birlikte, alanda yapılan inşaat kazılarında Antik Dönemlere ait kalıntılara da rastlanabilmektedir.

Alan, Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 17.09.2001 tarih ve 12001 sayılı kararla kentsel sit alanı olarak belirlenmiş; 28.10.2011 tarih ve 184 sayılı karar ile de Koruma Amaçlı İmar Planı onaylanmıştır. Alan içerisinde yer alan tescilli yapılar ise yine Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 07.02.1996 tarih ve 5552 sayılı kararla tescillenmiştir. Merkez çarşı olarak kabul edilen kısımda tekil olarak tescillenmiş 30 işyeri yapısı mevcuttur. Bu rakam kentsel sit alanı olarak genişletildiğinde 105 yapıyı kapsamaktadır. Bunlar içinde 2 han, 2 hamam, 3 camii, 1 imaret, 15 konut, 1 otel bulunmaktadır. Bundan başka kent içinde toplam 112 tescilli yapı bulunmaktadır. Merkez çarşının kadastral durumunu gösteren Şekil 3.1 deki pafta çarşı genelindeki yapıların tescil durumlarını aktarmaktadır.

Şekil 3.2 de Çarşı genelindeki yapıların mülkiyet durumu incelenmiştir. Çalışma alanının büyük bölümünü oluşturan Merkez Çarşıda yer alan dükkânların tamamı özel mülkiyettedir. Çalışma alanı içerisinde kalan bölgede dokuz adet parsel belediye mülkiyetindedir. Bundan başka yine çalışma alanı içinde kalan bölgede on bir adet parsel vakıflar mülkiyetindedir. Vakıflar mülkiyetinde bulunan parsellerin çoğunluğu Sarı Ahmet Paşa ve Gülruh Sultan külliyelerine ait parsellerdir.

AKHISAR TARIHİ KENT MERKEZİNDE
YENİDEN İŞLEVLENDİRMEYE YÖNELİK ALAN ANALİZLERİ

LEJAND

- Tescilli Yapılar
- Kadastral Bölümü
- Kadastral Ada No
- Kadastral Parsel No

Pafta Adı : Kadastral Pafta
Pafta No : 01

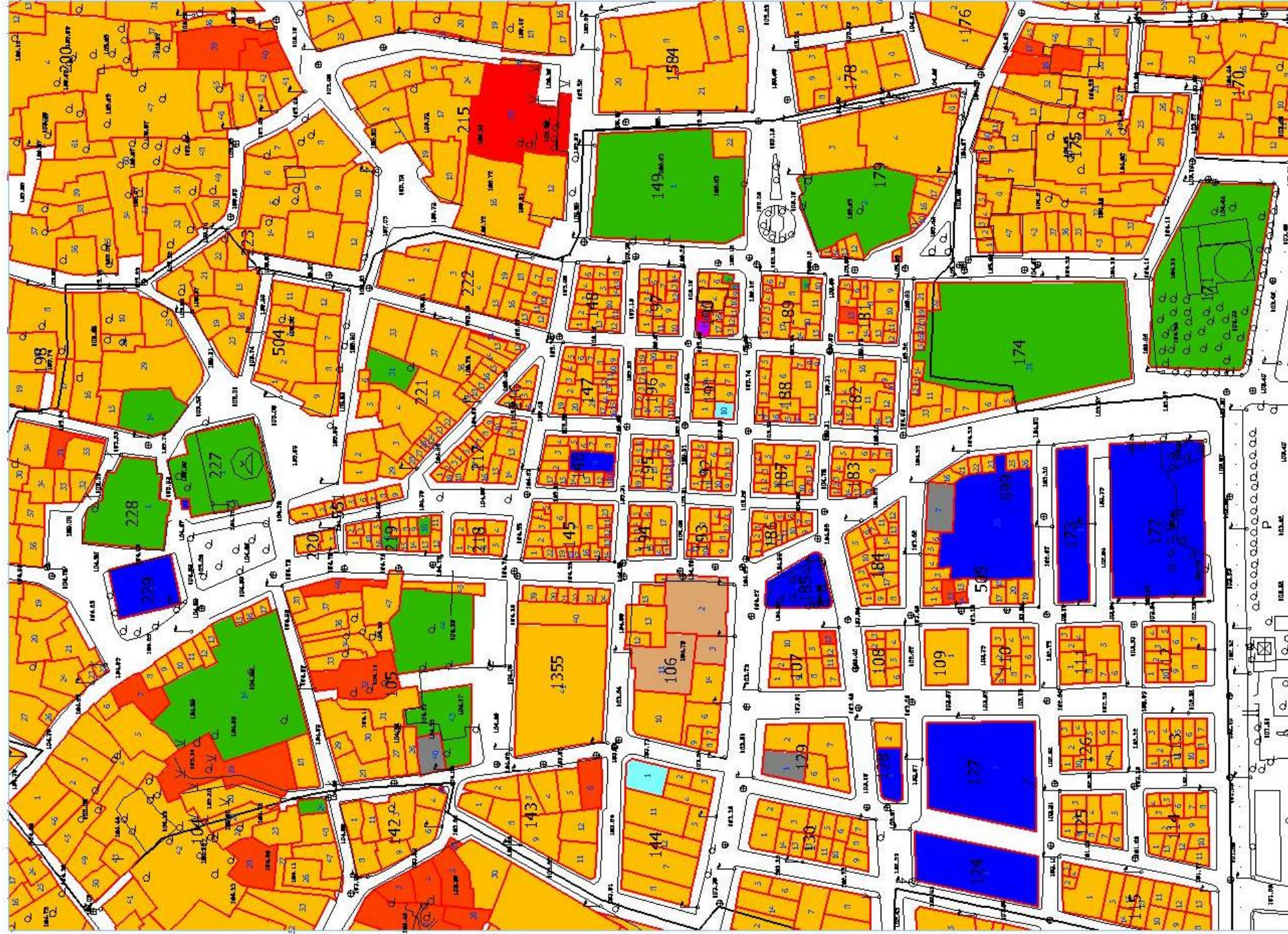
Danışman:
DOÇ. DR. HÜMEYRA BEROL
ANKURT

Hazırlayan: FATMA
KOCABAYRAKÇI
Tarih : ARALIK 2013

Ölçek
0 10 20 30 40 50m

Şekil 3.1 Kadastral Pafta

AKHISAR TARIHİ KENT MERKEZİNDE
YENİDEN İŞLEVLENDİRMEYE YÖNELİK ALAN ANALİZLERİ

LEJAND	
■ Şahıs Mülkiyeti	■ Resmi Kurum Mülkiyeti
■ Belediye Mülkiyeti	■ Banka Mülkiyeti
■ Vakıf Mülkiyeti	■ Tespit Edilemeyen Mülkiyetler
■ Maliye Hazinesi Mülkiyeti	

Pafta Adı : Mülkiyet Durumu
Pafta No : 03
Danışman:
DOÇ. DR. HÜMEYRA BİROL
ANKURT
Hazırlayan: FATMA
KOCABAYKIOĞLU
Tarih : ARALIK 2013
Ölçek
0 10 20 30 40 50m

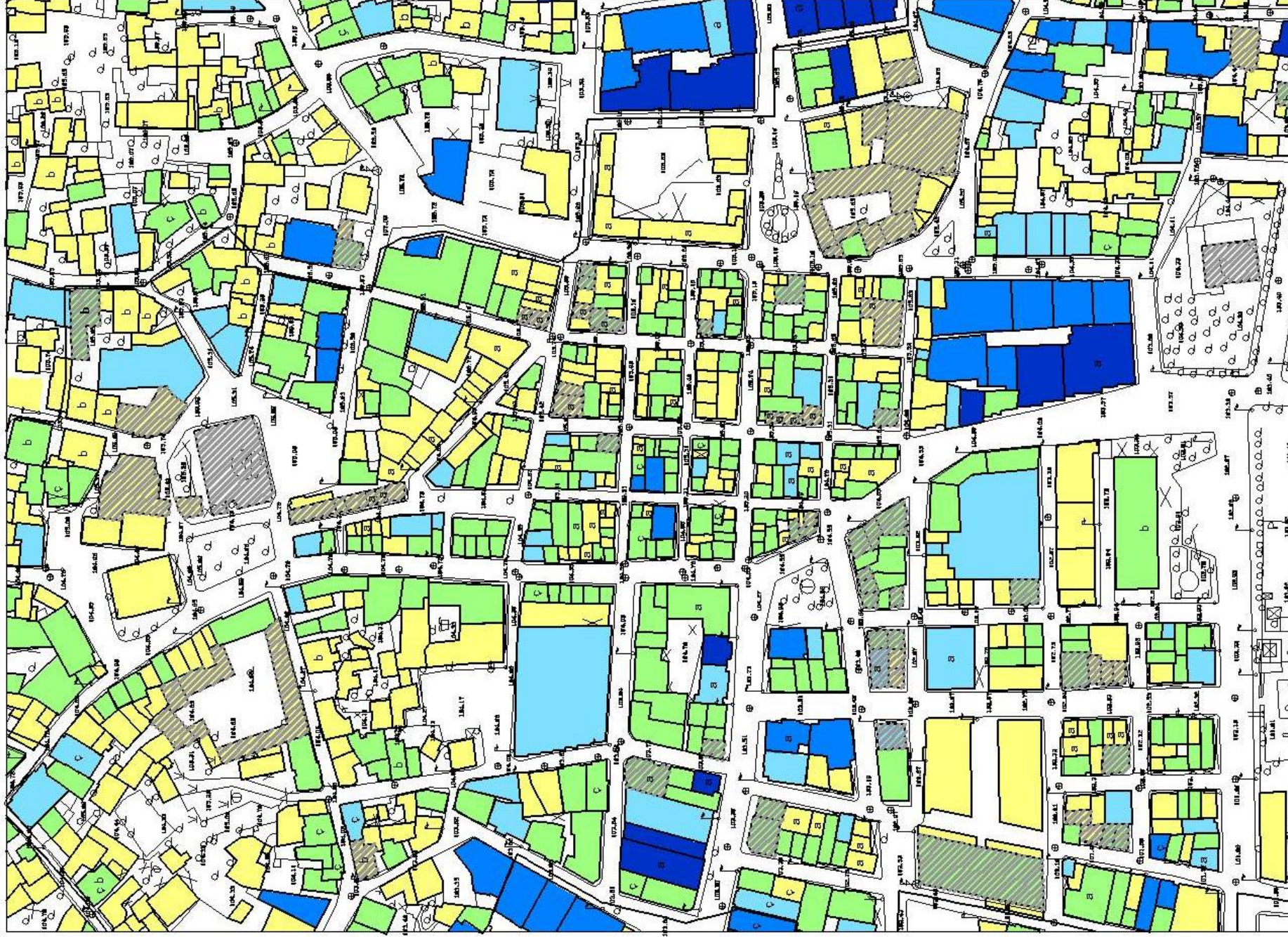
Şekil 3.2 Mülkiyet durumu paftası

Merkez arşı plansal özelliklerin yanında yapı nitelikleri bağlamında da kenti alt bölgelere ayırmaktadır. Doğusunda konumlanan yapılaşma inşa tarihi daha eski olan ve geleneksel nitelikler taşıyan konutlarla imar edilmişken batısında konumlanan kısımda yapılaşma yakın tarihte ve yüksek katlı günümüz yapı anlayışına yakın nitelikteki konutlarla imar edilmiştir. Kentin tarihi dokusu ve bu dokudaki tarihi yapılar incelendiğinde, geçmişte böyle bir ayırımın olmadığı görülmektedir. Günümüze kadar yapı bütünlüğünü koruyabilen binaların kentin farklı bölgelerinde benzer özelliklerde örneklerine rastlanmaktadır.

3.1.1 Akhisar Geleneksel Ticaret Merkezinin Mimari ve Kentsel Nitelikleri

Merkez arşı Akhisar Koruma Amaçlı İmar planında tanımlanan kentsel sit alanı içerisinde konumlanan, büyük kısmı 19. Yüzyılda inşa edilmiş tek katlı veya iki katlı geleneksel ticaret yapılarını barındıran bir bölgedir. Şekil 3.3 de yer alan paftada alana yönelik kat adetleri analizleri yapılmıştır. Tek katlı yapıların tümü ticaret yapılarıdır. İki katlı yapıların bir kısmının üst katlarında ikinci bir girişten servis alan konutlar bulunmaktadır. Konut girişleri dükkân girişinden bağımsız genellikle tek kollu bir merdivene açılan ve genişliği 1.30 metreden fazla olmayan açıklıklardır. Günümüzde konut olarak kullanımı sonlanmış olan üst katlar depo olarak kullanılmaktadır. Üst katında konut kullanımı olmayan diğer yapıların üst katlarına zemin katta bulunan tek kollu portatif merdivenler ya da metal döner merdivenlerle ulaşılmaktadır.

AKHISAR TARİHİ KENT MERKEZİNDE
YENİDEN İŞLEVLENDİRMEYE YÖNELİK ALAN ANALİZLERİ

LEJAND

1. Katlı Yapılar	5. Katlı Yapılar
2. Katlı Yapılar	Bodrum Katlı Olan Yapılar
3. Katlı Yapılar	Panama Katlı Olan Yapılar
4. Katlı Yapılar	Çatı Katlı Olan Yapılar

Pafta Adı : Kat Adetleri
Pafta No : 02

Danışman:
DOÇ. DR. HÜMEYRA BİROL
AKKURT

Hazırlayan: FATMA
KOÇBAYRAKÇI
Tarih : AĞUSTOS 2013

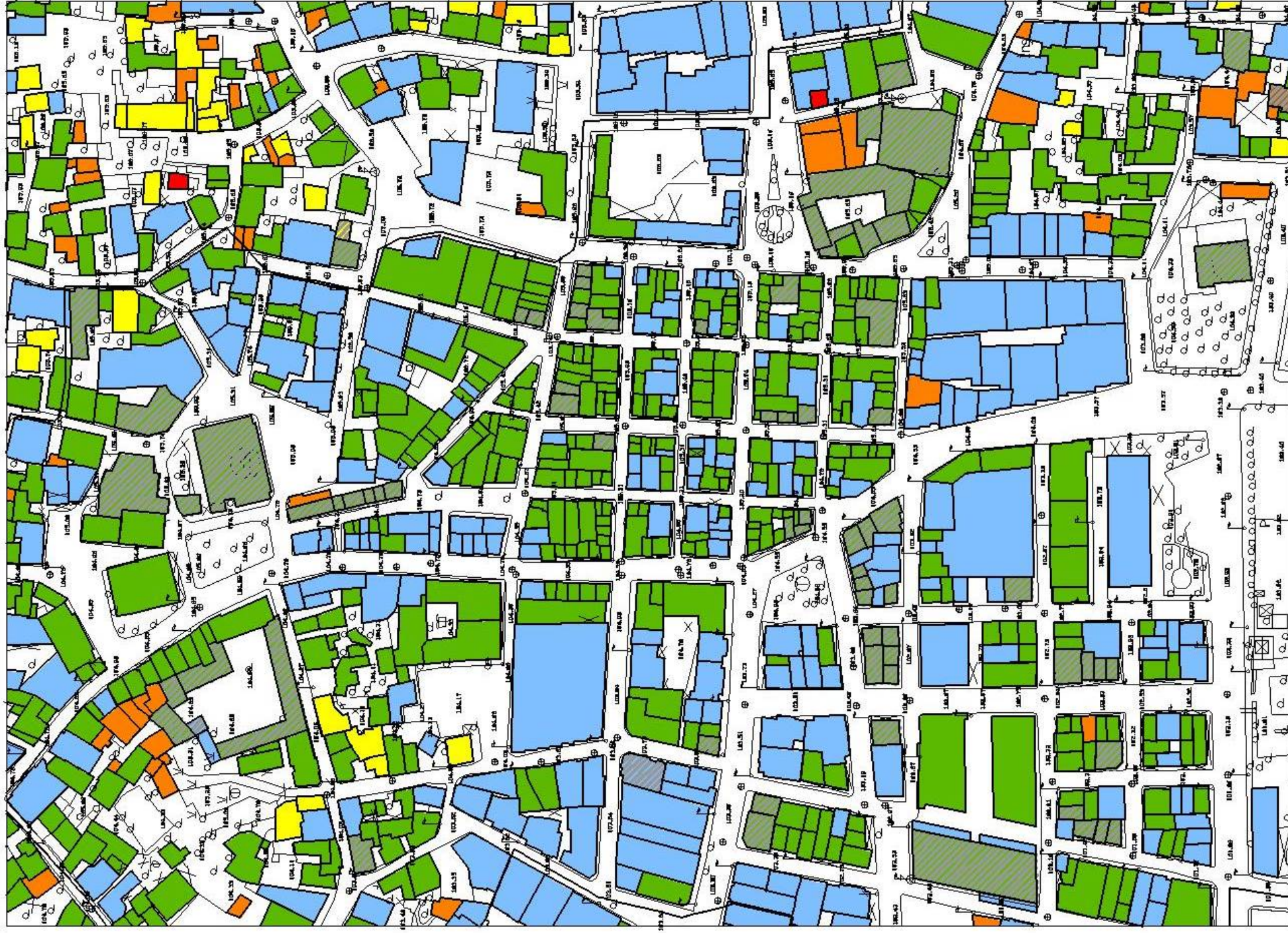
Ölçek
0 10 20 30 40 50m

Şekil 3.3 Kat adetleri paftası

Parsel cepheleri 2 ve 7 metre arasında değişen ticari yapıların zemin katlarındaki açıklıklar cephe boyunca genişletilmiştir. Birinci katlarda konut işlevi eklenmiş yapılarda birden fazla pencere bulunurken, depo işlevli yapılarda sağır cephe gözlenmekte ya da tek pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencere açıklıklarının oranı 1/1.7 ve 1/2.1 arasında değişmektedir. Büyük çoğunluğu metal parmaklıklarla kapatılmış olan pencereler genellikle tek ya da iki kanatlı düşey eksenli ahşap doğramalarla donatılmıştır. Çarşı genelinde sadece ticaret işleviyle kullanılan yapılarda geniş saçaklar gözlenmemektedir. Genellikle dar sokaklar etrafına sıralanan yapılarda gizli çatılar geometrik şekilli parapet duvarları arkasına gizlenmiştir gizli çatı görülmeyen yapılarda ise kirpi saçaklar bulunmaktadır. Üst katları konut işleviyle yüklenmiş olan yapılarda ise alt kısımları ahşap kaplamalı geniş saçaklar bulunmaktadır. Geleneksel yapılar çoğunlukla tuğla ya da tuğla-taş almaşık yığma sistemle inşa edilmiştir. Tamamına yakını sıva kaplıdır. Şekil 3.4 de yer alan paftada çarşı genelindeki yapıların yapı malzemesi analizleri yapılmıştır. Metal olan özgün saçakların çok azı günümüze ulaşabilmiştir. Mevcut halde ise shingle kaplamalı ve metal taşıyıcılı ahşap saçaklar gözlenmektedir.

Çarşı genelinde 2006 yılında yapılan çalışmalarla zemin kaplamaları pişmiş toprak esaslı parke taşlarla değiştirilmiştir. Ancak 2013 yılında Gülruh Sultan Camisi önünden başlayan 127 numaralı sokakta doğal taş kaplama çalışması başlatılmıştır. Yeni uygulamada zemindeki kırmızı renkli pare taşları yerine gri ve siyah renkli kaba yonu kesilmiş Bergama graniti kullanılmaktadır. Belediye Fen işleri doğal taş kaplama uygulamasının ilerleyen süreçte tüm çarşı geneline yayılabileceğini belirtmektedir. Şekil 3.5 de çarşı ve çevresinde kullanılan yol kaplama malzemeleri analizi yapılmıştır. Aynı pafta üzerinde çarşı ve çevresindeki yolların trafik durumu da incelenmiştir.

AKHISAR TARİHİ KENT MERKEZİNDE
YENİDEN İŞLEVLENDİRMEYE YÖNELİK ALAN ANALİZLERİ

LEJAND

Yığılma Yapılar

- Taş - Taş-Eski Tuğla
- Kerpiç
- Brick
- Tuğla

Karkas Yapılar

- Betonarme
- Ahşap

Pafta Adı : Yapı Malzemesi

Pafta No : 05

Danışman:

DOÇ. DR. HÜMEYRA BİROL

AKKURT

Hazırlayan: FATMA

KOCABAYRAKÇI

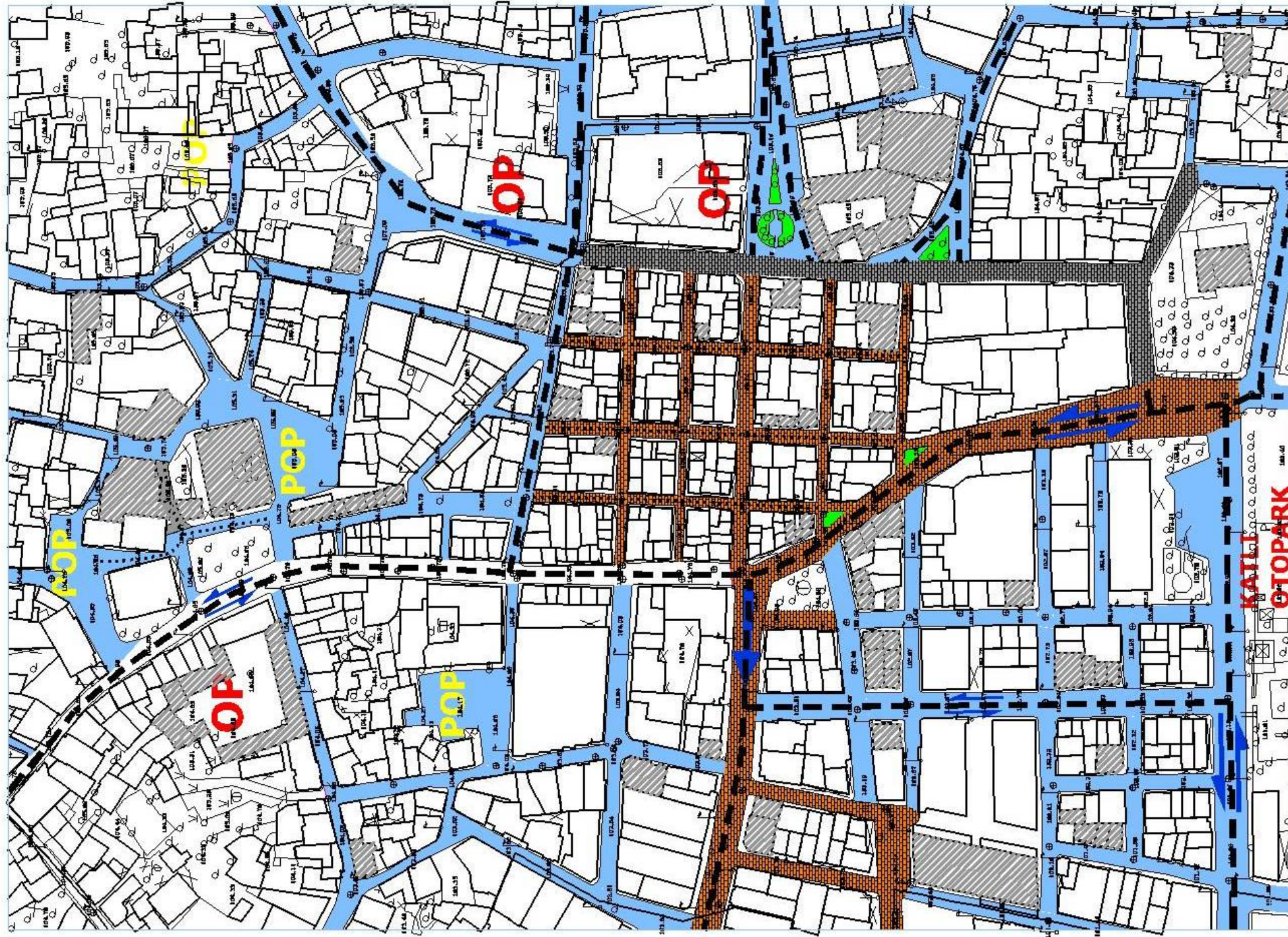
Tarih : ARALIK 2013

Ölçek

Şekil 3.4 Yapı malzemesi analizi paftası

AKHISAR TARİHİ KENT MERKEZİNDE
YENİDEN İŞLEVLENDİRMEYE YÖNELİK ALAN ANALİZLERİ

LEJAND		Pafta Adı : Ulaşım Durumu
		Pafta No : 04
		Danışman:
		DOÇ. DR. HÜMEYRA BİROL
		AKKURT
		Hazırlayan: FATMA
		KOCABAYRAKÇI
		Tarih : ARALIK 2013
		Ölçek
		0 10 20 30 40 50m

Şekil 3.5 Ulaşım durumu paftası

3.1.2 Akhisar Geleneksel Ticaret Merkezinin Güncel Kullanımı

Merkez Çarşı günümüzde halen yoğun bir kullanıma sahiptir. Bunun sonucu olarak çarşıdaki dükkânlar ihtiyaçları karşılamak amacıyla çeşitli müdahaleler görmüştür. Müdahaleler kapsamında özellikle cephe açıklıkları değiştirilmiş, zemin katlarda yer alan özgün açıklıklar cephe boyunca genişletilmiştir. Yoğun işlevlerden biri olan kuyumcu dükkânlarının zemin kat cepheleri vitrin düzenlemesi gereği camla kapatılmıştır. Bu yapıların cephelerindeki masif yüzeyler ise granit ya da mermer malzeme ile kaplanmıştır. İki katlı yapıların üst katları genellikle depo olarak kullanıldığından cephe kurgusu değiştirilmemiş ya da sadece pencere açıklıkları kapatılmıştır. Bununla birlikte özgün kurguda tek katlı olan bazı ticari yapılarda, kat yüksekliğinin imkân vermesiyle asma kat oluşturulmuştur, döner bir merdiven ya da metal merdivenler ile ikinci bir kullanım alanı oluşturulmuştur.

Merkez Çarşı günümüzde ticari işlevini sürdürmekle birlikte, kentin çevre kasaba ve köylerin ticari odağı olma özelliğini kaybetmiş durumdadır. Merkez Çarşı geçmişteki cazibesini kaybetmiş durumdadır. Bugün, çarşıya dik uzanan caddelerde bitişik nizamda konumlanan çok katlı yapılar, metrekafe maliyetlerinin cazip bulunması nedeniyle, özellikle zemin kat düzleminde ticari işlevlerle yüklenmiş, böylelikle Geleneksel Ticaret Bölgesi olan Merkez Çarşının yerleşimdeki etkinliği azalmıştır. Öte yandan çarşı esnafının en büyük sorun olarak gördüğü iç mekân kullanım alanındaki yetersizliği, günümüzde kurgulanan caddeler üzerindeki ticari yapılarda çözülmüş ve ticari yoğunluk Tahir Ün Caddesi, Birinci Nakliye Caddesi ve İkinci Nakliye Caddesine kaymıştır.

Şekil 3.6 Merkez Çarşısındaki dükkanlara örnekler

3.2 Dombaycıoğlu Hanı

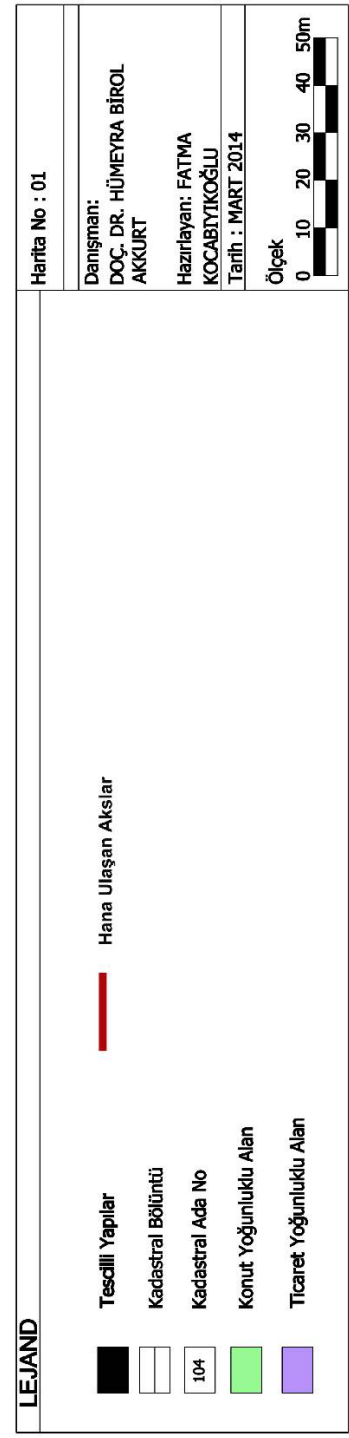
Merkez Çarşı geleneksel kent dokusunun odağını oluşturmaktadır ve kentin konut yerleşimiyle çevrelenmektedir. Alanın fiziksel yapılanması incelendiğinde ticari odağın konut bölgesinden külliye yapılarıyla ayrıldığı gözlenmektedir. Merkez Çarşı ticari dokusu kuzeyde Paşa Cami ve Külliyesiyle, güneyde ise Gülrüh Sultan Camii Külliyesi ile ayrılırken Dombaycıoğlu Hanı da doğu yönünde Gülrüh Sultan külliyesiyle birleşerek çarşığı konut dokusundan ayırmaktadır (Şekil 3.6). Çarşının doğu yönündeki sınırını oluşturan han yapısı, ticaret faaliyetlerinin günümüzde yoğunlaştığı modern dokunun geleneksel dokuya bağlandığı aksların da sınırını teşkil etmektedir. Tahir Ün Caddesi ile Birinci ve İkinci Nakliye Caddelerinden Dombaycıoğlu Hanına ulaşılan sokaklar Merkez Çarşının ızgara sistem sokak dokusunu oluşturan ve günümüz ticaret alanları ile geleneksel çarşı arasındaki

sirkülasyonu sağlayan sokaklardır. Bu durum, han yapısının merkez çarşı ile bütünleşmesi, çarşının yarattığı hareketten beslenmesi ve yeni bir çekim merkezi oluşturarak geleneksel ticaret alanını desteklemesi açısından önemlidir. Bu nedenle, Akhisar geleneksel ticaret dokusunun sağlıklılaştırılarak canlandırılması için önemli bir odak olan Dombaycıoğlu Hanı ve Hanın Merkez Çarşı ile birlikte değerlendirilmesi çalışmanın ana konusu olarak belirlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetinde olan han yapısının inşa tarihiyle ilgili kitabesi bulunmamakla birlikte yapının Vakıflar Eski Eser fişinde 19. yy yapısı olduğu yazılmaktadır. Yapının vakfiyesi Dombaycıoğlu Mehmet Ağa tarafından 1823 yılında tescil edilmiştir. Tapu Müdürlüğündeki kayıtlarda da han 1963 yılında Dombaycıade Mehmet Ağa Vakfı adına kayıtlanmıştır. İlk yapım tarihinden sonra günümüze kadar farklı dönemlerde farklı eklentilerle bu günkü haline getirilmiştir. Cephede eklenen bu eklentiler Cumhuriyet Dönemi yapılarıyla benzer karakterde cephe özelliklerine strüktürel sistemlere sahiptir. Bu durum han yapısının Cumhuriyet Döneminde de eklentiler almaya devam ettiğini göstermektedir. 1980 yılında İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından tescillenen yapının avluya bakan odaları 1995 yılında şahıslara kiralanmıştır.

Farklı dönemlerin eklenti ve müdahaleleriyle karmaşık bir yapı sergiler hale gelen han yapısının detaylı tanımı için yapıda gerçekleştirilen inceleme ve gözlemler alt başlıklar üzerinden değerlendirilmiştir. Bu başlıklar; mimari kurgu, koruma sorunları ve ada bütünündeki diğer yapılardır.

42

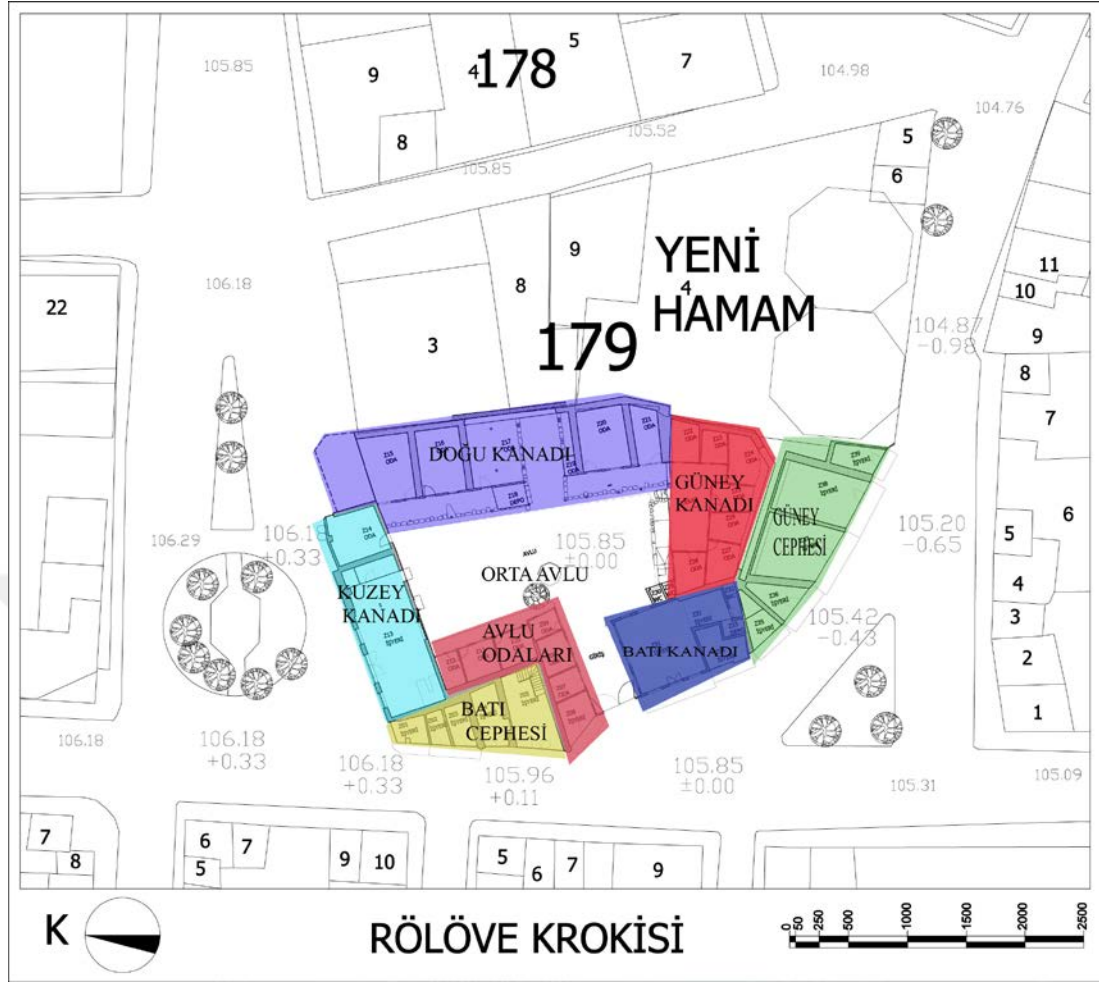

3.2.1 Dombaycıoğlu Hanı Mimari Kurgusu

Osmanlı Dönemi ticaret mekanlarının önemli yapılarından biri olan hanlar geleneksel ticaret yaşamının mekânsal temsili için önemli veriler sunmaktadır. Ceyhan Güran Osmanlı Dönemi ticaret yapılarını kervansaraylar ve şehir içi hanları olmak üzere iki ana başlık altında incelemektedir. Kervansarayları avlulu açık tip ve avlusuz kapalı tip olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Şehir hanlarını ise üç grupta incelemiştir. Birinci grup tek avlulu, ahır kısmı avluya bitişik ayrı bir bölüm halindedir. İkinci grup avlulu ikamet kısmına bitişik ayrı bir avlulu ahır kısmı olan hanlardır. Üçüncü grup ise daha ileriki devirlerde özellikle İstanbul'da gelişen ve ikamet edilmeyen ticaret hanlarıdır (Gürhan, 1978). Bu grupta Dombaycıoğlu Hanı birinci grup kent içi hanı olarak yer almaktadır.

İzmir Hanları üzerinden Osmanlı Dönemi Kent İçi Hanlarını inceleyen Bozkurt Ersoy kent içi han yapılarını avlulu hanlar ve arasta benzeri plana sahip hanlar olarak iki ana başlık altında incelemiştir. Avlulu hanlar başlığının altında da yapıları tek katlı, iki katlı ve kısmen iki katlı olmak üzere üç başlıkta gruplandırmıştır. Ersoy'un tanımlaması uyarınca Dombaycıoğlu Hanı kısmen iki katlı avlulu han olarak belirtmektedir (Ersoy, 1991).

Dombaycıoğlu hanı orta avlulu plan şemasına sahiptir. 127 numaralı sokak üzerinden giriş alan orta avlu etrafına dizilmiş odalardan ve ahırlardan oluşmaktadır. Han yapısını oluşturan ana yapı kanatlarının yanı sıra, batı ve güney cepheleri üzerinden Han yapısı ile bütünleşen ve halen şahıs mülkiyetinde olan dükkân dizileri mevcuttur. Bu dükkân dizilerinin fiziksel ve görsel anlamda Han ile bütünleşmeleri nedeni ile çalışma kapsamında Han ile birlikte değerlendirilmişlerdir. Şekil 3.7'deki çizimde han ve çevresi tanımlanmıştır.

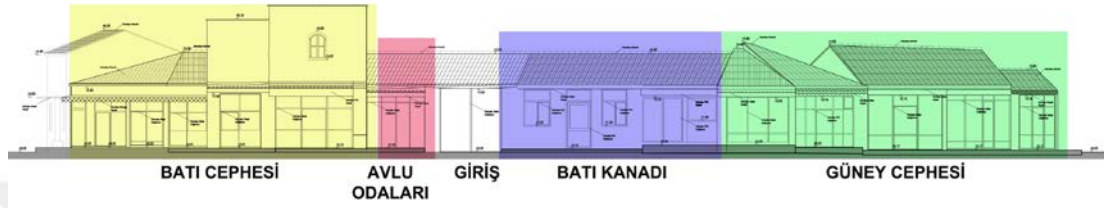
Şekil 3.8 Dombaycıoğlu Hanı plan şeması

Avluya açılan odalar girişin kuzeyinde başlayıp Batı cephesindeki dükkânları saracak şekilde devam etmektedir. Avlu odalarının ilki sadece sokaktan servis almaktadır. Bu odaya bitişik diğer üç oda girişten, sonraki odalar da avludan servis almaktadır. Sokaktan servis alan ilk oda hariç diğer odaların avluya açılan kapı ve pencere açıklıkları bulunmaktadır.

Şekil 3.9 Avlu odalarının han kesiti içindeki yerleşimi

Yapının batı cephesini hana sonradan eklenmiş ve sadece sokaktan servis alan dükkân dizisi oluşturmaktadır. Bu dükkânlardan 12 numaralı parselde bulunan yapı iki katlıdır. Cephe donatıları ve karakteriyle erken Cumhuriyet Dönemi yapılarının özelliklerini taşıyan bu yapının Han avlusuna bakan bir pencere açıklığı bulunmaktadır. Batı cephesindeki diğer dükkânların cephe boyunca vitrin açıklıkları bulunmaktadır.

Şekil 3.10 Hanın 127 Numaralı Sokak cephesi

Batı kanadında mekânsal kurgusu değiştirilmiş ve sadece biri avluya cephe verir hale getirilmiş iki bağımsız bölüm bulunmaktadır. Han girişinde bulunan bağımsız bölüm iki farklı zemin kotuna sahip tek katlı bir yapıdır. Hem sokaktan hem de han girişinden servis almaktadır. Avlu tarafında da iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Güney kısmında zemin kotu yüksektir. Yüksek kısımda biri kömürlük, diğeri tuvalet olarak kullanılan iki adet mahal bulunmaktadır. Tavan ve çatıda kot farkı gözlenmemektedir. Batı kanadındaki ikinci bağımsız bölüm sadece sokaktan servis almaktadır.

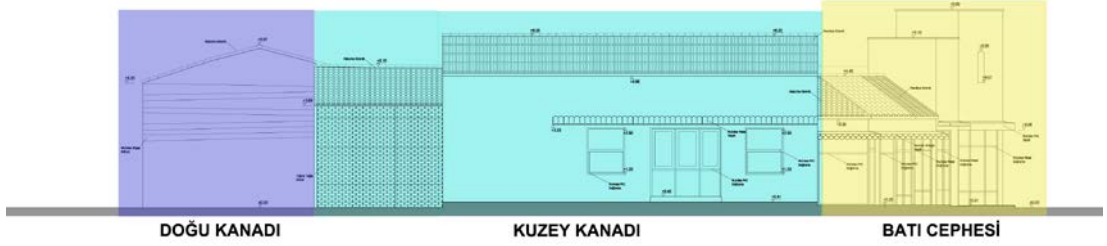
Han yapısının güney kanadı iki katlıdır. Alt kat avlu zemininden 1.35 metre alçaktadır ve avludan tek kollu doğal taş merdivenle servis alan tek bir mahalden oluşmaktadır. Üst kat doğal taş blokların üst üste dizilmesiyle oluşturulan bir merdivenle çıkılan bir teras ve bu terasın etrafına sıralanan odalardan oluşmaktadır. Üst kat avlu zemininden 1,37 metre yüksektir. Odaların terasa açılan kapı ve pencere açıklıkları bulunmaktadır. Batı yönündeki oda diğerlerinden daha büyük bir alana sahiptir ve avluya bakan iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır.

Şekil 3.11 Hanın avlu kesiti

Hanın güney cephesi dönem eki olarak kabul edilen dükkânlardan oluşmaktadır. Beş bağımsız birimden oluşan dükkân dizisi zeminde farklı kotlara sahiptir. İki dükkân dışında çatı kotları da birbirinden farklıdır.

Doğu kanadı doğrusal olarak dizilmiş ve tek bir çatı altında toplanmış ahırlardan oluşmaktadır. Ahırlar arasında bulunan ve ahırlarla aynı çatı altında konumlanan ikinci bir giriş holü gözlenmektedir. Ancak bu giriş bölücü duvarların yıkılması ve parsel dışındaki farklı yapılaşmalar nedeniyle günümüzde sadece zemindeki kot farkıyla algılanabilir haldedir.

Şekil 3.12 Hanın kuzey cephesi

Kuzey kanadı hem sokaktan hem de avludan servis alan bir kahvehane ve sadece avludan servis alan bir mahalden oluşmaktadır. Kahvehane ve yanındaki mahal zeminde ve çatıda farklı kotlara sahiptir. Kahvehanenin saçak kotu bitişiğindeki mahalin çatı kotundan daha yüksektir. Bütüncül tek bir mekân olarak kullanılan ve tek bir çatı altında bütünleşen kahvehane yapısının iç mekân izleri incelendiğinde farklı iki mekânın birleştirilerek elde edildiği gözlenmektedir.

Dombaycıoğlu Hanı bir 19. yüzyıl yapısı olmakla birlikte farklı dönemlerde aldığı eklentiler ve müdahalelerle strüktür ve malzeme açısından da karmaşık bir yapı sergilemektedir. Avlunun doğusunda bulunan ahırlar komşu parselden kerpiç

duvarlarla ayrılmaktadır. Bölücü duvarları da kerpiç yığma olan doğu kanadındaki mahallerin avluya bakan duvarları bağdadi sıvalı ahşap karkastır. Bağdadi sıvalar genişliği 2 ile 5 cm arasında değişen çıtalar üzerine kırık siva yapılmasıyla oluşturulmuştur. Bu duvarlardaki tüm kapı ve pencere doğramaları ahşaptır. Kapılar tek kanatlıdır ve tablasız ahşap malzeme ile oluşturulmuştur. Pencereelerde giyotin sistem doğrama kullanılmıştır. Doğu kanadındaki mahallerin üst örtüsü ahşap karkas sistemle oluşturulmuştur ve alaturka kiremit ile kaplıdır. Çatı saçağı mahallerin önündeki doğal taş kaplı sekinin üstünü örtecek kadar uzatılmıştır. Çatının avlu yönündeki saçak kısmı seki üstünde devşirme taş bloklar üzerine yerleştirilmiş ahşap dikmelerle taşınmaktadır. Ahırların zemin kaplaması avlu zeminiyle aynı doğal taş malzemeye kaplanmıştır. Tavanlarda kaplama bulunmamaktadır. Çatı örtüsünde oluşan malzeme kayıpları sac malzemeye kapatılmıştır.

Şekil 3.13 Hanın çatı örtüsü

Kuzey kanadı ile doğu kanadının kesiştiği köşede seksenli yıllara kadar var olan bölüm kerpiç yığma duvarla çevrili iken kerpiç duvarın mukavemetini kaybetmesi

sonucu yıkılmıştır. Yıkılan duvar tekrar inşa edilmemiştir ve bu nedenle oluşan açıklık ahşap dikmeler üzerine ahşap lataların çakılmasıyla kapatılmıştır.

Kuzey kanadındaki oda yığma tuğla duvarla oluşturulmuştur. Çatısı ahırlarla aynı kotta ve alaturka kiremit kaplı ahşap karkas çatıdır. Avluya açılan tek kapısı tablasız ahşap tek kanatlı bir kapıdır.

Şekil 3.14 Hanın kuzey kanadındaki odanın sokak cephesi

Kuzey kanadında kahvehane olarak kullanılan diğer mekân tuğla yığma duvarlarla oluşturulmuştur ve üst örtüsü marsilya kiremit kaplı ahşap karkastır. Mekânın çatı yüksekliği dışardan iki kat yüksekliğinde iken iç mekânda uygulanmış olan plastik tavan kaplaması nedeniyle bu hacimsel özellik algılanamamaktadır. Zemini ahşap kaplama olan mekânın sokağa açılan doğramaları PVC esaslı doğramalardır. Avluya bakan pencere açıklığı tuğla örülerek kapatılmıştır ve bu yüzeydeki kapı açıklıklarında metal doğramalar bulunmaktadır. Tüm duvarlar sıva kaplıdır.

Şekil 3.15 Hanın kuzey kanadındaki kahvehane

Avlu odaları ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir ve bağdadi sıvalıdır. Han odalarındaki ahşap pencereler giyotin sistemli, ahşap kapılar ise tek kanatlı olarak inşa edilmiştir. Üst örtü iki akıntılı, alaturka kiremit kaplı ahşap karkas kırma çatıdır. Odaların iç mekânında ahşap tavan ve ahşap zemin kaplaması gözlenmektedir.

Şekil 3.16 Hanın avlu odaları

Batı cephesinde yer alan dükkânların her biri bağımsız strüktürel sistemlere sahiptir. Birbirinden bağımsız inşa edilmiş olan bu yapılarda yapı malzemesi olarak dolu harman tuğlası kullanılmıştır. Tamamı sıvalı olan dükkânlarda plastik tavan kaplamaları görülmektedir. Bu yapılar içerisinde 1 numaralı parselde konumlanan dükkânın üst örtüsü alaturka kiremit kaplı kırma çatıdır. Bu dükkân PVC doğramaların parsel dışına monte edilmesi ile kuzey yönünde alansal olarak genişletilmiştir. Bu uygulama hanın kuzey kanadında yer alan kahvehane biriminin batı yönünde yer alan pencere boşluğunun üretilen bu mekânın içinde kalmasına sebep olmuştur. Batı cephesindeki dükkânlardan 12 ve 13 numaralı parselde yer alan birimler marsilya kiremit, diğerleri ise alaturka kiremit kaplı ahşap karkas çatılarla örtülüdürler.

Şekil 3.17 Batı cephesinde yer alan dükkanlar

Avlu odalarının giriş koridorunda kalan bölümleri diğer mahallerden kerpiç yığma duvarlarla ayrılmaktadırlar. Bu mekânların bölücü duvarları ve giriş koridoruna

bakan duvarları bağdadi sıvalı ahşap karkas, zemin ve tavan kaplamaları ahşaptır. Mekânların kapı açıklıkları orijinal form ve boyutlarını korumakla birlikte, doğramalar yenilenmiştir. Bu odalar avlunun batısında sıralanan odalarla malzeme, strüktür ve cephe kurgusu yönlerinden benzer özellikler göstermektedir. Mekânların üst örtüsü giriş koridorunu da kapsamaktadır ve ahşap karkas sistem ile oluşturulmuş beşik çatı alaturka kiremit kaplıdır.

Batı kanadında yer alan kahvehane tuğla yığma bir yapıdır. Marsilya kiremit kaplı ahşap karkas beşik çatıyla örtülüdür. Zemin ve tavan kaplaması ahşaptır. Sokak cephesinde yer alan doğramalar PVC, diğer doğramalar ise demir doğramadır.

Şekil 3.18 Hanın batı kanadındaki kahvehane ve dükkan

Güney kanadında yer alan bodruma doğal taş döşeli bir merdivenle inilmektedir ve bodrum zemini de doğal taş kaplamadır. Terası taşıyan ahşap dikmeler devşirme taş bloklar ve kaideler üzerine oturtulmuştur. Teras ve odaların zemini ahşap kirişler

üzerine yerleştirilmiş ahşap rabitalardan oluşmaktadır. Terasa doğal taş blokların üst üste dizilmesiyle oluşturulmuş tek kollu bir merdivenle çıkılmaktadır. Teras ve odaların üstü alaturka kiremit kaplı, ahşap karkas kırma çatıyla örtülüdür. Teras kısmında tavan kaplamasına ait izlere rastlanmamıştır. Ancak odalarda ahşap tavan kaplaması olduğu gözlenmektedir. Odaların komşu parsellerle bitişik olan duvarları bodrumdan zemin seviyesine kadar taş, zemin seviyesinin üstünde ise kerpiç yığmadır. Güney kanadının komşu parselle arasında yer alan duvarların kerpiç olan kısımları yıkılmıştır. Odaların bölücü duvarlarıyla terasa açılan duvarları bağdadi sıvalı ahşap karkastır. Terasa bakan odalardan terasın güneyindeki üçünde pencere bulunmamaktadır. Terasın batısındaki odanın avluya açılan ahşap doğramalı ve metal parmaklıklı iki penceresi bulunmaktadır. Terasın doğusundaki iki odanın da terasa açılan ahşap giyotin doğramalı birer penceresi bulunmaktadır.

Şekil 3.19 Hanın güney kanadındaki yapı

Hanın güney cephesinde yer alan dükkânlar, batı cephesindekiler gibi bağımsız birimlerdir. Bitişik duvarları kerpiç yığma olan dükkânların sokak cephelerinde cephe boyunca metal doğramaları vardır. 10 ve 11 numaralı parsellerin üst örtüleri

marsilya kiremit kaplı tek akıntılı çatılardır. Diğer parseller marsilya kiremit kaplı beşik çatılarla örtülüdür. 10, 11, 16 ve 7 numaralı parsellerde zemin sonradan pişmiş toprak esaslı malzemeyle kaplanmıştır. 17 numaralı parselde zemin kaplaması ahşaptır. Tüm dükkânlarda PVC esaslı niteliksiz tavan kaplamaları bulunmaktadır.

Şekil 3.20 Hanın güney cephesindeki dükkan dizisi

Dombaycıoğlu Hanı orta avlulu kent içi hanlarının dışı masif olan cephe özelliğini günümüzde yansıtmamaktadır. Bunun temel nedeni farklı dönemlerde hana yapılan müdahaleler ve dış cepheye eklenen yapılarıdır.

Doğu kanadı komşu parsellerle sınırlanan yapının bu yöndeki mahalleri sadece avluya cephe vermektedir. Ahır olarak kullanılan mahallerin avlu cephesinde birer kapı ve birer pencere bulunmaktadır. Ancak günümüzde hurda deposu olarak kullanılmaları nedeniyle tüm pencere açıklıkları kapatılmıştır.

Şekil 3.21 Hanın doğu kanadındaki mahal dizilimi

Kuzey kanadıyla doğu kanadının birleştiği köşede yer alan mahalın sokağı sınırlayan cephesinde herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Ayrıca, sokak yönündeki duvar yüzeyinde sıva uygulaması yoktur ve tuğla örgüsü açık bırakılmıştır. Kuzey kanadındaki kahvehanenin sokak cephesinde yer alan pencere açıklıklarının alt kotu tuğla duvar örülerek yükseltilmiştir. Kapı açıklığında gözlenen söve izleri orijinal boşluk ölçülerinin korunduğunu göstermektedir Mahalin batı yönünde bulunan pencere açıklığı duvara monte edilen sabit mobilyalar yüzünden iç mekândan algılanamamaktadır. Kahvehanenin avlu yönündeki pencere açıklığı duvar örülerek kapatılmış durumdadır, kapı açıklıklarında ise orijinal ölçü korunmaktadır.

Avlu odaları özgün açıklıklarını ve cephe özelliklerini korumaktadırlar. Ancak avlunun batısında, giriş koridorunun kuzeyinde bulunan köşe odada avluya açılan niteliksiz bir açıklık oluşturulmuştur.

Batı kanadını oluşturan kahvehanenin sokağa bakan açıklıkları özgün ölçülerini korumaktadır. Giriş koridoruna bakan pencere açıklıklarından kapıya yakın olanı, iç

mekândan algılanmayacak şekilde kapatılmıştır. Avluya açılan pencere ve kapı açıklıkları ise özgün ölçülerini korumaktadır. Kahvehanenin avluya yönelen pencere açıklıklarında da değişiklik olmamıştır.

Güney kanadında terasa açılan odaların cephe açıklıklarında değişiklik gözlenmemiştir. Kapı ve pencere açıklıkları özgün ölçülerini korumaktadır. Ancak açıklıklardaki yapı elemanları günümüze ulaşmamıştır.

Batı cephesindeki dükkânlarda cephe boyunca açıklıklar bulunmaktadır. 12 numaralı parselde bulunan iki katlı yapının üst katında kemerli tek bir özgün pencere vardır. Diğer yapılardan farklı olarak 12 ve 13 numaralı parsellerde gizli çatı bulunmaktadır.

Hanın güney cephesini oluşturan dükkânların sokağa bakan cephelerinde cephe boyunca açıklıklar bulunmaktadır. Bu mahallerin özgün işlevinin de işyeri olduğu göz önünde bulundurulduğunda cephe açıklıklarının özgün olduğu düşünülmektedir.

3.2.2 Dombaycıoğlu Hanının Mimari Gelişimi

Hanın günümüz durumu bir önceki bölümde detaylı olarak anlatılmış olmasıyla birlikte, hanın özgün kurgusunun günümüzdeki haliyle olmadığı bilinmektedir. Hanın özgün kurgusundan bu günkü duruma gelinceye kadar üç evrede oluştuğu bilinmektedir.

İlk evre hanın inşa edildiği tarihteki dönemdir. Bu dönemde han kent içi hanlarının genel özelliği olduğu üzere orta avlulu içe dönük ve dışa masif bir yapı sergilemektedir. Orta avluya bitişik ahır yapısı aynı avluyu kullanmaktadır ve konaklama mahalleriyle bağlantılıdır. Yapı malzemesi olarak kerpiç ve ahşap kullanılan bölümler bu döneme ait izlerin okunduğu bölümler olarak tanımlanmaktadır.

İkinci müdahaleleri olarak değerlendirilen ve hanın günümüzdeki kurgusuna ulaşmasını sağlayan müdahaleler han yapısının masif dış çeperine eklenen bağımsız birimlerin inşasından oluşmaktadır. Bazı birimlerde kerpiç kullanımı devam ederken daha yakın dönemde inşa edilenlerde yığma tuğla kullanılmıştır. İlave edilen bu birimlerin hanın avlusu ile bağlantıları bulunmamaktadır.

Yapının üçüncü dönemini oluşturan izler yapı malzemesi olarak yığma tuğla ve delikli tuğlanın kullanıldığı bölümlere ait izlerdir. Üçüncü dönem müdahaleleriyle han yapısı dışa açık hale gelmiştir. Kuzey ve batı yönlerinde oluşturulan mahaller hem avludan hem de sokaktan servis alacak biçimde düzenlenmiştir. İkinci ve üçüncü dönemde kullanılan yapı malzemesi ve tekniklerinin Anadolu yapım kültüründe çok uzun bir dönemde kullanılmış olması dönemlere ait net bir tarih verilmesini engellemektedir.

Yapının dördüncü dönemine ait müdahaleler han yapısının plan şemasında değişikliklere neden olmamıştır. Dördüncü dönem müdahaleleri cephe açıklıklarının ve açıklıklarda kullanılan yapı elemanlarının değiştirilmesi yönünde olmuştur. Açıklıklarda boyut değişikliklerinin uygulanması ve açıklıkları kapatan yapı elemanlarının PVC gibi günümüz malzemeleriyle oluşturulmuş olması bu müdahalelerin yakın dönemde yapılmış olduğunu göstermektedir.

cephesine eklenilen yapılar hanın mekân kurgusunun değişmesine neden olmuştur. Avlu odaları günümüzde de “bekâr odaları” olarak tanımlanmakta ve çok düşük gelir seviyesine sahip yaşlı ve evsiz insanlar tarafından kullanılmaktadırlar. Bekar odaları olarak tanımlanan bu kullanımın mekânsal talebi yapıların sahip olduğu mimari potansiyellerle örtüştüğünden günümüz yaşantısıyla bütünleşerek korumak kolaylaşmaktadır.

Avlunun doğusunda bulunan ahırlar da özgün işleviyle kullanılamamaktadırlar. Bu mekânların hurda deposu olarak kullanılması cephe açıklıklarının kapatılmasına ve mekânları ayırtıran ara duvarların kaldırılmasına neden olmuştur.

Terasta yerleşen odalar yakın zamana kadar konaklama amacıyla kullanıldıklarından mekân kurguları bozulmamıştır. Ancak söz konusu alan genelinde gözlenen çökme ve sehim gibi yapısal bozulmalar mekânların geleceğe aktarılmasını olumsuz etkilemektedir. Bu bölümde yer alan komşu parsel bitişik kerpiç duvarın tamamen çökmesi beraberinde üst yapının da çökmesine neden olmuştur. Yarı bodrum niteliğindeki ahır mekânı günümüzde hurda deposu olarak kullanılmaktadır.

Parselin kuzeyinde bulunan ve kahvehane olarak kullanılan mekân iki farklı birimin birleştirilmesiyle oluşturulmuş bir mahaldir. İhtiyaç gereği kullanım sürecinde eklenen ıslak hacimlerle mekân kurgusu tamamen değiştirilmiştir. Plan kurgusunda yapılan bu değişiklik, mahalın iç mekânında yer alan nitelsiz tavan kaplamasının ve yüksek tavan kotu ile sağlanan hacimsel özelliğin algısını zedelemektedir.

Han yapısını dış çeperden sınırlayan çevre yapılar dönem ekleridir ve yakın dönemde inşa edilmeleri ve halen özgün işlevleriyle kullanılıyor olmaları sebebiyle mekân algıları da değişiklik göstermemektedirler. Bu yapılardan sadece 1 numaralı parselde mekânın alansal olarak büyütüldüğü gözlenmektedir.

Han yapısının farklı strüktürel sistemlere sahip olması strüktür ve malzeme kaynaklı koruma sorunlarının da çeşitlilik göstermesine neden olmaktadır. Günümüzde, ahırların ve konaklama amaçlı inşa edilen küçük metrekareli odaların komşu parsellere olan kerpiç yığma sınır duvarları büyük ölçüde yıkılmıştır. Kerpiç malzemenin öz yapısının dış hava şartlarına karşı mukavim kalabilmesi için gereken düzenli bakım, hanın yeterli gelir getirememesi nedeniyle sağlanamamıştır. Bu nedenle, dış hava koşullarına ve özellikle de yağmura açık kalan kerpiç duvarlarda çökmeler oluşmuştur. Ahırların ve bekâr odalarının bağdadi sıvalı ahşap karkas sistemle inşa edilen avlu ve ara duvarlarında bağdadi sıvalarda dökülmeler oluşmuştur. Niteliksiz müdahaleler duvarların ahşap karkas elemanlarını da olumsuz etkilemiş, bu elemanların mukavemet gücünün zayıflamasına sebep olmuştur. Ahşap doğramalar dış hava koşullarına maruz kaldığından ve gerekli bakım onarım sağlanamadığından kullanılamaz hale gelmiştir.

Hanın sokak çeperlerinde bulunan dükkânlar ve kahvehaneler kullanılıyor olmaları sebebiyle bakımları düzenli yapılmıştır. Ancak bu mekânlarda gerçekleştirilen niteliksiz müdahaleler de özgün malzemelerin kaybına neden olmuştur. Özgün ahşap doğramaların yerini metal ya da PVC esaslı doğramalar almıştır. Tavan kaplamaları plastik malzemelerle değiştirilmiş ya da daha alçak kotta plastik tavan kaplamaları ilave edilmiştir.

Han yapısının gördüğü müdahaleler yapının dış cepheden algısının değişmesine neden olmuştur. Bu kapsamda hanın sokak cephelerindeki kahvehane olarak kullanılan dükkânlar handan bağımsız birimler olarak algılanır hale gelmiş, sokak cephelerine eklenen bağımsız birimlerle de han yapısı sokaktan algılanamaz hale gelmiştir. Han avlusunun doğusunda bulunan ve sadece zemindeki izler sayesinde okunan ikinci giriş, arkasına inşa edilen komşu dükkân nedeniyle tamamen kapatılmıştır. Han yapısının geçmişte iki farklı girişi olduğunu gösteren tek iz yerdeki taş dizilimidir.

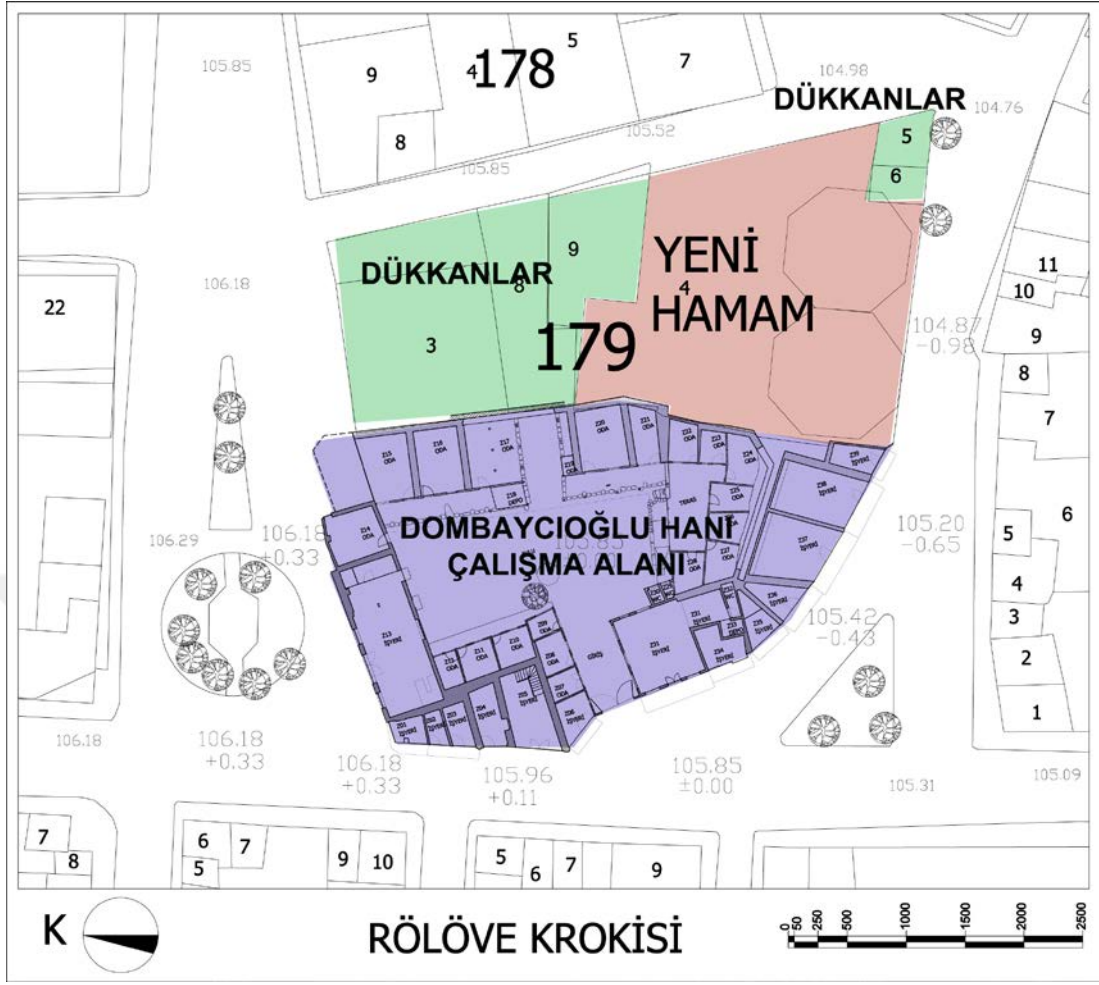
3.2.4 179 Numaralı Yapı Adasında Konumlanan Diğer Yapılar

Dombaycıoğlu Hanının yer aldığı yapı adası bitişik nizamda imar usulünce yapılaşmış ve ticaret işleviyle yüklenmesi sonucu taban alanı katsayısı yüzde yüz olarak değerlendirilmiştir. Bu durum yapı adasındaki tüm parsellerde taban alanının tamamının yapılaşmasına imkân vermektedir ve yine bu durumun bir sonucu olarak han yapısının haricindeki parsellerde avlu ya da arka bahçe kullanımı sağlanamamaktadır. Yapı adasında Dombaycıoğlu Hanına bitişik konumlanan ancak han yapısıyla birlikte değerlendirilmeyen sekiz adet yapı bulunmaktadır. Bunlar Hanın güneyinde yer alan Yeni Hamam, yapı adasının güney doğusunda iki adet dükkân ve adanın doğusunda yer alan beş adet dükkânlardır.

Yapı adasının güneyinde ve han yapısının doğusunda hana bitişik olarak bulunan en büyük alanlı yapı Yeni Hamam yapısıdır. Hamamın girişi adanın güney yönündedir. Kâgir yığma hamam iki ana kubbeyle örtülüdür.

Adanın güneydoğu köşesinde yer alan iki dükkân şahıs mülkiyetindedir ve II. Grup yapı olarak tescillenmiştir. Tek katlı kâgir yığma yapılar alaturka kiremit kaplı çatı ile örtülmüştür.

Hamam yapısının doğusunda bulunan parsellerde yakın dönemde dükkân yapıları inşa edilmiştir. Yapıların kesin inşa tarihi bilinmemekle birlikte tarihi eser niteliği taşımamaktadırlar.

Şekil 3.23 179 Numaralı Ada üzerindeki yapıların dağılımı

Şekil 3.24 127 Numaralı Sokak kesiti

3.3 Toplum-Yer İlişkileri: Kentlinin Alana İlişkin Görüşleri

Bu tez kapsamında, toplum-yer ilişkilerinin okunması hedefi doğrultusunda çalışma alanı olarak seçilen Akhisar Merkez Çarşı ve Dombaycıoğlu Hanı için yeniden işlevlendirme önerilerinin geliştirilebilmesi planlanmaktadır. Bu doğrultuda oluşturulacak önerilerin kentin tüm toplumsal grupları tarafından kabul görebilmesi amacıyla yerel yöneticiler, çarşı esnafı, sivil toplum kuruluşu temsilcileri,

tasarımcılar ve çarşayı kullanan kentliler ile görüşülmüş ve bu grupların görüşleri alınmıştır. Değerlendirme aşamasında sivil toplum kuruluşları ve tasarımcıların görüşleri kullanıcılar grubu olarak değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmelerde farklı grupların öznel ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda farklı görüşlere sahip olduğu belirlenmiş, öte yandan bazı konularda ortak tespit ve önerilerin olduğu gözlenmiştir. Yapılan anket çalışması kapsamında idareciler ve bürokratlar olarak gruplanabilecek on iki kişiyle, çarşı esnafından seksen iki kişiyle ve çarşayı kullanan halktan yüz on sekiz kişiyle görüşülmüştür.

Çarşı içinde kullanıcıların en büyük problem olarak gördüğü olgu dükkânların iç mekândaki metrekare azlığıdır (Tablo 3.1). Çarşı içerisinde yer alan dükkânların geleneksel plan şemaları ve kurgularının günümüz ticaret hayatının ihtiyaçlarını karşılayamadığı belirtilmektedir. Kullanım alanı günümüz işyeri mekanlarına göre çok küçük olan bu bağımsız bölümler ıslak hacim ve depolama çözümlerine imkan tanımamaktadır. Yasal olmamakla birlikte çarşı esnafı birbirine bitişik bağımsız birimlerin aralarındaki bölücü duvarları kaldırarak birden fazla bağımsız birimi birleştirme uygulamasına yönelmektedir.

Tablo 3.1 Ticari birimlerin mekânsal yeterliliğine dair kentlinin görüşleri

Ticari Birimlerin Alan Yeterliliği												
Çarşı Esnafı	Kullanım Alanı Yetersiz											74
	Kullanım Alanı Yeterli											8
Kullanıcılar/Halk	Kullanım Alanı Yetersiz											72
	Kullanım Alanı Yeterli											46
İdareciler	Kullanım Alanı Yetersiz											2
	Kullanım Alanı Yeterli											10

İdareciler ve kullanıcıların çarşı için en büyük problem olarak gördüğü olgu ise mevcut ticari faaliyetlerin çarşıdaki hareketliliği sağlayamıyor olmasıdır. Bu çerçevede çarşı bütününde yeme içme mekânlarının oluşturulması, böylelikle alanın gece de kullanılabilir hale getirilmesi önerilmektedir (Tablo 3.2).

Tablo 3.2 Mevcut kullanımların ticari ve sosyal yönden yeterliliğinin kentli tarafından değerlendirilmesi

Mevcut Kullanımların Ticari ve Sosyal Yönden Yeterliliği													
Çarşı Esnafı	Kullanım Çeşitliliği Sağlanmalı												25
	Ticaret Yoğunluklu Kullanım Korunmalı												57
Kullanıcılar/Halk	Kullanım Çeşitliliği Sağlanmalı												71
	Ticaret Yoğunluklu Kullanım Korunmalı												47
İdareciler	Kullanım Çeşitliliği Sağlanmalı												11
	Ticaret Yoğunluklu Kullanım Korunmalı												1

Çarşının geleneksel ticaret dokusu özelliğindeki tarihi çarşı kimliğinin korunması gerektiği tüm kesimlerce kabul görmektedir. İdareciler ve çarşı esnafı tarihi çarşı kimliğinin alana değer kattığı görüşünde birleşmektedir. Bununla birlikte çarşının bu özelliğini yeterince yansıtamıyor olması da ortak görüş olarak belirmektedir (Tablo 3.3).

Tablo 3.3 Merkez çarşının tarihi kimliğinin korunması konusunda kentlinin görüşleri

Merkez Çarşının Geleneksel Mimari Özelliklerinin Korunması													
Çarşı Esnafı	Mimari Özellikler Korunmalı												66
	Mimari Özellikler Modernize Edilmeli												16
Kullanıcılar/Halk	Mimari Özellikler Korunmalı												94
	Mimari Özellikler Modernize Edilmeli												24
İdareciler	Mimari Özellikler Korunmalı												12
	Mimari Özellikler Modernize Edilmeli												0

Tarihi çarşı kimliğinin korunması gerektiğinin kabul görmesine karşın, kentsel sit alanı kapsamındaki koruma kararlarının çok katı olduğu da tüm kesimlerce kabul gören diğer bir ortak görüştür. Çarşı esnafı iş yerlerinin cephe kurgusunda değişiklik yapabilme konusunda özgür davranmayı ve bu bağlamda idarecilerin izinler için esneklik göstermesini talep etmektedir. İdareciler de koruma amaçlı imar planı notlarında belirlenen parsellerde gerekli izinleri düzenleme yetkisinin İzmir iki numaralı koruma kurulunda olduğunu ve söz konusu parsellere dair izin sürecinin

çok yavaş ilerlediğini belirtmektedir. Kullanıcıların bu yöndeki değerlendirmesi ise tarihi dokuya zarar vermeden günümüz mimari biçimlendirmelerinin de mevcut dokuya eklenebilmesi yönündedir (Tablo 3.4).

Tablo 3.4 Günümüz koruma mevzuatı ve yükümlülüklerinin kentli tarafından değerlendirilmesi

Günümüz Koruma Mevzuatı ve Yükümlülükleri													
Çarşı Esnafı	Koruma Kararları Esnetilmeli												82
	Koruma Kararlı Uygulanmalı												0
Kullanıcılar/Halk	Koruma Kararları Esnetilmeli												95
	Koruma Kararlı Uygulanmalı												23
İdareciler	Koruma Kararları Esnetilmeli												7
	Koruma Kararlı Uygulanmalı												5

İdareciler ve kullanıcılar çarşı içerisindeki sokakların taşıt trafiğine kapalı olmasını olumlu görmekle birlikte, belli saatlerde trafiğe açılması gerektiğini düşünmektedir. İdare ise sokakların taşıt trafiğine kapalı olmasının yeme içme mekânlarının eklenmesi doğrultusunda avantaj oluşturabileceğini, bu nedenle de olumlu olduğunu bildirmektedir (Tablo 3.5).

Tablo 3.5 Çarşı içindeki sokakların trafiğe kapalı olması durumunun kentli tarafından değerlendirilmesi

Çarşı İçerisindeki Sokakların Taşıt Trafiğine Kapalı Olması													
Çarşı Esnafı	Taşıt Trafiğine Kapalı Olmalı												57
	Taşıt Trafiğine Açılmalı												25
Kullanıcılar/Halk	Taşıt Trafiğine Kapalı Olmalı												94
	Taşıt Trafiğine Açılmalı												24
İdareciler	Taşıt Trafiğine Kapalı Olmalı												12
	Taşıt Trafiğine Açılmalı												0

Araştırma kapsamında görüşleri alınan esnaf, kullanıcı ve idari görevlilerin tümü çarşı için ticaret fonksiyonunun devam ettirilmesi gerektiği konusunda ortak görüş bildirmektedir. Ancak özellikle idareciler çarşıya farklı fonksiyonların da

eklenmesinin hareketliliği arttıracaklarını düşünmektedirler. Kullanıcıların da benimsediği bu görüş doğrultusunda, kamu yapıları, yeme içme mekânları ya da sivil toplum kuruluşlarının hizmet binalarının çarşı içerisinde yer almasının alana hareketlilik kazandıracağı düşünülmektedir.

Çarşı genelinde alt yapı sorunlarından rahatsız olan gruplar bulunmamaktadır. 2006 yılında yapılan alt yapı çalışmaları sayesinde kullanıcılar ve esnaf sorunların giderildiği görüşündedir.

Alanda gerçekleştirilen anket çalışmalarında katılımcılara yöneltilen bir diğer soru Dombaycıoğlu Hanı'nın kullanımına ilişkindir. Bu konuda belirtilen görüşlerde yapının aktif olarak kullanılmıyor olmasının büyük bir sorun olarak görüldüğü belirlenmiştir. Esnaf ve kullanıcılar han yapısının yerine, mevcut yapıyla referans bağı olmayan modern bir yapı inşa edilmesi görüşünde yoğunlaşırken idareciler yapının restore edilip kullanıma kazandırılması görüşündedir (Tablo 3.6).

Tablo 3.6 Dombaycıoğlu Hanının korunmasının kentli tarafından değerlendirilmesi

Dombaycıoğlu Hanının Korunması												
Çarşı Esnafı	Han Restore Edilmeli											42
	Yeni Yapı İnşa Edilmeli											40
Kullanıcılar/Halk	Han Restore Edilmeli											47
	Yeni Yapı İnşa Edilmeli											71
İdareciler	Han Restore Edilmeli											12
	Yeni Yapı İnşa Edilmeli											0

Kullanıcılar ve esnaf han yapısının dış çeperini oluşturan dükkân sıraları nedeniyle yapı grubunu tarihi bir han olarak algılamakta zorlanmaktadır. Öyle ki anket çalışması kapsamında görüşüne başvuru alan yüz on sekiz kullanıcının otuz yedisi burada bir han yapısının olduğunun farkında değildir. Yapı grubunun dış çeperini oluşturan birimlerin yakın dönem ekleri olması da hanın tarihi kimliğinin sokaktan algılanmasını olumsuz etkilemektedir.

Han yapısının tekrar kullanıma kazandırılması bağlamında esnaf, kullanıcılar ve idareciler tarafından önerilen fonksiyonlar; ticaret yoğunluklu kullanım, yeme içme mekânları ve Sosyal Güvenlik Kurumu gibi kamu hizmeti işlevleridir. Bu öneriler arasından hanın gastronomi işleviyle yüklenmesi önerisi çevresel etki değerinin arttırılması açısından en fazla destek gören öneri olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 3.7 Dombaycıoğlu Hanı için işlevlendirme önerileri

Dombaycıoğlu Hanı için İşlevlendirme Önerileri													
Çarşı Esnafı	Kamu Kurumu Hizmet Binası												27
	Gastronomi Mekanları												45
	Ticaret Yoğunluklu Kullanım												10
Kullanıcılar/Halk	Kamu Kurumu Hizmet Binası												36
	Gastronomi Mekanları												67
	Ticaret Yoğunluklu Kullanım												15
İdareciler	Kamu Kurumu Hizmet Binası												0
	Gastronomi Mekanları												12
	Ticaret Yoğunluklu Kullanım												0

BÖLÜM DÖRT

MERKEZ ÇARŞI VE DOMBAYCIOĞLU HANININ KORUMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, Merkez Çarşı ve Dombaycıoğlu Hanının güncel yaşamda kullanım değerini kaybetmesine neden olan sorunlar koruma bağlamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, Merkez Çarşı için alt yapı sorunları, cephe organizasyonları, mekân kurgusu, trafik yönünden güncel kullanım sorunları incelenmiştir. Dombaycıoğlu Hanı koruma sorunları ise kullanım, mekân kurgusu, statik durum, cephe organizasyonu bağlamında değerlendirilmiştir.

4.1 Çarşıya Yönelik Kararlar

Tarihi ticaret dokularında genellikle karşılaşılan sorunlar kullanım değerini yitirme, fiziksel yitim, alt yapı yetersizliği ve niteliksiz müdahalelerdir. Çalışmaya konu olan Merkez Çarşı Geleneksel Ticaret Dokusunda ise alt yapı yetersizliği ve fiziksel yitim sorunları gözlenmemektedir. Bunun temel nedeni 2006 yılında çarşı genelinde yapılan sağlıklaştırma çalışmalarıdır. Yapılan çalışmalar kapsamında yağmur suyu kanallarının iyileştirilmesi, kaldırım kotlarındaki farklılıkları ve zemin kaplamasındaki farklılıkların giderilmesi, zemin kaplamasında ve saçaklarda tek tip uygulama yapılması sağlanmıştır.

Uygulamadan önceki durumda kaldırım kotu yol kotundan yüksek iken, uygulamadan sonra yaya kullanımına ayrılan sokaklarda kaldırımlar ve yollar aynı kotta düzenlenmiş, araya yağmur kanalları eklenmiştir. Yaya yolu olarak ayrılan sokaklarda kaldırım- yol kot farkının yok edilmiş olması, esnafın kaldırım alanını sergi amaçlı işgal etmesini kısmen engellediği için, doğru bir karar olarak değerlendirilmektedir.

Ancak söz konusu zemin kaplama uygulaması koruma bağlamında değerlendirildiğinde sonuçların olumsuz etkilerinin de olduğu görülmektedir.

Müdahale kapsamında zemin kaplaması olarak kırmızı renkli yapay taş kaplama kullanılmıştır. Oysa çarşının özgün zemin kaplamasının Bergama graniti olduğu bilinmekte, hatta bölgede yapılan sokak kazılarında özgün döşeme kaplamasına ait parçalar çıkarılabilmektedir.

Çarşının yenilenme çalışmalarında mevcut renkli parke kaplama sökülerek yerine doğal ve özgün malzeme olması sebebiyle granit kaplama uygulaması yapılacaktır. Zemin kaplamasında kaldırım kotu uygulanmayacaktır. Yağmur suyunun tahliyesi amacıyla sokak hattının ortasında yağmur oluğu oluşturulacaktır.

Çarşı genelindeki işyerlerinin ön cephelerinde metal ferforje taşıyıcılı, yapay ahşap üzerine shingle kaplamalı saçak uygulaması yapılmıştır. Yapılan uygulamada kullanılan malzemeler geleneksel dokuya uygun seçilmemiştir. Özgün halinde her biri farklı yüksekliklerde cephe elemanlarına sahip olan bu birimlerin tamamına aynı kotta saçak uygulanmaya çalışılması koruma kuramının temel esaslarından olan “yapıya özgü çözüm” kavramına aykırı olmakta ve aynı zamanda estetik olarak da doğru bulunmamaktadır. Geleneksel dokuda kullanılan özgün saçaklar oluklu ya da oluksuz sac levhalardan ferforje taşıyıcılı örtülerdir. Dükkânların girişlerine uygulanacak giriş saçakları özgün malzeme ve tekniğin kullanılması amacıyla yine ferforje taşıyıcılı sac örtü kullanılması önerilmiştir. Ancak iş yerlerinin girişlerine uygulanan bu saçaklar yeterli bulunmadığından yaz aylarında çarşının sokakları branda ve fileler gerilerek kapatılmaktadır. Nitelikli detaylarının kullanılmadığı bu uygulama hiçbir estetik değer taşımamakta, ayrıca sokakların özgün algısını da olumsuz etkilemektedir. Söz konusu üst örtü uygulamasının yapıların gabari farkı gözetilmeksizin ve belirli bir referans içermeyen yapılmış olması sokaklardaki yükseklik farkı algısını ve örtünün üstünde kalan cephelerin okunmasını engellemektedir. Geçmiş yıllarda bu sorun dükkânların arasına gerilen tellere sardırılan sarmaşıklarla çözülmektedir. Yazın koyu bir gölge sağlayan sarmaşıklar kışın yapraklarını döktüğünde güneşin geçişine izin verebilecek niteliktedir. Ancak bu çözüm dökülen yaprakların temizliğinin sorun oluşturması nedeniyle günümüzde uygulanmamaktadır. Bu bağlamda çarşının sokaklarına genel olarak uygulanabilecek

bir üst örtü geliştirilmelidir. Bu üst örtü bina yüksekliklerindeki farklılıkların ve cephe karakterlerinin okunmasını engellemeyecek özellikte olmalıdır.

Çarşı içinde esnaf ve kullanıcıların en önemli sorunlardan biri olarak ifade ettiği husus dükkânların ölçeği ve kullanım alanlarının yetersizliğidir. Tarihi dükkânların bazıları beş metrekarelik kullanım alanı sunmaktadır. Bu nedenle kullanıcılar mahallerin birleştirilmesi çözümüne başvurmuşlar ve cephe kurgusunda bağımsız olarak algılanmakla birlikte iç mekân kullanımında bütünleşen ticari birimler oluşturmuşlardır. Ancak bu durum parsel büyüklüklerinin korunmasının önüne geçmektedir. Bu bağlamda parsel sınırlarının resmi kayıtlarda korunması sağlanacaktır. İşyerlerinin ara duvarların kısmen kaldırılarak ya da kapı açıklıkları bırakılarak büyük hacimler oluşturulacak biçimde kullanılması sağlanacak, cephelerde ise parsel sınırlarının vurgulanmasıyla birimlerin algılanmasına imkân tanınacaktır.

Çarşının yayalaştırılmış olmasına rağmen çarşı içinde dinlenmek ve yeme-içme mekânı olarak kullanılabilecek alanlar bulunmamaktadır. Bu durum kentlinin çarşı içinde vakit geçirmesini engellemektedir. Mevcut yapıların metrekare olarak çok küçük olması da bu durum için gerekçe gösterilebilmektedir. Yayalaştırılan sokaklarda yeme-içme mekânlarının kullanımlarını sokağa taşırmalarına izin verilmesi çarşı içerisinde hareketliliği arttıracaktır. İki katlı yapılarda üst katlarda kotların izin verdiği yapılarda birlikte kullanım imkânının sağlanması da yeme-içme mekânlarının ihtiyaç duyduğu alan sorununun çözümüne katkı sağlayacaktır. Tescilli olmayan parsellerde oluşacak yeni yapılarda kot farklarının önlenmesi de bu bağlamda çözüme katkı sağlayacaktır.

4.2 Hana Yönelik Kararlar

Orta avlulu ve içe dönük plan şemasına sahip han yapısı zaman içinde yapılan müdahalelerle özgün kurgusunu kısmen kaybetmiştir. Yapının özgün işlevinin günümüzde devam etmiyor oluşu da bozulmayı hızlandırmış ve korumayı

güçleştirmiştir. Bu nedenle, çalışma kapsamında Hana yönelik koruma müdahale kararları geliştirilirken, sağlıklılaştırma ve işlevlendirmeye yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışma kapsamında yapının işlevlendirilmesine yönelik müdahale kararları üç farklı kanalda irdelenmiş ve oluşturulmuştur. Bunlar; özgün işlevin korunmasına yönelik işlevlendirme, özgün plan şemasının korunmasına yönelik işlevlendirme ve yapı grubunun çevresel değerinin artırılmasına yönelik işlevlendirme olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte yapının sağlıklılaştırılmasına yönelik alınan genel kararlar yapının özgün kurgusunun algılanmasını engelleyen eklerin ve müdahalelerin temizlenmesi yönünde oluşturulmuştur.

4.2.1 Hanın Sağlıklılaştırılmasına Yönelik Kararlar

Dombaycıoğlu Hanı özgün işlevini yitirmekle birlikte halen kullanılıyor olması nedeniyle pek çok fiziksel hasar görmüştür. Günümüzde depo işleviyle yüklenmiş olması, gerekli bakımların yapılmasının önüne geçmiş ve yapının harabiyet durumu pek çok mahalde mail-i inhidam seviyesine ulaşmıştır. Bu kapsamda strüktürel bozulmalar, eleman yitimleri ve malzeme kaybı yoğunlukla gözlenmekle birlikte yapının büyük bölümünde mekânsal kurguda bozulmalar tespit edilmiştir.

Kuzey ve batı kanadında yer alan mahaller, özgün mekân kurgusunun bozulduğu bölümlerdir. Özgün plan şemasında hem sokaktan hem de avludan servis alan kuzey ve batı kanadındaki mahaller güncel kullanımda sadece sokaktan servis alır hale getirilmiştir. Hanın sağlıklılaştırılmasına yönelik alınan genel kararlar doğrultusunda kuzey ve batı kanadındaki mahallerin avlu ile bağlantıları özgün açıklıkların yeniden düzenlenmesiyle sağlanacaktır.

Cephe kurgusunun müdahale görmesi sebebiyle hanın özgün görsel algısı bozulmuştur. Kuzey kanadındaki kahvehanenin cephe açıklıkları küçültülmüştür. Özgün doğramalar yerine PVC esaslı doğramalar monte edilmiştir. Pencere ve kapı sövelerinde bulunan izler özgün cephe kurgusunda kepenklerin bulunduğunu göstermektedir. Güncel kullanımda kepenkler kaybedilmiştir. Batı kanadındaki

kahvehanenin cephe açıklıklarında boyutlar değiştirilmiştir ve açıklıklarda özgün doğramalar yerine PVC esaslı doğramalar kullanılmıştır. Batı kanadında kahvehanenin yanında konumlanan mahalde cepheyi oluşturan duvar tamamen yok edilmiş ve yerine PVC esaslı doğramadan vitrin imal edilmiştir. Hanın sağlıklılaştırılmasına yönelik alınan kararlar doğrultusunda cephe kurgusunda açıklıkların özgün haline dönüştürülmesi gereklidir. Öte yandan, hanın cephe kurgusundaki açıklıklarda güncel kullanımda yer alan PVC esaslı doğramalar yerine özgün malzeme ve teknikle imal edilecek doğramaların kullanımı önerilmektedir.

Yapı, hurda deposu olarak kullanıldığı dönemde bir takım ekler almıştır. Bu ekler, avluda yer alan tuvalet mekânı ve metal malzeme ile oluşturulmuş depo alanıdır. Bununla birlikte, yapının batı kanadındaki kahvehanenin yanında konumlanan mahalde PVC esaslı malzeme ile oluşturulan vitrin kısmı da nitelsiz ek olarak algılanmaktadır. Sağıklaştırma kararları kapsamında yapı bütününde yer alan bu eklerin kaldırılması ve avlu plan kurgusunun özgün haline dönüştürülmesi yer almaktadır.

Yapının strüktürel anlamda farklı sistem ve malzemelerden oluşması, sağıklaştırma müdahalelerinin de farklılaşmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda, doğu ve güney kanatlarında yer alan kerpiç duvarlarda çökmeler olduğu gözlenmektedir. Yıkılan kerpiç duvarlar özgün malzeme ve teknikle yeniden inşa edilmesi önerilmektedir. Özgün kerpiç duvarların sıvalı olması sebebiyle yeni inşa edilecek kerpiç yığma duvarlar da sıva ile kaplanacaktır ve böylelikle özgün doku algısının sürekliliği sağlanmalıdır. Yapı genelindeki ahşap karkas duvarlarda sıva bozulmaları ve yapı karkasında malzeme bozulmaları gözlenmektedir. Ahşap karkasta güçlendirme ve ardından özgün malzemeyle sıva ve boya uygulaması yapılmalıdır.

Han yapısının farklı bölümlerinde farklı çatı konstrüksiyonları bulunmaktadır. Kuzey kanadındaki kahvehanenin çatı örtüsünde esaslı onarım uygulanmıştır. Kuzey kanadındaki Kahvehanenin yanında konumlanan mahalın çatı konstrüksiyonu doğu

kanadında yer alan ahırların çatı konstrüksiyonu ile aynı sistem ve malzeme ile inşa edilmiştir. Ahşap karkas konstrüksiyonda malzeme kayıpları ve niteliksiz onarımlar gözlenmektedir. Sağıklaştırma kapsamında çatı karkasının sökölmesi, mukavemetini kaybetmiş malzemelerin özğün malzeme ile tamamlanması önerilmektedir. Batı kanadındaki mahallerin çatı konstrüksiyonu yakın zamanda onarım geçirmiştir. Ancak çatı örtüsüyle ilgili su alma sorunu devam etmektedir. Yapı grubu genelinde çatı onarımları özğün malzeme ve teknikle yapılması, alaturka kiremit kaplama uygulanması önerilmektedir.

Yapı genelinde özğün döşemelerin ahşap elemanlar ile oluşturulduğu görölmektedir. Döşemeleri oluşturan ahşap malzemede gözlenen temel sorunlar nem kaynaklı çürüme ve böceklenme, kesit yitimi, artı yük nedeni ile oluşan sehim ve form bozulmalarıdır. Söz konusu bozulmalar elemanların büyük oranda mukavemetini yitirmesine neden olmaktadır. Mukavemetini yitiren ya da onarılamayacak durumda olan ahşap döşeme elemanlarının yenilenmesi, mukavemetini yitirmemiş olan elemanların ise böceklenmeye karşı ilaçlanması ve nem dayanımlarını arttırabilmek için emprenye edilmesi önerilmektedir. Yerinden sökölmesi mümkün olmayan ahşap malzemeler koruyucu sıvının fırçayla yedirilmesi yoluyla emprenye edilmelidir.

Han yapısının batı, kuzey ve güney kanatlarını oluşturan mahallerde ahşap döşeme ve tavan kaplaması kullanılmıştır. Kuzey kanadındaki kahvehanenin tavan kotu yakın zamanda PVC esaslı asma tavan imal edilerek daha düşük seviyeye getirilmiştir. Batı ve güney kanatlarındaki ahşap tavan kaplamalarında malzeme kayıpları gözlenmektedir. Bunun yanında şahıs mülkiyetindeki dükkânlarda da seramik zemin kaplaması ve PVC esaslı tavan kaplaması uygulamaları gözlenmektedir. Yapı genelinde bütönlüğün sağlanması amacıyla tüm iç mekânlarda özğün malzeme olarak kabul edilen ahşap tavan ve zemin kaplaması kullanılmalıdır. Avlu içerisinde zemin kaplaması olarak serbest dizilmiş tanburlanmış dere taşı kullanılmıştır. Ancak zemin kaplamasında malzeme kayıpları ve niteliksiz onarımlar

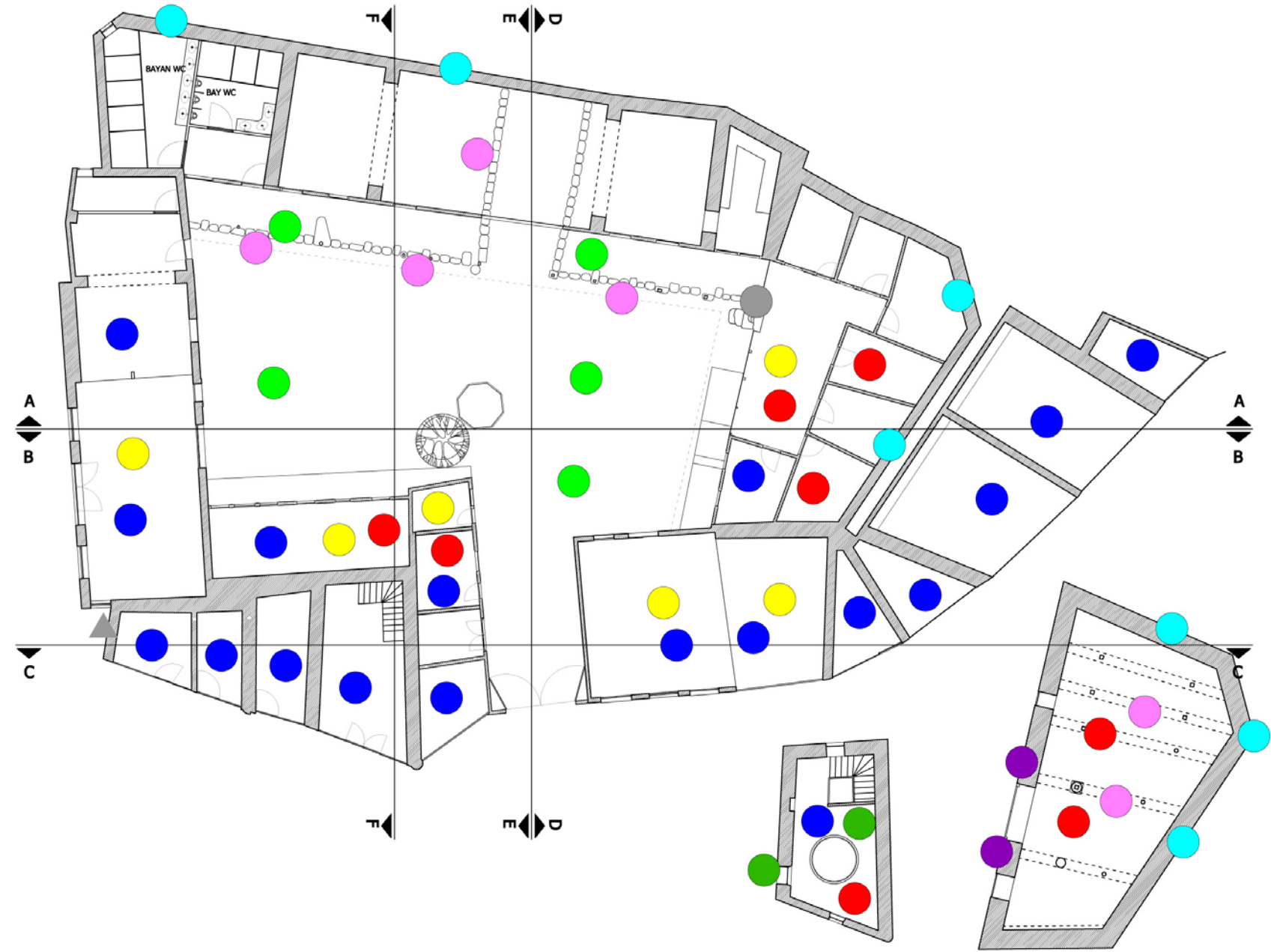
gözenmektedir. Avlu zemininde özgün malzeme ve teknikle onarımlar gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Evliya Çelebi'nin gözlemlerine dayanarak varlığı bilinen havuz, avludaki hurdaların kaldırılmasından sonra, zemindeki izleri sayesinde okunabilir hale gelmiştir. Yapının avlusunda yer alan havuzun mimari öge olmanın ötesinde yapı avlusuna kullanım ve simgesellik anlamında değer kattığını belirtmek mümkündür. Bu nedenle, restorasyon aşamasında havuzun izlerinin belirgin hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Avluda, tanburlanmış dere taşının serbest dizilimiyle oluşturulmuş zemin kaplamasının bazı kısımlarında beton dökülerek özgün doku bozulmuştur. Bu kısımlardaki beton kaplama kırılarak özgün dokunun ortaya çıkması sağlanmalıdır. Eksik kısımlar uygun taş malzemeyle tamamlanması önerilmektedir.

Güçlendirmeye Yönelik Müdahaleler

Ahşap döşeme malzemesinden mukavemetini yitirmiş olanlar sökülerek yerlerine aynı özellikte yeni malzeme konularak döşeme onarılacak.	Duvar yüzeylerinde sıva rasası yapılacak ve taşıyıcı sistemin açığa çıkmasından sonra güçlendirme yapıp tekrar sıva ve boya uygulanacak.
Ahşap dikmelerin mukavemetini kaybedenleri yeni ve özgün malzeme kullanılarak yenilenecek.	Yıkılan kerpiç duvar tuğla yığma olarak yeniden inşaa edilecek.
Mevcut doğal taş kaplama zeminde derz temizliği yapılacak ve deforme olan kısımlar özgün malzeme kullanılarak onarılacak.	Yığma duvarda malzeme kaybı olan kısımlarda özgün malzemeyle onarım yapılacak.
Doğal taş merdiven basamakları yerinden sökülüp altına doğal taş dolgu yapıldıktan sonra tekrar monte edilecek.	Ahşap elemanlar üzerindeki yağlı boya tabakası kimyasal temizlikle temizlenecek ve ahşap elemanlar renksiz koruyucu malzemeyle kaplanacak.
Böceklenme ve nem etkisiyle zayıflayan ahşap elemanlardan mukavemetini kaybedenler özgün malzemeyle değiştirilecek diğerlerinde güçlendirme uygulanacak.	Çatı konstrüksiyonu özgün malzeme ve tekniklerle onarıldıktan sonra çatı ortısındaki malzeme kayıpları özgün malzemeyle tamamlanacaktır.

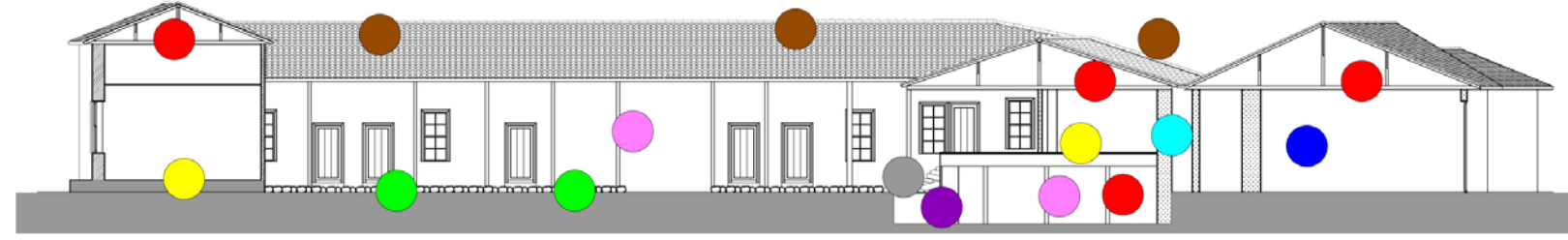

PAFTA NO:01	
PAFTA ADI:MÜDAHALE KARARLARI PLAN	TARİH :MART 2014

Şekil 4.1 Hanın sağlıklılaştırılmasına yönelik müdahale kararlarını gösteren plan şeması

Güçlendirmeye Yönelik Müdahaleler

Ahşap döşeme malzemesinden mukavemetini yitirmiş olanlar sökülerek yerlerine aynı özellikte yeni malzeme konularak döşeme onarılacak	Duvar yüzeylerinde sıva raspa yapılacak ve taşıyıcı sistemin açığa çıkmasından sonra güçlendirme yapıp tekrar sıva ve boya uygulanacak
Ahşap dikmelerin mukavemetini kaybedenleri yeni ve uygun malzeme kullanarak yenilenecek	Yıkılan kerpiç duvar tuğla yığma olarak yeniden inşaa edilecek
Mevcut doğal taş kaplama zeminde derz temizliği yapılacak ve deforme olan kısımlar uygun malzeme kullanılarak onarılacak	Yığma duvarda malzeme kaybı olan kısımlarda uygun malzemeyle onarım yapılacak
Doğal taş merdiven basamakları yerinden sökülüp altına doğal taş dolgu yapıldıktan sonra tekrar monte edilecek	Ahşap elemanlar üzerindeki yağlı boya tabakası kimyasal temizlikle temizlenecek ve ahşap elemanlar renkliz koruyucu malzemeyle kaplanacak
Böceklenme ve nem etkisiyle zayıflayan ahşap elemanların mukavemetini kaybedenler uygun malzemeyle değiştirilecek diğerlerinde güçlendirme uygulanacak	Çatı konstrüksiyonu uygun malzeme ve teknikle onarıldıktan sonra çatı örtüsündeki malzeme kayıpları uygun malzemeyle tamamlanacaktır.

A-A KESİTİ

B-B KESİTİ

D-D KESİTİ

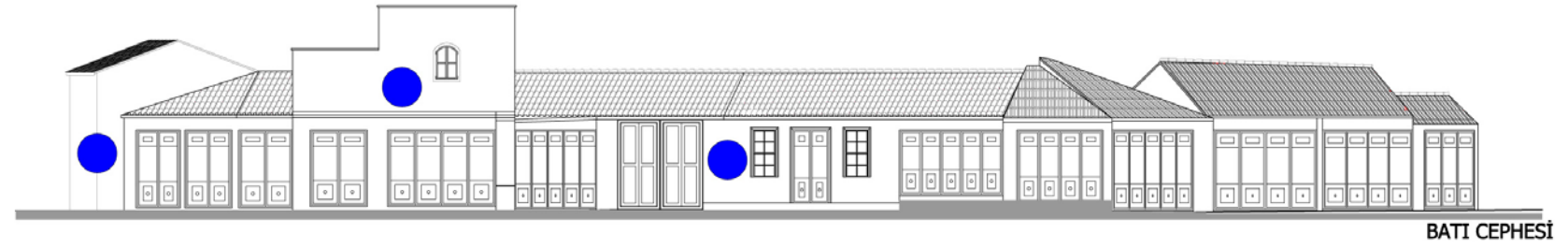
C-C KESİTİ

0 20 100 200 400 600 800 1000	
PAFTA NO:02	
PAFTA ADI:MÜDAHALE KARARLARI KESİTLER	TARİH :MART 2014

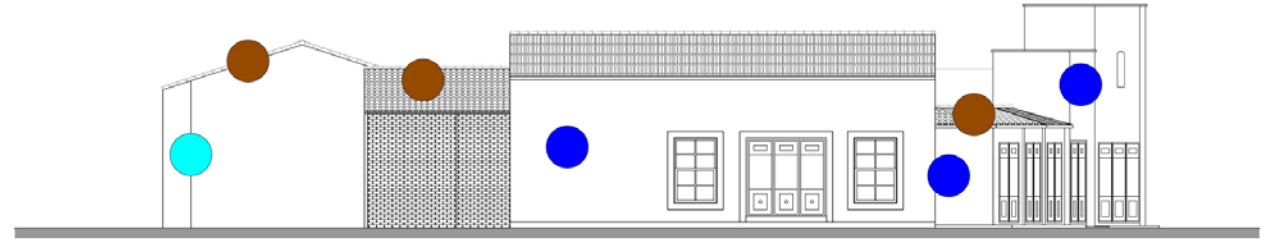
Şekil 4.2 Hanın sağlıklılaştırılmasına yönelik müdahale kararlarını gösteren kesit şeması

Güçlendirmeye Yönelik Müdahaleler

Ahşap döşeme malzemesinden mukavemetini yitirmiş olanlar sökülerek yerlerine aynı özellikte yeni malzeme konularak döşeme onarılacak	Duvar yüzeylerinde sıva raspaşı yapılacak ve taşıyıcı sistemin açığa çıkmasından sonra güçlendirme yapıp tekrar sıva ve boya uygulanacak
Ahşap dikmelerin mukavemetini kaybedenleri yeni ve özün malzeme kullanılarak yenilenecek	Yıkılan kerpiç duvar tuğla yığma olarak yeniden inşaa edilecek
Mevcut doğal taş kaplama zeminde derz temizliği yapılacak ve deforme olan kısımlar özün malzeme kullanılarak onarılacak	Yığma duvarda malzeme kaybı olan kısımlarda özün malzemeyle onarım yapılacak
Doğal taş merdiven basamakları yerinden sökülüp altına doğal taş dolgu yapıldıktan sonra tekrar monte edilecek	Ahşap elemanlar üzerindeki yağlı boya tabakası kimyasal temizlikle temizlenecek ve ahşap elemanlar renksiz koruyucu malzemeyle kaplanacak
Böceklenme ve nem etkisiyle zayıflayan ahşap elemanlardan mukavemetini kaybedenler özün malzemeyle değiştirilecek diğerlerinde güçlendirme uygulanacak	Çatı konstrüksiyonu özün malzeme ve tekniklerle onarıldıktan sonra çatı örtüsündeki malzeme kayıpları özün malzemeyle tamamlanacaktır.

BATTI CEPHESİ

KUZEY CEPHESİ

GÜNEYBATI CEPHESİ

PAFTA NO:03	
PAFTA ADI:MÜDAHALE KARARLARI CEPHELER	TARİH :MART 2014

Şekil 4.3 Hanın sağlıklılaştırılmasına yönelik müdahale kararlarını gösteren cephe şeması

4.2.2 Dombaycıoğlu Hanının Yeniden Kullanımına Yönelik Müdahale Önerileri

Dombaycıoğlu Hanı ve han yapısını çevreleyen dükkân birimlerinin güncel yaşama entegrasyonunun sağlanabilmesi amacıyla yeniden kullanım önerileri geliştirilmiştir. Bu bağlamda işlevlendirme önerileri üç farklı kanal üzerinden değerlendirilmiştir.

Dombaycıoğlu Hanının özgün kullanımı klasik kent içi hanlarında da olduğu gibi ticaret ve konaklama işlevlerini bir arada barındırmaktadır. Bu bağlamda avlu içinde konaklama ve ahır ile dış çepere eklenmiş ticaret mekanları bulunmaktadır. Yeniden işlevlendirmeye yönelik müdahale kriterlerden ilki özgün kullanımın sürekliliğinin sağlanması yönünde geliştirilmiştir. Ancak günümüzde çevre yerleşimlerden gelen ziyaretçilerin kent içinde konaklama talepleri geçmişe göre azalmıştır. Bu nedenle konaklama işlevinin sürekliliği kullanıcılar ve esnaf tarafından yeterli kabulü görmemektedir.

Yeniden kullanım önerilerinin ikinci kriterinde özgün mekân kurgusunun sürekliliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Özgün mekan kurgusunun sürekliliğinin sağlanması amacıyla restitüsyon projesi doğrultusunda müdahaleler önerilmiştir. Ancak özgün mekân kurgusunun sürekliliğinin sağlanması, özgün işlev için gerekli güncel yaşamın getirdiği ihtiyaçları karşılayamamaktadır. Bu bağlamda özgün mekân kurgusunun sürekliliği sağlanırken yapı grubuna yeni kullanım önerileri getirilmiştir.

Han yapısı ve çevre dükkânların yeniden kullanımına yönelik üçüncü kriter çevresel etki değerinin artırılması yönündedir. Akhisar geleneksel ticaret dokusunu oluşturan Merkez Çarşının güncel yaşama entegrasyonunun sağlanması bağlamında han yapısı ve çevresindeki dükkânların yeniden işlevlendirilmesinin çarşının kullanım değerini arttıracakı düşünülmektedir. Bu hedefle han yapısına yüklenecek işlevin alanın gece ve gündüz kullanımını arttırması amaçlanmıştır.

4.2.2.1 Özgün Kullanımın Sürekliliği: Hanın Konaklama ve Ticaret Kullanımına Yönelik Yeniden Düzenlenmesi

Konaklama ve ticaret işlevlerinin birlikte kullanılmasıyla oluşan özgün kullanımda dönem yaşamı gereği ahırlar oluşturulması önerilmektedir. Dombaycıoğlu Hanının yeniden kullanımına yönelik işlevlendirme kriterlerinden ilki olan özgün işlevin sürekliliğinin sağlanması yönündeki değerlendirmede, konaklama ve ticaret işlevlerinin sürekliliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Ancak, güncel konaklama ihtiyacı ahır fonksiyonunu barındırmamaktadır. Bu bağlamda doğu kanadında yer alan ahır mekânlarının da konaklamaya yönelik değerlendirilmesi sağlanmakmalıdır.

Özgün plan şemasında, han yapısı içinde yer alan ve dükkân olarak kullanılan mahaller Z13, Z31 ve Z34 numaralı mahallerdir. Özgün kurguda avludan ve sokaktan servis alan bu mahaller mevcut durumda sadece sokaktan servis alır haldedir. Öneri kurguda da dükkân olarak kullanılacak bu mahallerin avluyu da kullanabilmeleri amacıyla avlu bağlantıları yeniden sağlanmalıdır. Z31 numaralı mahalin içinde oluşturulan nitelsiz bölümler kaldırılmalı ve alanın Z34 numaralı mahalle bütünleşik olarak kullanılması sağlanmalıdır. Z34 numaralı mahalin sokak cephesindeki PVC esaslı imalatlar tamamen kaldırılmalı ve cephe ahşap doğramalı camekân olarak düzenlenmelidir.

Z13 numaralı mahalde oluşturulan nitelsiz bölümler kaldırılmalı ve mahal müdahale kapsamında yeniden düzenlenmelidir. Sokak ve avlu yönündeki cephe organizasyonunun özgün kurguya dönüştürülebilmesi için açıklıklar restitüsyon projesi doğrultusunda düzenlenmeli ve tüm açıklıklarda ahşap doğramalar kullanılmalıdır.

Han yapısının dış cephesine bitişik olan dükkânlar özgün ve mevcut olan ticaret yapısı işleviyle kullanılmaya devam edilmesi önerilmektedir. Dış cephedeki dükkânların strüktürel sorunları olmamakla birlikte cephe sağlıklılaştırmasına ihtiyaç

duyulmaktadır. Dış cephedeki niteliksiz saçakların kaldırılması, özgün malzeme ve teknikle çatı onarımları yapılması ile PVC ve metal olan doğramaların ahşap malzeme kullanılan doğramalarla değiştirilmesi önerilmektedir.

Avlu içinde Z07, Z08, Z09, Z10, Z11, Z12, Z22, Z23, Z24, Z25, Z26, Z27 ve Z28 numaralı mahallerin özgün işlevi konaklama odalarıdır. Odaların alan olarak çok küçük olması günümüz konaklama ihtiyaçlarının yıkanma ve tuvalet gibi işlevlerinin karşılanabilmesine imkân vermemektedir. Öte yandan, tüm mahallerin duvarlarında yıkılma ve çatılarında çökmeler sonucu oluşmuş strüktürel bozulmalar mevcuttur. Mahallerde yer alan açıklıklardaki doğramalar tamamen yok olmuş ya da malzeme kayıpları oluşmuştur. Bu durum, söz konusu mahallerin beden duvarlarının; üst örtüsünün; zemin ve tavan düzlemlerinin ve açıklıklarının özgünü referans alarak yeniden oluşturulmasını gerektirmektedir. Müdahale kapsamında, yeniden inşa edilen bu birimlerin, güncel konaklama ihtiyaçlarını karşılayabilmesi amacıyla yeterli alanların oluşturulabilmesi için, birleştirilmesi öngörülmektedir. Birleştirilen mahallerin cephe kurgularında değişiklik yapılmadan, böylece dış cephede bağımsız algılanan mahallerin içerde birlikte kullanılması sağlanmalıdır. Oluşturulan yeni mahallerin zemin ve tavan düzlemleri, özgün hücre algısının sürekliliğini sağlayabilecek şekilde düzenlenmelidir.

Konaklama amaçlı kullanılacak mahallerin alan olarak çok küçük olmaları nedeniyle ıslak hacimlerde kullanılacak tefriş elemanları ihtiyacı karşılayacak minimum ölçülerde seçilmelidir. Konaklama birimlerinin tümünde ahşap zemin kaplaması uygulanması önerilmektedir. Ahşap zemin kaplamaları ıslak hacimlerde de sürekliliğini korumalıdır. Ancak ahşap malzemenin su ve nem etkisiyle bozulmasının önlenmesi amacıyla ıslak hacimlerde kullanılacak kısımlarda suya dayanıklı ahşap malzeme seçilmesi önerilmektedir.

Z22, Z23, Z24, Z25, Z26, Z27 ve Z28 numaralı mahallerin altında bulunan yarı bodrum niteliğindeki alanın, yapı grubuna hizmet veren bir depo olarak kullanılması önerilmektedir. Mahalin güney duvarında oluşan çökmeler özgün malzeme ve

teknikle onarılmalıdır. Bodrum zeminine, mahalde bulunan molozun atılmasından sonra, avlu zemininde bulunan tanburlanmış dere taşının serbest dizilimiyle oluşturulmuş kaplama uygulanması önerilmektedir.

Avludaki özgün işlevi ahır olan mahaller diğer mahallere oranla daha büyük hacimlere sahiptirler. Bu mahallerde özgün işlevin devam etmesi mümkün olmadığından konaklama amaçlı kullanılmak üzere işlevlendirilmesi önerilmektedir. Bu bağlamda yıkılan ve kısmen ayakta olan kerpiç özgün malzeme ve teknikle yeniden inşa edilmeli, çatı konstrüksiyonu özgün malzeme ve teknikle onarılmalı, çatı örtüsünde kiremit altına su yalıtımı uygulanmalıdır. Konaklama için ihtiyaç duyulacak ıslak hacimler mahallerin sağır cephelerine bitişik olarak inşa edilmelidir. Avlu cephesindeki bağdadi sıvalı ahşap karkas duvarlarda açıklıkların özgün hallerinde korunması, duvarlarda güçlendirmeler yapılması önerilmektedir (Şekil 4.5).

Dombaycıoğlu Hanının özgün kurgusunda olduğu bilinen doğu yönündeki ikinci girişe ait günümüze ulaşmış izler zemin kaplamasındaki taş dizilimleridir. Hanın özgün işlevi olan konaklama ve ticaret işlevlerinin sürekliliğinin sağlanması kanalıyla oluşturulan bu önermede ikinci girişin canlandırılması önerilmemektedir. Özellikle konaklama işlevi kapsamında ikinci girişin varlığı güvenlik açısından uygun görülmemektedir. Doğu yönündeki bu girişin açıldığı sokağın az kullanılan bir sokak olması ve mevcut halde bu sokağa ulaşan kısımda şahıs mülkiyetinde bir yapının yer alması da girişin etkin hale getirilmemesinde etkili olan kriterlerdir. Bunula birlikte zemindeki taş kaplamada, özgün kurguda burada bir giriş olduğunun algılanmasının sağlanması önerilmektedir.

4.2.2.2 Özgün Mekân Kurgusunun Sürekliliği: Han'ın Ticaret Kullanımına Yönelik Yeniden Düzenlenmesi

Özgün kurgunun sürekliliğini esas alan ikinci işlevlendirme kriterinde yapının tamamının ticaret amaçlı kullanımı önerilmiştir. Bu kapsamda özgün mekan kurgusuna yönelik müdahaleler öncelikle ele alınmakta, niteliksiz eklerin kaldırılması ve mekanların özgün kurgusunun yeniden oluşturulması önerilmektedir.

Yapı grubunun özgün kullanımını kaybetmesi ile zaman içinde değişen ihtiyaçlar doğrultusunda plan kurgusunda müdahaleler yapılmıştır. Z13 numaralı mahal içinde niteliksiz bölümler oluşturulmuştur. Z31 ve Z34 numaralı mahallerin arasındaki bölücü duvar kaldırılmış, Z34 numaralı mahal kendi içinde plan değişikliğine uğramıştır. Avlu içinde tuvalet ve depo mahalleri inşa edilmiştir.

Özgün plan şemasına dönülebilmesi amacıyla niteliksiz ek olarak kabul edilen avludaki tuvalet ve depo alanları kaldırılmalıdır. Z13 numaralı mahalde niteliksiz bölücü duvarlar kaldırılmalı, alanın bütüncül olarak kullanılması sağlanmalıdır. Tavan kaplaması sökülerek yüksek tavan kotunun algılanmasına imkan tanınmalıdır. Cephe kurgusunun özgün haline dönüştürülebilmesi amacıyla kısmen ya da tamamen kapatılan açıklıklar restitüsyon projesi doğrultusunda yeniden düzenlenmeli ve açıklıklar ahşap doğramalarla donatılmalıdır.

Z31 ve Z34 numaralı mahaller arasındaki kot farkının vurguladığı bölücü duvarın yeniden inşa edilmesi önerilmektedir. Z31 numaralı mahal içindeki niteliksiz bölümler yıkılarak cephe açıklıkları restitüsyon projesi doğrultusunda özgün haline dönüştürülmelidir. Özgün haline dönüştürülen Z13 ve Z34 numaralı mahallerin sokaktan servis alan dükkanlar olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir.

Dış cephede hana bitişik konumlanan tüm mahallerin özgün ve mevcut işlevleri olan ticaret fonksiyonuyla kullanılmaya devam edilmesi önerilmektedir. Tüm dükkanlarda güçlendirme ve cephe sağlıklılaştırmaları yapılmalıdır.

Avlu içindeki özgün işlevi konaklama odaları olan küçük alanlı mahallerin plan ve cephe kurguları korunarak ticaret işleviyle yüklenmesi önerilmektedir. Alan olarak küçük olan bu birimlerin depo ihtiyacının karşılanabilmesi için yarı bodrum niteliğindeki kısım kullanılmalıdır. Z07 ile Z12 arasında numaralandırılan mahallerde duvarlarda ve çatıda özgün malzeme ve teknikle onarımlar yapılmalıdır. Z22 ile Z28 arasında numaralandırılan mahallerde güçlendirmeler esnasında yıkılan kerpiç duvarlar özgün malzeme ve teknikle yeniden inşa edilmelidir. Zemindeki ahşap kaplamada güçlendirmeler ve temizlik uygulaması yapılması önerilmektedir. Çatı konstrüksiyonunda yapılacak onarımlara ek olarak kiremit altına su yalıtım örtüsü uygulanmalıdır.

Avludan servis alan ve özgün işlevi ahır olan mahallerde yıkılan kerpiç duvarlar özgün malzeme ve teknikle onarılmalıdır. Bu mahallerde alan olarak daha büyük metrekareye ihtiyaç duyan işyerlerinin kullanımına imkan verecek dükkanlar olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir. Cephe kurguları restitüsyon projesi doğrultusunda düzenlenmeli ve açıklıklarda ahşap doğramalar kullanılmalıdır.

Ticaret yoğunluklu kullanımı temel alan bu önermede, günümüzde var olmayan ikinci girişin canlandırılmasının, bu girişin açıldığı sokağın az kullanılıyor olması nedeniyle mekana katkı sağlayabileceği düşünülmemektedir. Bu nedenle günümüzde var olmayan ve sokağa açılan kısmında şahıs mülkiyetinde bir yapılaşma bulunan girişin canlandırılmaması bunun yerine zemindeki izlerinin vurgulanması önerilmektedir(Şekil 4.6).

gıda ürünü satışı yapan dükkânların kullanımına sunulması önerilmektedir. Bu mahallerde gerekli strüktürel güçlendirmeler gerçekleştirilmeli ve plan şeması ile cephe kurgusu korunmalıdır. Bu mahallerin altındaki bodrum katta güçlendirme müdahaleleri gerçekleştirilmeli, girişin batısında kalan kısım tesisat odası, doğusunda kalan kısım ise depo olarak kullanılmalıdır.

Z06 numaralı mahalin dış çeperdeki dükkânlar gibi han içindeki mahallerden bağımsız olarak ticaret fonksiyonu ile; Z07, Z08 ve Z09 numaralı mahallerin küçük ölçekli hediye eşya dükkânları olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir. Z09 numaralı mahal han yapısı bünyesindeki mahallerin elektrik tesisatının kontrolü için kullanılmalıdır. Z10, Z11 ve Z12 numaralı mahaller bölücü duvarların kaldırılmasıyla birleştirilmeli ve avludan servis alan tek bir dükkân olarak işlevlendirilmelidir.

Z14 numaralı mahal özgün plan şemasında sadece avludan kullanılan bir mekândır. Avluya sadece bir kapı boşluğu üzerinden açılmaktadır. Bu mahalin yapı malzemesi de diğer mahallerden farklı olarak yığma tuğladır. Söz konusu mahalin dışa kapalı olması ve dükkân olarak kullanımının verimli olmayacağı düşünüldüğünden Z13 numaralı mahalle arasındaki duvarda açıklık oluşturularak iki mahalin birlikte kullanımı sağlanmalıdır. Hem sokağa hem de avluya açıklıkları bulunan Z13 numaralı mahalin gerekli güçlendirmeler yapıldıktan sonra restoran olarak kullanılması önerilmektedir. Bu bağlamda Z14 numaralı mahal mutfak olarak değerlendirilmelidir.

Doğu kanadında yer alan Z15 numaralı mahal kısmen yıkılmış durumdadır. Bu bölüm özgün restitüsyon projesi doğrultusunda rekonstrükte edilmelidir. Yapı genelindeki tüm kerpiç duvarlar özgün malzeme ve teknikle yeniden inşa edilmelidir. Z15 numaralı mahalin rekonstrükte edildikten sonra avlu içinden servis alan genel tuvaletleri barındırması önerilmektedir. Han içindeki mahallerin alan olarak küçük olmaları nedeniyle bağımsız tuvaletler ilave edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle tüm mahallere hizmet edecek tek bir tuvalet hacmi Z15 numaralı mahal içinde çözümlenmelidir.

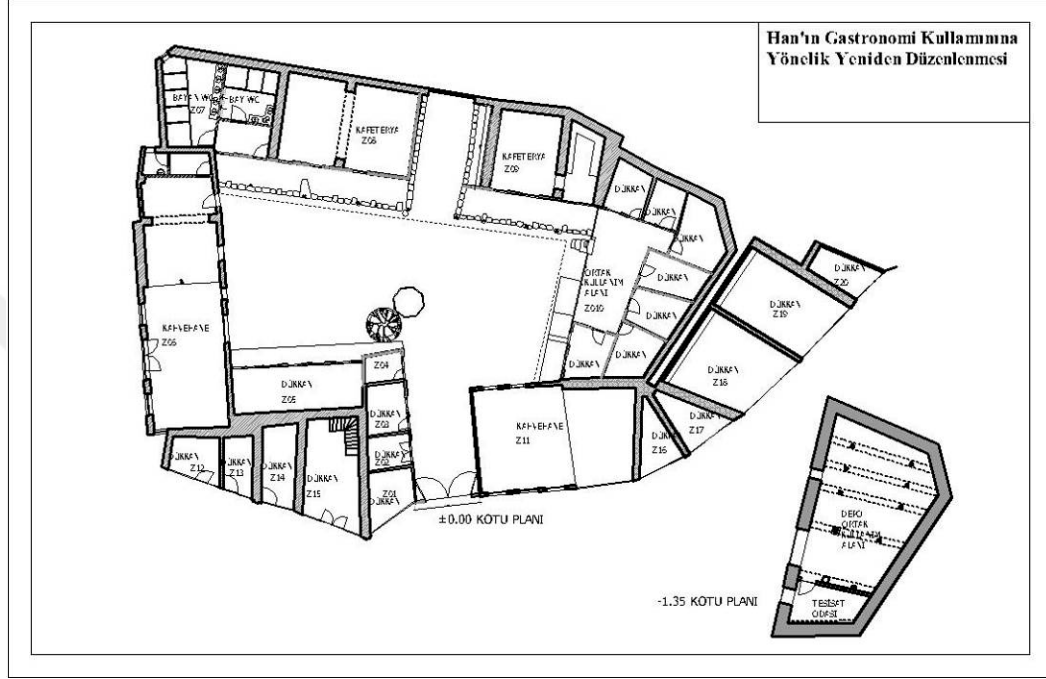
Z16 numaralı mahal ile Z17 numaralı mahal arasındaki duvarda açıklık bırakılmasıyla iki mahal bütüncül olarak değerlendirilmiş ve kafeterya fonksiyonuyla işlevlendirilmiştir. Ancak rölöve projesinde Z17 ile numaralandırılan mahalde zemin kaplamasında ikinci bir girişin izleri bulunmaktadır. Bu izler doğrultusunda hanın özgün plan şemasındaki ikinci girişin tekrar canlandırılması önerilmektedir. Günümüzde bu ikinci girişin arkasında komşu parselde özel mülkiyete ait bir işyeri bulunmaktadır. Bu nedenle giriş tamamen açılmayacaktır. Yine de algı olarak canlandırılması sağlanmalıdır.

Z18 ve Z19 numaralı mahaller niteliksiz kabul edildiklerinden tamamen kaldırılmalıdır. Niteliksiz kabul edilen mahallerin yıkılmasıyla avlunun özgün mekan kurgusunun okunur hale gelmesi sağlanmalıdır.

Z20 ve Z21 numaralı mahaller arasında bir kapı açıklığı bırakılarak ve Z21 numaralı mahalın mutfak olarak işlevlendirilmesi önerilmektedir. Z20 numaralı mahal kafeterya olarak işlevlendirilmelidir.

Kurgu dâhilinde, avluyu çevreleyen tüm mekânların avlu ile yoğun ilişki kurmaları öngörülmektedir. Söz konusu mekânların açık alan kullanımlarını avluda gerçekleştirmeleri, avluyu odak alan özgün kurgunun sürekliliğini sağlayacak öte yandan gastronomi faaliyetlerinin ihtiyaç duyduğu açık alan kullanımına çözüm getirecektir. Bu sayede hem yaz hem de kış aylarında alanın kullanılması sağlanmış olacaktır. Avlu içindeki Z09 numaralı mahalde oluşturulan elektrik kontrol odasında kurulacak düzenek sayesinde avlu içinde projeksiyon cihazının kullanılmasına imkan tanınması önerilmektedir. Avluda istenildiğinde kurulacak olan projeksiyon sistemiyle Z13 numaralı mahalın duvarına yansıtma sağlanabilir ve zaman zaman avlunun bir açık hava sinemasına dönüşmesine imkan tanınabilir. Avlu içinde oluşan açık alanların kullanımında yaz aylarında güneşten, kış aylarında ise yağmur ve soğuktan korunma ihtiyacı oluşacaktır. Yağmur ve güneşten korunmak amacıyla avlu içinde kullanılacak masalar etrafına şemsiyeler monte edilmelidir. Herhangi bir duvara bitişik olmayacak bu şemsiyeler, kapalı tutulduklarında avlunun açık mekân

algısının sürekliliğini sağlarken ihtiyaç halinde açılarak yağmur ve güneşten korunmayı sağlayacaktır. Kış aylarında avluyu kullananların soğuktan korunmaları amacıyla açık hava ısıtma sistemleri kullanılmalıdır. Her bir masa için ayrı bir ısıtma kaynağının avlu içine yerleştirilmesi önerilmektedir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Çevresel etki değerinin artırılmasına yönelik restorasyon önerisi

BÖLÜM BEŞ

DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Tarihi yerleşimlerin kültürel nitelikleri içinde barındırdıkları yaşama, o yaşamın izlerine ve yaşamın sürekliliğinden gelmektedir. Geleneksel ticaret alanları bu kapsamda önemli alanlardır. Akhisar yerleşimi de barındırdığı tarihi ve kültürel niteliklerinin yanı sıra Geleneksel Ticaret alanı olan Merkez Çarşı'yı barındırmasıyla da Batı Anadolu tarihi yerleşimleri arasında önemli bir yere sahiptir. Günümüzde kent merkezinin aynı konumda halen yaşamını sürdürüyor olması Akhisar'ı önemli kılan diğer bir niteliktir. Bu bağlamda Akhisar, tarihi kentlerin geleneksel ticaret alanlarının güncel yaşamdaki katmanlaşma sorunları ve çözüm önerilerinin değerlendirilmesi için nitelikli bir örnek olarak ortaya çıkmaktadır.

Tez çalışması kapsamında değerlendirilen Akhisar Merkez Çarşı on dokuzuncu yüzyıla ait geleneksel bir Batı Anadolu ticaret alanıdır. Izgara sistemde kurulmuş çarşı genellikle tek ya da iki katlı ve bitişik nizamda inşa edilmiş yapıları barındırmaktadır. Çarşı, zemin altı kazılarında çıkartılan arkeolojik kalıntılardan başka zemin üstünde farklı dönemlerde inşa edilmiş ve kendi inşa edildikleri dönemin izlerini taşıyan yapıları barındırıyor olmasıyla da katmanlaşmanın yoğunluğunu vurgulamaktadır.

Katmanlaşmanın güncel yaşamda süreklilik sağlıyor olması çarşı genelindeki tarihi yapıların tahrip edilmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte niteliksiz uygulamalar ve tahribatlar sadece yapılarla sınırlı kalmamış, çarşı genelinde de zemin kaplamaları, saçaklar ve cephe açıklıkları gibi öğelerde de gözlenir hale gelmiştir. Yapılan uygulamalar yapıların ve genel olarak alanın tarihi belge değerinin zarar görmesine neden olmaktadır. Niteliksiz uygulamalarla çarşının kullanım değeri arttırılmaya çalışılırken karşılaşılan en önemli sorun yapıların güncel yaşamın ihtiyaçlarını karşılayamıyor olmasıdır. Alan olarak yetersiz bulunan mahaller kullanıcılarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Kullanım alanlarının arttırılamıyor olması mal sahiplerinin çarşayı terk etmesine neden olmaktadır. Alan

yetersizliğinin sebep olduğu diğer durum ise dükkanlarda ıslak hacimlerin bulunmuyor olmasıdır. Günümüz işyeri kullanımında işletmeciler ıslak hacimlerin bağımsız birimlerin içinde çözülmesini talep etmektedir. Ancak alan yetersizliği mevcut mahallerde çözümün sağlanmasına engel olmaktadır.

2006 yılında yapılan cephe sağıklaştırma ve sokak kaplaması uygulamaları koruma bağlamında değerlendirildiğinde çarşının tarihi kimliğinin algılanmasına zarar verecek uygulamalar oldukları görülmektedir. Cephelerde uygulanan saçaklar çarşının özgün kimliğiyle bağdaşmamaktadır. Ayrıca saçakların aynı kotta uygulanması sokaklardaki gabari farkının algılanmasının da önüne geçmektedir. Buna rağmen saçaklar işlevsel olarak da yağmur suyunun yapıdan ve mahal girişinden uzaklaştırılmasında yeterli olamamaktadır. Renkli yapay parke taşı kullanılarak yapılan kaplama çarşının geleneksel kaplama malzemesi değildir. Aynı malzemenin kentin diğer sokaklarına da kaplanmış olması Geleneksel Çarşı ile modern çarşının algı farklılığının sağlanmasının da önüne geçmektedir.

Kentli Merkez Çarşı'nın tarihi bir çarşı olduğu algısına sahip değildir. Bunun temel nedeni yapıların ve çevrenin özgünlüğünü kaybetmesine neden olan uygulamalardır. Kentlinin korumaya yönelik yaptırım ve uygulamalara yeterli özeni göstermiyor olması ve idarecilerin yapılan niteliksiz uygulamalara göz yumuyor olması da belge değerinin kaybedilmesini hızlandırmaktadır. Kentli ve esnafın temel isteği Merkez Çarşının kullanım değerinin arttırılmasıdır. Bu bağlamda ticaret işlevinin yanı sıra ticaret dışındaki işlevlerle yüklenecek yapıların çarşıya hareketlilik çekmesi yapılan anketler sonucunda en sık rastlanan öneridir. Öte yandan çarşının tarihi değerinin vurgulanarak insanları çekmesinin sağlanması da kabul görmektedir. Tarihi değerin vurgulanmasının çarşının ilgi çekici hale getirilmesinde etkili olacağı görüşü genel kabul görmekle birlikte çarşının modern bir görünüme sahip olması gerektiği fikriyle çatışma göstermektedir.

Merkez Çarşı konum itibariyle Akhisar Geleneksel Ticaret Alanının merkezini oluşturmaktadır. Dolayısıyla Merkez Çarşının güncel yaşama kazandırılması tüm

alanın kullanım değerinin artmasıyla sonuçlanacaktır. arşı aynı zamanda çeperinde bulunan konut yoğunluklu alan için de değer artışına sebep olabilecek kapasitededir.

arşı içerisindeki geleneksel ticaret yapılarına ek olarak çeperde iki adet han yapısı bulunmaktadır. Çarşının kuzey yönünde bulunan Paşa Hanı, Sarı Ahmet Paşa Külliyesine ait bir öğedir. Bu külliye den günümüze cami, hamam, imaret ve han yapıları ulaşmıştır. 2003 yılında Senem DOYDUK tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tez çalışması kapsamında Paşa Hanı değerlendirilmiştir. arşı çeperindeki diğer han yapısı tez çalışmasına konu olan Dombaycıoğlu Hanıdır.

Dombaycıoğlu Hanı, arşı ile konut alanı arasında kalmış bir konuma sahiptir. Bununla birlikte konum itibariyle Paşa Hanı ile birlikte değerlendirildiğinde çarşının bir bütün halinde canlanmasını sağlayabilecek bir noktada bulunmaktadır. Bu tez çalışmasında Dombaycıoğlu Hanı'nın odak alınmasında etkili olan kriter Hanın arşının kullanım değerinin arttırabilecek bir konuma sahip olmasıdır. Bununla birlikte farklı dönemlerin müdahalelerini ve eklentilerini barındıran han yapısı katmanlaşma için de iyi bir örnek olarak ortaya çıkmaktadır. Barındırdığı farklı malzeme ve yapım teknikleriyle de han yapısı tarihi belge değerini korumaktadır. Cephe kurgusu ve malzemeleri itibariyle döneminin mimari özelliklerini yansıtmaktadır.

Bununla birlikte Merkez arşı, günümüzde oluşmuş ticaret alını ile Dombaycıoğlu Hanı arasında konumlanmakta ve günümüz ticaret alanından Dombaycıoğlu Hanına ulaşan sokakları barındırmaktadır. Bu sayede han yapısının ilgi çekmesi, Merkez arşayı oluşturan sokakların daha fazla kullanılır hale gelmesine ve yaya trafiğinin artmasına neden olacaktır.

Han yapısına yüklenecek işlevin ticaret dışında da kentlinin hanı kullanmasına neden olması gerekmektedir. Böylece arşıdan bağımsız olarak kullanım değerini arttıran han yapısı, kazandığı hareketliliğin çarşıya da ilgiyi arttırmasını sağlayacaktır. Dombaycıoğlu Hanının tarihi değerinin vurgulanması ve bu sayede

ilgi kazanması çarşının da tarihi kimliğinin değerliliğinin kabul görmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda hanın yeniden işlevlendirilmesi çarşının kullanım değerinin artmasında katalizör görevi üstlenebilecektir.

Dombaycıoğlu Hanı için en uygun işlevlendirme önerisinin belirlenmesi için yüklenecek işlevin kentin tüm kesimlerince kabul görmesi gerekmektedir. Bu bağlamda önce çarşının ve hanın sorunları ve potansiyelleri ortaya çıkartılmalı, bunun yanında kentlinin alan ve han için beklentilerinin neler olduğu ortaya konulmalıdır. Tez kapsamında Dombaycıoğlu Hanı için üç kriter doğrultusunda yeniden işlevlendirme önerileri oluşturulmuştur.

İşlevlendirme kriterlerinden ilkinde han yapısının özgün kimliğinin sürekliliğinin sağlanması temel alınmıştır. Özgün kullanım olan konaklama ve ticaret işlevlerinin günümüze uyarlanması amacıyla yapının plan şemasında ve yapım sisteminde değişikliklere gidilmesi önerilmiştir. Özellikle konaklama işlevi günümüzde geçmişte olduğundan farklı ihtiyaçları barındırmaktadır. Ancak bu ihtiyaçların mevcut yapı bünyesinde karşılanmaya çalışılması yapının özgün kurgusunun bozulmasına neden olacaktır. Mekan boyutları ve malzeme özelliklerinin sürekliliği sağlanamamıştır. Yapının yoğun bir konaklama imkanı sağlayabilecek yeterli alana sahip olmaması da bu önermenin ekonomik olarak yeterli ilgiyi sağlamasına imkan vermemektedir. Bununla birlikte Dombaycıoğlu Hanının konum itibarıyla konaklama işleviyle kullanılmasının kentli tarafından da kabul görmediği yapılan anketler sonucu ortaya çıkan diğer bir veri olarak belirmektedir.

İşlevlendirme önerilerinden bir diğerinde kriter olarak özgün plan şemasının sürekliliği temel alınmıştır. Temel alınan nokta plan şemasının sürekliliği olduğunda yüklenecek işlevin özgün mekan kurgusuna entegre edilmesi gerekmektedir. On dokuzuncu yüzyıla ait dışa kapalı bir han yapısı ve bu yapının masif dış çeperine eklenen bağımsız ticaret birimlerinden oluşan yapı grubuna ait mekanların tamamına yakını küçük metrekareli mekanlardır. Dolayısıyla bu küçük metrekareli mekanlar için önerilecek işlevler hediyelik eşya ya da yöresel ürünlerin pazarlamasının

yapıldığı dükkanlar olarak ortaya çıkmaktadır. Özgün mekan şemasının sürekliliğinin sağlanmasını temel alan öneride mekanlara ticaret işlevinin yüklenmesiyle mekan boyutlarının korunması amaçlanmıştır. Ancak Dombaycıoğlu Hanının zaten geleneksel ticaret alanı içinde konumlanıyor olması hanın ticaret işleviyle yüklenmesinin çarşı için bir yenilik oluşturmamasına neden olacaktır. Bununla birlikte çarşı esnafının kendi işyerlerinde şikayetçi oldukları metrekare yetersizliği durumunun devam etmesiyle sonuçlanacaktır. Ticaret işleviyle yüklemiş bir han çarşı için sadece daha fazla işyeri olması anlamına gelecektir.

Dombaycıoğlu hanı için geliştirilecek yeniden işlevlendirme önerisinin han yapısının güncel yaşama entegrasyonunun yanı sıra Merkez Çarşı için de kullanım değeri artışına neden olması beklenmektedir. Bu kapsamda işlevlendirme önerilerinin üçüncü kriteri olarak çevresel etki değerinin artırılması belirlenmiştir. Han yapısı ve hana bitişik dükkanların birlikte değerlendirildiği bir önerinin çevresine de hareketlilik sağlaması Merkez Çarşı'nın da güncel yaşama entegrasyonunda ivme sağlayacaktır. Bu kapsamda yapılan anket sonuçlarında çarşı içinde gastronomiye yönelik işletmelerin olmasının çarşının geceleri de kullanılmasını sağlayacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Han yapısı içinde bulunan ve diğerlerine göre daha büyük metrekareli mekanların gastronomiye yönelik işlevlendirilmesi hanın geceleri de kullanılmasına imkan verecektir. Geceleri de kullanılan han yapısının çarşının çeperinde yer almasıyla hareketlilik çarşıya da yansımış olacaktır. Ancak hanın dış çeperine eklenmiş olan bağımsız birimlerin şahıs mülkiyetinde olmaları ve metrekarelerinin küçük olmaları nedeniyle bu mahallerin ticaret işleviyle kullanılmaya devam etmeleri önerilmektedir. Böylece gastronomi ve ticaret işlevleri han ve hana bitişik yapılar bünyesinde birlikte değerlendirilme imkanı bulacaktır. Ticaret işleviyle kullanılan mekanlar hanın çarşı ile bütünleşmesini sağlayacaktır.

Akhisar Geleneksel ticaret alanı ve Dombaycıoğlu Hanı odağında gerçekleştirilen çalışmada da görüldüğü üzere geleneksel ticaret alanlarında değişen yaşam koşullarına uyum sağlanamaması alanın kullanım değerinin yitirilmesine neden

olmaktadır. Kullanım değerini yitiren yapılar ve alanlar terk edilerek harabiyetin artmasıyla fiziksel olarak da yitirilmektedir. Tarihi yapıların ve tarihi çevrenin korunarak gelecek nesillere aktarılmasında en önemli etken yapının ve çevrenin kullanımının sürekliliğinin sağlanmasıdır. Ancak inşa edildikleri dönemin koşulları ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşan yapı ve çevre güncel yaşamın ihtiyaçlarının karşılanmasında yeterlilik sağlayamamaktadır. Bu noktada yeniden işlevlendirme kavramı kullanım değerinin sürekliliğinin sağlanmasında yardımcı olmaktadır. Yeniden işlevlendirme, tarihi yapıların ve tarihi çevrenin koruma bağlamında değerlendirildiğinde neden korunduğu sorusuna göz ardı edilmeden yüklenecek işlev ve yapılacak müdahaleler söz konusu olduğunda sağlıklı bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeniden işlevlendirme yapılması söz konusu olan yapının ya da çevrenin fiziksel, kültürel, ekonomik ve sosyal yapısının tespit edilmesi ve ihtiyaçlarıyla potansiyellerinin doğru değerlendirilmesi gerekmektedir. Tarihi yapının ya da çevrenin yeniden yüklenen işlevle kullanım kazanması ise ancak yüklenen işlevin kullanıcılar tarafından da kabul görmesiyle mümkündür.

Tarihi çevrenin ve tarihi yapıların korunmasında kentlinin ve idarecilerin ortaklaşa çalışması ve iletişimde bulunması, yapılan çalışmalarda kentlinin taleplerinin doğru değerlendirilmesi korumanın devamlılığını sağlayacaktır. Bu bağlamda özellikle yerel idarelerin yönlendirici olması ve mevzuatın kullanıcılara doğru iletilmesi önem kazanmaktadır. Koruma kavramının kullanıcılara doğru anlatılması ve kullanıcıların da sürece katılımda bulunmasının sağlanması korumanın kabul görmesini mümkün kılacaktır.

KAYNAKLAR

Akhisar Belediyesi. (2011) *Akhisar Koruma Amaçlı İmar Planı Notları*

Ahunbay, Z. (2007). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul:YEM Yayınları.

Akdeniz, E. (2011). *Tarih Öncesinden İlk Demir Çağı'na Manisa*. Akhisar-Manisa: Esin Ofset

Doyduk, S. (2003). *Akhisar Kent Merkezine Yönelik Çevre Araştırması*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı yüksek lisans tezi.

Emecen, M. F. (1989). *XVI. Asırda Manisa Kazası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ersoy, B. (1991). *İzmir Hanları*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Gökçen, İ. (1946). *Manisa Tarihinde Vakıflar ve Hayırlar*. İstanbul.

Gökdemir, O. (1990). *Kurtuluş Savaşında Akhisar*, İzmir: Temmuz Ofset.

Güran, C. (1978). *Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi*, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.

İzdem, E. (1944). *Dünkü bugünkü Akhisar*. İstanbul: Ülkü Basımevi.

Karakuyu, M. (2012). *Tarihi Coğrafyasıyla Akhisar*. Akhisar: Akhisar Belediyesi Kültür Yayınları

Kültür Bakanlığı (1983) 2863 Sayılı *kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu*.
Ankara: Resmi Gazete

Madran, Ö. ve Özgönül, N. (2005) *Kültürel ve doğal değerlerin korunması*, Ankara:
TMMOB Mimarlar Odası Yayınları

Müderrişoğlu, M. E. (1956) *Akhisar'lı Türk Büyükleri ve Eserleri*. İzmir: Piyasa
Matbaası

Satış, B. (1994). *İlkçağdan Günümüze Akhisar*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi
Akhisar Sağlık Eğitim Kültür Vakfı.

Ünalın, S. (1998). *Akhisar ve Gölarmara'daki Türk Anıtları*. İzmir: Ege
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Yüksek
Lisans Tezi.

Ek-1 Anket Formu

Adı :

Unvanı:

Yaşı:

Soyadı:

Mesleği:

Tarih:

1. Merkez Çarşmayı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

2. Çarşıdan daha fazla faydalanabilmek için beklentileriniz nelerdir?

3. Merkez Çarşının kent kimliği için önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

4. Merkez Çarşının ‘tarihi çarşı’ kimliğinin korunması gerektiğini düşünüyor musunuz?

5. arşı için alınan mevcut koruma kararlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

6. Tarihi arşı kimliğinin korunması için ne gibi önlemler ya da uygulamalar getirilebilir?

7. Merkez arşının günümüzdeki kullanımının doğru olduğunu düşünüyor musunuz?

8. Çarşının potansiyellerinin daha iyi değerlendirilmesi için neler yapılabilir?

9. Çarşının yeniden işlevlendirilmesi söz konusu olsa nasıl bir işlev yüklenmesi doğru olur?

10. Merkez arşının güncel sorunlarının neler olduğunu düşünüyorsunuz?
İyileştirme için neler yapılabilir?

11. arşıdaki sokakların trafiğe kapalı olması konusunda ne düşünüyorsunuz?

12. arşı ile ilgili sorunların özölmesinde etkili olması gerektiğini
düşündüğünüz kurum ya da kişiler kimlerdir?

13. Ticaret işlevinin arşı için uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

14. Çarşının alt yapı sorunları olduğunu düşünüyor musunuz?

15. Merkez çarşı çevresinde kent kimliği için önemli olduğunu düşündüğünüz hangi yapılar ya da alanlar vardır? (Eski yazlık sinema, Eski belediye meydanı, Yeni camii, ...)

16. Kent kimliği için önemli olduğunu düşündüğünüz bu yapıların ya da alanların doğru değerlendirildiğini düşünüyor musunuz? Neler yapılabilir?

17. Dombaycioğlu Hanının kent kimliği için önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

18. Dombaycioğlu Hanının korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Korunması için nasıl bir yöntem izlenmeli?

19. Dombaycıoğlu Hanı için yeniden işlevlendirme söz konusu olsa nasıl bir işlevle yüklenmesi doğru olur?

20. Dombaycıoğlu Hanının merkez çarşı için önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

